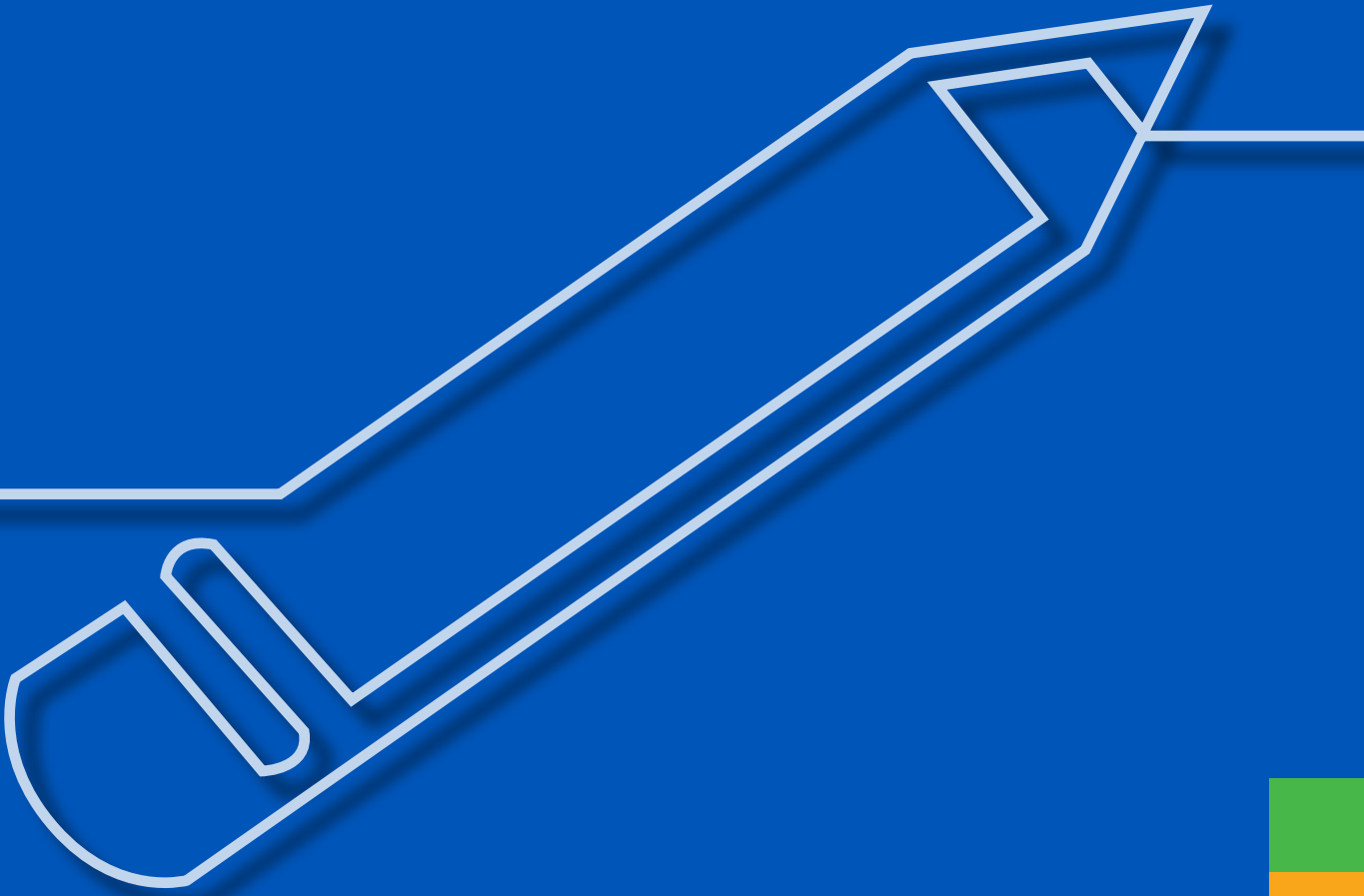

Ana Dilde Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi

Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri

Didaktik Öneriler

1

Ana Dilde Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi

Basil Schader

Nexhat Maloku

Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri

Didaktik Öneriler

1

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri Serisi” (HSU – İsviçre’de HSK: Unterricht in Heimatlicher Sprache und Kultur – Ana Dil Eğitimi ve Kültürü Dersi) Didaktik Öneriler 1.

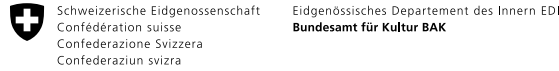
PH-Zürich Uluslararası Eğitim Projeleri Merkezi (IPE) tarafından yayınlanmıştır.

Yönetim:	Basil Schader
Yazar:	Basil Schader, Prof. Dr. Dr., didaktik gjuhës në SHLP (PH Zürich) në Cyrih, ekspert për didaktikën ndërkulturore, autor tekstesh mësimore
HSU adına Editörler:	Nexhat Maloku, M.A., Ana Dili Eğitimi ve Kültürü Öğretmeni, İsviçre Arnavut Öğretmenler ve Okul Aile Birliği Başkanı
Deneme Öğretmenleri:	Nexhat Maloku, Zürich (Arnavut Dili ve Kültürü Öğretmeni) Sakine Koç, Zürich (Türk Dili ve Kültürü Öğretmeni) Božena Alebić, Zürich (Hırvat Dili ve Kültürü Öğretmeni) Elisa Aeschmann-Ferreira ve Raquel Rocha, (Portekiz Dili ve Kültürü Öğretmeni) Hazir Mehmeti, Viyana Rifat Hamiti, Düsseldorf
Kapak, Sayfa Tasarımı ve Görseller:	Barbara Müller, Erlenbach
Almanca aslından çeviren:	Nilay Güleser Odabaş

Baskı:

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” serisi İsviçre Kültür Dairesi’nin (BAK) katkılarıyla hazırlanmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği Komisyonu’nun kısmi katkılarıyla finanse edilmiştir. Yayının içeriğine ilişkin sorumluluk tamamen yazara aittir; AB Komisyonu hiçbir biçimde kitapta verilen bilgilerin başka şekillerde kullanımına ilişkin sorumluluk üstlenmez.

©
...
ISBN

İçindekiler

Önsöz: "Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri" Serisi 7

Giriş

- 1 Ana Dilde Yazmak: Kolay Değil ama Önemli 8
- 2 El Kitabının Amacı ve Yapısı 8
- 3 Günümüzde Yazma Didaktiğine İlişkin Başlıca Yaklaşımlar 8
- 4 Ana Dil Eğitiminde Metin Yazmanın Önemine İlişkin Ek Bilgiler 10
- 5 Yazılı Performans Görevlerini Ölçme ve Değerlendirmede Başlıca Hususlar 11

I Başlangıç: Motivasyonu Destekleyen Kolay Yazma Oyunları ve Etkinlikleri

- 1 Ön Alıştırma: Bütün Sınıfın Katılımıyla "Devamını-Sen-Anlat" veya Zincirleme Hikâye Anlatma Etkinlikleri 14
- 2 Bütün Sınıfın Katılımıyla "Devamını-Sen-Anlat", Zincirleme veya Kâğıt Katlamalı Hikâye Yazma Etkinlikleri 15
- 3 İki Nokta Üst Üste Hikâyeleri, Kılavuz Kelime, Gözde Kelime ve Kim-Nerede-Ne Yapıyor/Neler Oluyor Hikâyeleri 16
- 4 İskelet Yapılar, Gözde Kelime Hikâyeleri, Şablon Hikâyeler 17
- 5 Hayal Gücüne Dayanan Hikâye Yazma Etkinlikleri 18
- 6 Kısa, Kolay ve Yaratıcı Yazma Etkinlikleri 19
- 7 Bilmeceler 20

II Yazma Sürecinin Farklı Aşamaları ile İlgili Teknikler ve Stratejiler

- 8 Fikir Üretme ve Metnin Bölümlerini Planlama 24
- 9 Metnin Bölümlerini Planlama – Giriş, Gelişme, Sonuç 25
- 10 Metni Başlık, Alt Başlık ve Paragraflara Ayırma 27
- 11 Metni Gözden Geçirme ve Kendi Kendini Düzeltme Teknikleri 28

12	Okuyucu Odaklı Yazma; Metni Görsellerle Güzel Hale Getirme ve Sunma	30
13	Öğrenci Çalışma Kâğıtlarına İlişkin Ek Bilgiler (ÇK1 + ÇK2)	31
ÇK1	Adım Adım: “Yazımı Planlıyorum, Yazıyorum ve Gözden Geçiriyorum”	33
ÇK2	Yazarken Karşılaştığım Sorunları Nasıl Çözerim?	35

III

Yazma Becerisini Geliştiren Teknikler

14	Kelime Dağarcığını Geliştiren Teknikler I: Kelime Kümeleri, Benzer Dil Öğelerini Bir Araya Getirme Etkinlikleri	38
15	Kelime Dağarcığını Geliştiren Teknikler II: Boşluk Doldurma, Eş Anlamlı ve Zıt Anlamlı Kelimeler Etkinlikleri	40
16	Metnin Bölümlerine ve Yapısına İlişkin Öneriler	43
17	Üslup Geliştirme Teknikleri I: Uygulamalı Üslup Denemeleri	45
18	Üslup Geliştirme Teknikleri II: Ayrıntılı, Açık Seçik ve İlgili Çekici Yazma Becerisi	48
19	Cümle Yapısını (Sentaks) ve Kelime Yapısını (Morfoloji) Geliştirmeye İlişkin Öneriler	51

IV

Bağlama Göre Yazma Önerileri

20	Ana Dil Eğitimine Uygun Yazma Görevleri	54
21	Diğer Derslerle Ortak Yürütülecek Projeler	57
22	Yaratıcı Sanat Projelerinde Dilin Kullanımı	59
	Kaynakça	61

Açıklamalar

Ana Dil: Aile ortamında öğrenilen ilk dil. Bazı çocuklar evde iki ana diliyle yetişirler.

Okul Dili: Göç edilen ülkedeki okulun eğitim ve öğretim dili. Buna ek olarak o bölgede konuşulan yerel lehçe de olabilir.

Açıklayıcı Bilgiler ve İşaretler

Sınıf ortamında ders işleme tarzı, uygun sınıf veya seviye ve önerilen etkinlikler için gereken süreye ilişkin işaretler:

TÇ = Tekli Çalışma

İÇ = İkili Çalışma

KG = Küçük Grup

BS = Bütün Sınıf

2.-4. Sınıflar

Etkinlik geneldesınıftansınıfa kadar (örneğin 2.- 4. Sınıflar) yapılabilir. Dikkat: Öğrencilerin seviyesine göre değişebilir!

20 dk.

Örnek: 20 dk. etkinlik süresi yaklaşık 20 dakika. (Verilen süre yaklaşık süredir. Öğretmen, sınıftaki öğrencilerin seviyesine göre etkinlik süresini değiştirebilir.)

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” Serisinin Önsözü

Ana dil eğitimi dersi, (HSU: herkunfts- oder muttersprachlicher Unterricht; (Ana Dil Eğitimi Dersi); İsviçre’de HSK dersi: Kurse in Heimatlicher Sprache und Kultur, Ana Dil Eğitimi ve Kültürü Dersi), öğrencilerin kimlik ve dil gelişimi açısından önemli bir rol oynadığı gibi, değerli bir toplumsal kaynak olan çok dilliliğinin gelişimi açısından da önem taşımaktadır. Bu yaklaşım İsviçre’de, uzun zamandan beri, ilgili mevzuatta, bilim dünyasında ve dil eğitiminde uygulanan genel ilkeler çerçevesinde kabul görmektedir. Buna rağmen ana dil eğitimi dersi, diğer derslere kıyasla, daha zor şartlarda sağlanabilmektedir. Bunun çeşitli nedenleri vardır:

- Ana dil eğitimi dersi, çoğu yerde, kurumsal ve mali açıdan yeterince güçlü bir zemine oturtulamamıştır. İsviçre’de ana dil eğitimi veren öğretmenlerin ücretleri genelde köken ülkeler ve hatta ebeveynler tarafından karşılanmaktadır.
- Ana dil eğitimi dersi, çoğunlukla öğretim programında öngörülen diğer derslerle uyumlu biçimde bütünleştirilememektedir. Sınıf ve branş öğretmenleri ile ana dil eğitimi öğretmenleri arasındaki iletişim ve işbirliği genelde çok zayıftır.
- Ana dil eğitimi dersi haftada sadece 2 saat olduğu için sürekliliğe dayalı verimli bir öğrenme süreci zorlaşmaktadır.
- Ana dil eğitimi dersi zorunlu değildir ve isteyen öğrenciler katılmaktadır. Bu nedenle dersin bağlayıcılığı yok denecek kadar düşük düzeydedir.
- Ana dil eğitimi dersine, genelde, 1. sınıftan 9. sınıfa kadar farklı sınıf seviyelerinde olan öğrenciler aynı sınıf ortamında katılmaktadır. Bu, öğretmenin farklı sınıf seviyelerine göre farklı ders işleme yöntemlerini aynı sınıf ortamı içinde uyguladığı yüksek didaktik beceri gerektiren bir ders biçimidir.
- Ana dil eğitimi dersi alan öğrenciler arasında ana dil hâkimiyeti bakımından büyük farklılıklar görülebilmektedir. Bazı öğrenciler, ana dilinde standart dil ile yerel ağız veya lehçeyi ev ve aile ortamında iyi düzeyde öğrenirken, diğerleri ana dilni sadece belirli bir yerel ağız veya lehçeyle öğrenmiş olabirler. İkinci veya üçüncü nesil öğrenciler arasında, yaşadıkları ülkenin dil (örneğin Almanca) güçlü ve hâkim dil haline gelerek ana dilleri, sadece yerel ağız veya lehçeyle ve aile ortamında kullanılan kelime dağarcığıyla sınırlı kalabilmektedir.

- Ana dil eğitimi veren öğretmenler, köken ülkelerinde genelde iyi bir temel öğretmenlik eğitimi alarak İsviçre’ye gelmektedirler. Ancak yeni ülkede, farklı sınıf seviyelerinden gelen öğrencilerle aynı sınıf ortamında ders yapmanın özelliklerine ve zorluklarına yeterince hazır olmayabilirler. Ayrıca, öğretmenlerin göç edilen ülkede katılabilecekleri meslek içi eğitim kursları da yeterince yaygın değildir.

“Ana Dil Eğitimi Dersi için Ders Materyalleri” dizisinin amacı, bu dersi veren öğretmenlere, yaptıkları önemli ve zor görevlerinde yardımcı olmak ve ana dil eğitiminin en yüksek nitelikte verilmesine katkı sağlamaktır. Elinizde tuttuğunuz el kitabı, bir yandan, Batı ve Kuzey Avrupa’da göç alan ülkelerde uygulanan güncel pedagojik ve didaktik ilkeleri benimserken (bkz. mevcut cilt), diğer yandan, “Didaktik Öneriler”, derste uygulamaya dönük pratik ve somut etkinlikleri ele almaktadır. Bu çerçevede, öğrencilerin dil yeterliliklerini ve özellikle yazma becerilerini geliştirmeleri öncelikli amaçtır. El kitabında uygulanan didaktik ilkeler ve öneriler, öğrencilerin diğer derslerden ve öğrenme araçlarından alışık oldukları yöntem ve teknikler arasından seçilmiştir. Böylece, ana dil dersi ile diğer dersler arasında olabildiğince iyi bir uyum ve yakınlaşma sağlanmaktadır. Öte yandan, yurtdışından gelen öğretmenler, öğrencilerin alışık oldukları güncel didaktik yaklaşım ve yöntemleri kullanarak, bir anlamda uygulamalı meslek içi eğitimle de tanışma fırsatı bulacaklardır. Nihayet, iki dilli ve iki kültürlü öğrencilerin eğitim süreçlerine eşit partner olarak katılacak olan ana dil eğitimi öğretmenlerin eğitimci kimliklerinin bu yaklaşımla güçleneceği düşünülebilir.

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” serisi, Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi (PH Zürih) Uluslararası Eğitim Projeleri Merkezi (IPE) tarafından yayınlanmaktadır. Bu seri, İsviçre ve diğer Batı Avrupa ülkelerindeki eğitim bilim uzmanları ile köken ülkelerdeki eğitim bilim uzmanlarıyla yakın bir işbirliği içinde hazırlanmıştır. Böylece, el kitabında ele alınan bilgi, öneri ve etkinliklerin, ana dil eğitimi dersinin gerçek ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte işlevsel ve uygulanabilir olmaları sağlanmaktadır.

Giriş

1. Ana Dilde Yazmak: Kolay Değil ama Önemli

Göçmen ailelerde ikinci ve üçüncü nesil çoğu çocuk ve genç için ana dilde (evde öğrendikleri ilk dilde) okuyup yazmak zor, hatta imkânsızdır. Ancak bu becerilerini geliştiremeyen çocuk ve gençler, ana dilde okuyamaz olma fırsatını yakalayamazlar. Ana dillerini veya ana dilin yerel ağzını konuşarak öğrenebilirler, ancak o dilin yazı kültürüne erişmeden ilerleyen yıllarda iki kültürlü kimliklerinin çok önemli bir yönünü kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalırlar. İki dilli ve iki kültürlü kimliğin dengeli ve bütünsel gelişimi açısından iki dilde de (hem ana dilde, hem okul dilinde) okuyamaz olmak büyük önem taşımaktadır. İsviçre'deki Ana Dil Eğitimi ve Kültürü Dersi (HSK: Kurse in Heimatlicher Sprache und Kultur), ana dilde okuyamazlık becerisinin geliştirilmesine önemli katkı sağlamaktadır. Özellikle eğitim düzeyi düşük ailelerden gelen çocuk ve gençlerin, ana dilin standart kullanımını öğrenerek okuyamazlık becerilerini geliştirebilecekleri, iki dilin yazı kültürünü kapsayan iki dilliliğe ulaşabilecekleri tek yerin okul olduğu unutulmamalıdır.

2. El Kitabının Amacı ve Yapısı

Bu yayının amacı, yazı yazma becerisini güncel didaktik yöntemlerle, öğrencilere sevdirek ve onları motive ederek kazandırılmasını sağlamak ve bu konuda hem ana dil eğitimi veren öğretmenlere, hem de bu derisi alan öğrencilere destek olmaktır. Giriş bölümünde, yazma didaktiğinin başlıca yaklaşımları özetlendikten sonra, konuyla ilgili çok sayıda somut ders örnekleri ve önerileri yer almaktadır. Öğrenme sürecinin başında birçok öğrencinin çeşitli engellerden dolayı zorlanabileceğini göz önünde bulundurarak, el kitabının I. Bölümünde, tüm yaş gruplarının yazma motivasyonunu harekete geçiren, kolay, oyun tarzında etkinliklere yer verilmektedir. II. Bölüm'de, yazı yazma sürecinin farklı aşamalarına ilişkin teknik ve stratejiler tanıtılmaktadır; bir konu hakkında bilgi sahibi olmak kadar, o bilgilerin hangi tekniklerle ve nasıl yazıya dönüştürüldüğünü bilmek de önemlidir. III. Bölüm'de, kelime dağarcığı, metnin bölümleri (giriş, gelişme, sonuç) ve üslup geliştirme teknikleri gibi yazma becerisini geliştiren çok sayıda örnek ve etkinlik bulunmaktadır. Son Bölümde ise, özellikle ana dil dersinde işlenen konuların diğer derslerle veya yaratıcı sanat projeleri ile daha iyi bütünleştirilmesini sağlayacak çok sayıda öneri ve fikir yer almaktadır.

Önerilen her bir etkinlikle birlikte, sınıf ortamında uygulanacak çalışma biçimleri (öğrencinin tek başına yaptığı çalışmalar, grup çalışmaları, bütün sınıfın katıldığı çalışmalar gibi), çalışmanın hitap ettiği yaş

grubu (örneğin 3.–7. sınıf arası öğrenciler) ve yaklaşık olarak ihtiyaç duyulan sürelerle yer verilmiştir. Yine aynı şekilde, her etkinlikle ilgili hedefler ve atılacak adımlar net ve kolay anlaşılır biçimde ifade edilmiştir. Kitapta yer alan tüm ders önerileri, ana dil eğitimi veren farklı öğretmenler tarafından ayrıntılı biçimde gözden geçirilmiş ve büyük ölçüde uygulamalı olarak denenmiştir.

3. Günümüzde Yazma Didaktiğine İlişkin Başlıca Yaklaşımlar

Bu bölümde yer alan konular, Almanca konuşulan bölgelerde uygulanan güncel yazma didaktiğine ilişkin yaklaşımlar olmakla birlikte, uluslararası gelişmeleri de dikkate almaktadır. Son 30 yılda gelişen yeni anlayışa göre, eskiden yaygın olan "kompozisyon yazma" kavramı yerine, günümüzde, "yazma didaktiği" kavramı kullanılmaktadır. Bu yeni yaklaşımın temelinde, eski okul kompozisyonu kavramından çok daha geniş bir metin anlayışı bulunmaktadır. Günümüzde yazma didaktiği konusunda uygulanan başlıca yaklaşımlar (ki bunlar, büyük ihtimalle, ana dili eğitimi veren öğretmenlerin kendi eğitimlerinde gördüklerinden farklıdır), aşağıda 5 ayrı konu başlığı altında özetlenmektedir. Bu yaklaşımlar ana dil eğitimi açısından ele alındıktan sonra, IV. Bölüm'de farklı yazma görevleri bağlamında önem taşıyan bazı noktalara dikkat çekilmektedir.

a) Sosyal Etkinlik Olarak Yazmak: Yazı, Kimin İçin ve Hangi Amaçla Yazılır

Yazı yazmak, günlük veya alışveriş listesi yazmak gibi birkaç istisna dışında, bir veya birden çok kişiye erişmek veya onlara bir şey iletmek üzere yapılan iletişim amaçlı bir süreçtir. Öğrenciler, yazı yazmanın sosyal amaçlı bir uygulama ve etkinlik olduğunu baştan itibaren ve bilinçli olarak deneyimleyebilmelidirler. Başka bir deyişle, öğrencinin, yazıyı hazırlarken kimin için yazdığını (okuyucu odaklı) ve yazının hangi amaçla veya nasıl kullanılacağını (amaç odaklı) bilmesi gerekir. Sadece öğretmen ve onun metni düzeltirken kullandığı kırmızı kalemi için yazdığını düşünmek, okuyucu odaklı yazma süreci için kesinlikle doğru yaklaşım değildir.

Onun yerine öğretmenin, her yazma görevi öncesinde metinle ne yapılacağına, tercihen öğrencilerle birlikte, karar vermesi gerekir. Yazılacak metin, örneğin, sınıf içinde okunabilir veya sergilenebilir, ciltlenerek kitap haline getirilebilir, yazışma amaçlı kullanılabilir vs. Ünite 12'de çeşitli okuyucu odaklı yazma örneklerine yer verilmiştir. Bunlar, doğal olarak, birbirinden farklı yazma görev ve etkinlikleri için kullanılabilir.

b) Öğrencilerin Yaşam ve Hayal Dünyasıyla İlişki Kuran Motive Edici Yazma Görevleri

Yazma görevleri, öğrencilerin gündelik hayatı ile ilgili olduğu kadar, onların istek, arzu ve hayal dünyalarına da ulaşabilmelidir. Bu bağlantının kurulabilmesi için uygun, motive edici yazma görevlerine ihtiyaç vardır. El kitabında, kolay, düşük eşikli yazma görevlerinden başlayarak, daha karmaşık, büyük projelere kadar farklı zorluk seviyelerine göre çok sayıda öneri ve yazma etkinlikleri bulunmaktadır. Öğrencilere, çalışmaya başlamadan önce, açıklayıcı bilgilerin öğretmen tarafından sözlü olarak verilmesi önemlidir. Bu bilgiler ışığında öğrenci, çalışmada ne yapması gerektiğini, uygulanan ölçütleri ve kendisinden beklenenleri net bir şekilde anlayacaktır. Yazma görevinin konusunu (içeriğini) ve okuyucusunun kim olduğunu açık, anlaşılır ve ayrıntılı biçimde planlamak ve bunu öğrencilerle paylaşmak günümüzde öğretmenlerin sahip olmaları gereken mesleki profesyonelliğin bir parçasıdır.

c) Metin Türleri, Medya ve Yazma İşlevleri Kavramlarını Genişletiyoruz

Geçmişte, öğrenciler daha ziyade başlarından geçen bir olay, hikâye veya konu hakkında kompozisyon yazarlardı. Günümüzde öğrenciler, gerçek hayatta olduğu gibi, çok daha geniş bir yelpaze içinde yer alan metin türlerini tanıyarak onları hazırlamayı öğreniyorlar: Bunlar, ihtiyaca göre raporlar, formlar, kısa mesajlar (sms), mektuplar, afişler, basit şiirler, dilekçeler, hayal gücüne dayanan metinler, resimli hikâyeler vb. olabilir. Günümüzde, bilgisayar, cep telefonu veya akıllı telefon gibi yeni medya araçlarını kullanarak metin, elektronik posta, kısa mesaj (sms), elektronik günlük (blog), sohbet (chat) gibi metin türleri de yazma sürecine dâhil edilmelidir. El kitabının uygulama bölümünde yer alan önerilerde görüleceği gibi, bu yaklaşımla ana dil dersinde çok sayıda ilginç ve heyecan verici yazma etkinliği gerçekleştirilebilir.

d) Yönergeli (veya Yönlendirmeli) Yazma ile Serbest Yazma

Öğrencilerin yazma becerisini etkili bir biçimde geliştirmek için yazma görevleri arasında hem yönergeli (yönlendirmeli), hem serbest yazma görevleri bulunmalıdır.

Yönergeli veya başka bir deyişle yönlendirmeli, yazma görevlerinde özellikle kelime dağarcığı, cümle başlangıçları, farklı cümle yapıları, metnin bölümleri (giriş, gelişme, sonuç) gibi kısmi dil becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu becerilerin pekiştirilmesi amacıyla öğrencilere bazen daha ayrıntılı ve yapılandırılmış, bazen daha genel yönergeler verilir. Yapılandırma düzeyi yüksek yazma görevleri arasında önceden hazırlanmış bir "yapı iskelesine" (scaffolding: eng. scaffold = yapı iskelesi) sahip metinlerle yapılan etkinlikler yer almaktadır. Hazır bir metin yapısı (veya iskelesi) ile çalışmaya başlayan öğrenci, metnin içeriğini değiştirerek yukarıda belirtilen kısmi dil beceri-

lerinden birisine odaklanabilir (örnek: mektubun gönderildiği kişi veya makam değiştirilir, ama mektubun genel yapısı aynı kalır; "paralel hikâyelerde" hikâyenin kahramanı, olayın geçtiği yer veya çeşitli objeler değiştirilir). Özellikle ana dil yetkinliği zayıf öğrencilerin gelişimine önemli destek sağlayan bu teknik, Ünite 4'te ayrıntılı biçimde anlatılmıştır; uygulama ağırlıklı öneriler için ayrıca III. Bölüm'e bakınız.

Serbest yazma görevinde öğrenciler, bir konu veya projeye ilgili yazma konusunda teşvik edilirler, ancak belirli bir yapıya veya metin türüne bağlı kalmak zorunda değildirler. Bu amaçla, örneğin, kurgu veya hayal gücüne dayanan veya bilgi içeren bir konu hakkında yazma aşamasına geçmeden önce konu, sınıf ortamında sözlü olarak ele alınmalıdır. Serbest yazma görevinde yönergenin ne olduğu, metinle ilgili beklentilerin ve varsa, uygulanacak kriterlerin neler olduğu, açık ve net bir biçimde ifade edilmelidir. Öğrencilere önceden hiçbir fikir veya konu vermeden, "şimdi yarım saat süreniz var, istediğinizi yazabilirsiniz" denildiğinde, çoğu öğrenci ne yazacağını bilemez. Serbest yazma bağlamında önemli olan başka bir husus ise öğrencilerin okul dışında da mektup, günlük, e-posta vs. yazarken kendi ana dillerini kullanmaları konusunda cesaretlendirilmeleridir.

e) Süreç Odaklı Yaklaşım ile Stratejik Bilgi ve Tekniklerin Geliştirilmesi

Öğrenciler, verilen yazma göreviyle ilgili sadece hazırlayacakları nihai metni veya ürünü düşündüklerinde genelde zorlanırlar. Nihai metin yerine yazma sürecine odaklanmak öğrenciye kolaylık sağlayacaktır. Öğrencilerin, yazma sürecini anlamlı aşamalara bölerek, bunları sırasıyla ele almaları ve çözmeyi öğrenmeleri önemlidir. Yazma sürecinin başlıca aşamaları şunlardır: Fikir oluşturmak ve öğrencide mevcut olan bilgileri aktive etmek, metnin yapısını planlamak ve yapılandırmak, metni yazmak, metni gözden geçirmek ve metni sunmak. Öğrencilerin bu yazma stratejilerini gerçekten öğrenerek benimsemeleri için bunların mutlaka uygulamalı örneklerle aktarılması gerekir. II. Bölüm'de yer alan Teknik ve Öğrenme Stratejileri bölümü, esas olarak bu amaca yöneliktir. Bu konuyla ilgili başlıca noktaları özetleyen iki ayrı Çalışma Kâğıdı (ÇK), 4. sınıf ve daha büyük öğrencilere verilmek üzere hazırlanmıştır.

4. Ana Dil Eğitiminde Metin Yazmanın Önemine İlişkin Ek Bilgiler

Ana dil eğitiminin en büyük özelliklerinden biri, farklı yaş ve seviyelerde olan öğrencilerin aynı sınıf ortamında bulunmalarıdır. Diğer bir özellik ise birçok öğrencinin ana dilde zor ve karmaşık metinleri okuma ve anlama konusunda zorlanmasıdır. Bu nedenle, ana dil eğitiminde yazma becerisinin geliştirilmesi hususunda dikkat edilmesi gereken bazı ek konular vardır.

a) Ana Dilde Yazılı Alfabe Sistemine Giriş

Okuryazarlık becerisini köken ülkede değil de göç edilen yeni ülkede öğrenen öğrencilere ana dilin ses birimi (fonem) ve yazı birimi (grafem) ile ilgili ayrı bir giriş dersi verilmesi gerekir. Türkçe, Arnavutça veya Boşnakça gibi Latin alfabesiyle yazılan dillerde, örneğin, okul dilinde olmayan ses ve harfleri tanıtmak önemlidir (ë, ç, ı gibi). Bazı öğretmenler, karışıklığa yol açmamak için, öğrencilere bu harfleri 1. sınıfın sonunda veya 2. sınıfın başında, öğrenciler okuma yazmayı söktükten sonra öğretmeyi tercih ederler. Latin harfleriyle yazılmayan dillerde, okul diliyle ana dilinin birbirine karışması tehlikesi daha az olmakla birlikte, bu dillerde yazılı alfabe en baştan öğretmek okuryazarlığı yavaş yavaş geliştirmek gerekmektedir.

b) Ana Dilde Zengin bir Kelime Dağarcığı Oluşturma

Göçmen ailelerden gelen öğrencilerin ana dil hâkimiyeti daha çok aile ortamında konuşulan lehçe ve konularla sınırlı kaldığından, öğrencilerde kelime dağarcığının yetersiz ve eksik gelişmesine sıklıkla tanık oluruz. Okul ve ders ortamında olduğu gibi daha karmaşık kelime ve kalıpların kullanılması gereken yerlerde ise öğrenciler, genelde, yaşadıkları ülkenin dilini tercih etmekte. Bunun sonucu olarak öğrencilerin ana dil ve okul dilindeki kelime dağarcığı birbirinden farklı gelişmekte, her iki dilde okuryazar olma yetkinlikleri aynı düzeyde gelişmemektedir. Bu nedenle, ana dil eğitiminin başlıca hedeflerinden birisi, ana dilin standart kullanımında kapsamlı ve zengin bir kelime dağarcığının gelişmesi olmalıdır. Bu bağlamda, öğrencilerin aktif olarak kullanmaları öngörülen kelimelerle (öğrencinin aktif kelime dağarcığı; bunların örneklerle sık sık pekiştirilmesi gerekir), duyduklarında veya okuduklarında anladıkları, ancak kendileri kullanmadıkları kelimeler (pasif kelime dağarcığı) arasında fark gözetmek gerekir. El kitabında Ünite 14 ve 15’de kelime dağarcığını geliştirmeye yönelik çok sayıda etkinlik yer almaktadır.

c) Standart Dil Kullanımı

Göçmen ailelerin çocuklarının başka bir özelliği de ana dilin standart kullanımı yerine, genellikle, yerel ağız veya lehçeyi bilmeleri ve konuşmalarıdır. Bu nedenle, ana dil eğitiminin bir amacı da, öğrencilerin ana dilin standart kullanımında okuryazar olmalarını sağlamaktır. Bu süreçte 1. sınıftan itibaren dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- 1) Özenli yaklaşım: Öğrencilere ana dilde yazı yazmayı sevdirmek öncelikli olmalıdır. Kurallara aşırı bağlılık öğrencilerin yazı yazma hevesini kırabilir.
- 2) Karşılaştırmalı yaklaşım: Sadece standart dilin kurallarını öğretmek yerine, standart dil ile yerel ağız veya lehçe arasındaki farklar, yeri geldikçe, karşılaştırmalı bir yaklaşım içinde öğrencilere aktarılabilir.
- 3) Uygulamalı yaklaşım: Öğrencilerin, standart dilde kullanılan kelime ve gramer kalıplarını iyice öğrenebilmeleri için çok sayıda uygulamalı etkinliklerle pekiştirme çalışmaları yapmak gerekir.

d) Dil Becerisi Zayıf Öğrencilere Destek Yapılar veya “İskeleler” Hazırlamak (Scaffolding Tekniği)

Okul dili, gündelik konuşma diline kıyasla, kelime dağarcığı, standart dilin kullanımı gibi açılardan daha karmaşık özelliklere sahiptir. Okul veya eğitim dilini öğretirken, öğrencilerin metin yetkinliklerini (metin okuma ve algılama ile metin yazma becerisini) geliştirmek hiç de kolay değildir. Yazma becerisini geliştirmeye uygun ve son dönemde Almanca dersinde ve yabancı dil olarak Almanca dersinde başarıyla uygulanan tekniklerden birisi, daha önce yukarıda adı geçen “destek yapılar” veya “yapı iskeleleri” (scaffolding) tekniğidir. Bu teknik, ana dil eğitimi için de son derece uygundur. Öğrenciye, metin yazarken kullanabileceği destek yapılar veya “iskeleler” önceden verilir; böylece, yazıda kullanabileceği kelime ve kalıplar, örnek cümleler, metnin bölümleri (giriş, gelişme, sonuç) ile ilgili bilgiler elinde hazır olur ve metni çok daha kolay oluşturabilir. Aynı yöntem, 5 satır ve 11 kelimeden oluşan yapılandırılmış kısa Elfchen-şiiirlerinde* [*Ç.N.: Almanca’da 11 rakamı (elf), Elfchen: küçük 11’li] (bkz. Ünite 21.1.) de uygulanabilir: Şiirin genel çerçevesi hazırdır, öğrenci sadece gereken yerlere kendi bulduğu kelimeleri ekler. Bir başka örnek ise, metnin değişik bölümlerini oluşturan yapı taşlarının önceden öğrenciye verilmesidir (örneğin, cümle başlangıçları veya resimli bir hikâye anlatmak için kullanılan değişik fiiller). Böylece, öğrenci metnini yazarken elindeki hazır yapı taşlarından yararlanabilecektir. Bir yemek tarifi veya kullanma talimatı gibi basit bir metnin yazılması için izlenecek adımlar önceden verilir. Amaç, öğrenciye verilen bu destek yapıyla (“iskeleyle”), onun metnin bölümleri yerine, doğrudan metin yazma aşamasına

odaklanmasını sağlamaktır. Doğru kelime ve kalıpların kullanılması sayesinde bunlar otomatik olarak öğrencinin aktif kelime dağarcığının bir parçası haline gelir. Özellikle III. Bölüm’de (Yazma Becerisini Geliştiren Teknikler) önerilen birçok etkinlikte Scaffolding tekniğinin basit yorumları ele alınmaktadır (bkz. Ünite 14.1 Kelime Kümeleri; Ünite 15.2 Eş Anlamli ve Zıt Anlamli Kelimeler; Ünite 16.3 Paralel Metin Üretme).

Scaffolding hakkında daha fazla bilgi edinmek için bkz. <https://www.uni-due.de/imperia/md/content/prodaz/scaffolding.pdf>.

e) Yazım Kurallarına İlişkin Açıklamalar

Her dilin kendi yazım kuralları ve zorlukları vardır. Bu nedenle, el kitabında dil bazında yazım kurallarına değinilmemiştir. Ancak öğrencilere doğru yazım kurallarını öğretirken aşağıdaki genel ilkeler izlenmelidir:

1) *Temel Kelime Dağarcığında Bulunan Kelimeleri Doğru Yazmak*: Sık kullanılan kelimelerin doğru yazılışını bilmek önemlidir. O nedenle, yazım hatalarını düzeltirken özellikle sık kullanılan kelimelere öncelik verilmelidir.

2) *Hataları Düzeltirken Seçici Davranmak*: Metin içindeki tüm hataların düzeltilmesi, her şeyden önce, öğrencinin öğrenme şevkini kırar. O nedenle, en önemli 3–5 hata türünü veya bazı münferit hataları düzeltmek ve bunlarla ilgili pekiştirme çalışmaları yapmak daha etkili bir yöntemdir.

3) *Anlamli Düzeltmeler, Farklı Etkinliklerden Oluşan Pekiştirme Çalışmaları Yapmak*: Eskiden, öğrenci, yanlış yazdığı kelimeleri 3 veya 5 kez doğru yazarak öğrenmeye çalışırdı. Ancak bu yöntem, öğrenme psikolojisi açısından günümüzde geçerliliğini yitirdi. Onun yerine, seçilen kelimeleri, 2 ila 3 haftalık bir dönem boyunca, farklı etkinliklerle pekiştirerek ele alan yaklaşım günümüzde daha verimli ve daha anlamli bir kelime düzeltme yöntemi olarak kabul edilmektedir.

4) *Kendi Kendine Yardım Etmeyi Öğrenmek*: Öğrencilerin yazım kılavuzunu ve sözlükleri doğru kullanabilmeleri için onlara bu araçlardan nasıl yararlanacaklarını derste ayrıntılı biçimde anlatmak gerekir.

5. Yazılı Performans Görevlerini Ölçme ve Değerlendirme

• Değerlendirme Mercileri:

Öğrencilerin yazılı çalışmalarını değerlendiren tek merci öğretmen olmamalıdır. İletişim ve okuyucu odaklı metin yazma anlayışında (bkz. Ünite 3a) farklı okuyuculardan gelen geri bildirimler (dönütler) de aynı şekilde değerli ve önemlidir. Geri bildirim, yazma süreci sırasında verilmelidir. Öğrencilerin diğer derslerden bildikleri yazı konferansı modeli (bkz. Ünite 11.1.) yazma süreci sırasında geri bildirim vermeye çok elverişlidir. Bu modelde öğretmen son düzeltmeyi yapan ve öğrencinin gelişimini destekleyen türde geri bildirim veren merci konumundadır.

• Ölçüt Odaklı Yazı Yazma:

Geleneksel anlayışa göre kompozisyonlara verilen notlardaki en büyük sorun, öğretmenin öznel değerlendirme yapması ve not verme ölçütlerinin şeffaf olmamasıdır. Özellikle daha kapsamlı yazma görevleri öncesinde, metinde yer alması istenen ölçütler, 4–5 bölüm halinde, tercihen öğrencilerle birlikte üzerinde anlaşarak, net bir biçimde ortaya konulmalıdır. Örneğin: Metin en az 1 sayfa uzunluğunda olmalı ve giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşarak en azından 4 önemli bilgi içermelidir vs.). Bu ölçütlere göre yapılan değerlendirme hem daha şeffaf olur, hem de öğrencinin motivasyonunu artırır.

• Gelişim Odaklı Düzeltme ve Değerlendirme:

Öğretmen, eksik ve hatalar üzerinde durmak yerine, metinde var olan becerilerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi yaklaşımını benimser. İkinci bir aşamada, bu hedefe ulaşmak için hangi alıştırmalar ve etkinliklerin yararlı olacağını düşünür ve buna ilişkin bir planlama yapar. Bu yaklaşım, diğer derslerde olduğu gibi, ana dil dersinde de kalıcı öğrenmeye ve başarıya ulaşmanın tek yoludur. El kitabının II. ve III. Bölümü’nde öğretmenin bu konuda uygulayabileceği çok sayıda fikir ve öneriye yer verilmiştir.

- **Süreci Değerlendirme:**

Geleneksel yaklaşımda öğretmen, öncelikle nihai makale veya metni değerlendirir. Ancak bu yöntemle özellikle zayıf öğrencilerin hangi noktalarda zorlandıklarını anlamak her zaman mümkün olmaz. Bunun için yazma sürecindeki aşamaları incelemek gerekir. Örneğin, belirli bir yazma stratejisi derste uygulamalı olarak gösterildiyse, öğrencinin bunu uygulamaya çalışıp çalışmadığı, yoksa düşünmeden mi yazmaya başladığı değerlendirilebilir.

- **Geri Bildirim Yöntemi:**

Yazma görevini düzeltip bir notla birlikte öğrenciye geri vermek, artık günümüz standartlarına uygun değildir. Gelişim odaklı geri bildirim anlayışına göre öğrenciye, yazdığı metin hakkında yazılı veya sözlü olarak verilen yapıcı geri bildirimle birlikte, kendisini geliştirebileceği alanlarla ilgili somut öneriler veya örnekler de verilmelidir.

- **Yeterlilik Odaklı Değerlendirme:**

Yeterlilik odaklı değerlendirme (örneğin, asgari, normal ve gelişmiş yeterlilik düzeylerine göre ölçüt oluşturma), günümüz eğitim ve öğretim anlayışının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu anlayış, ana dili eğitimi dersinde de uygulanmalıdır. Ancak bu konunun çok daha geniş bir bağlamda, örneğin Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı'na göre ele alınması daha uygun olacaktır. Bunun için bkz. <http://www.goethe.de/z/50/commeuro/303.htm>.

El kitabının giriş bölümüne yaptıkları değerli katkılardan dolayı Claudia Neugebauer, Claudio Nodari, Stefan Mächler ve Peter Sieber'e özellikle teşekkür borçluyum.

Başlangıç: Motivasyonu Destekleyen Kolay Yazma Oyunları ve Etkinlikleri

1

Ön Alıştırma: Bütün Sınıfın Katılımıyla “Devamını-Sen-Anlat” veya Zincirleme Hikâye Anlatma Etkinlikleri

Hedef

Ana dilde oyun yoluyla ve eğlenerek hikâye anlatma becerisini geliştirmek. Bu, aynı zamanda, yazma becerisini geliştirmenin bir ön aşamasıdır (bkz. Ünite 2). Bu alıştırma ana dildeki sözlü anlatım becerisini de geliştirir.

Bütün Sınıfın Katılımıyla “Devamını-Sen-Anlat” veya Zincirleme Hikâye Anlatma Teknikleri

1.–6. Sınıflar

10–15 dk.

Süreç:

- Öğrenciler tercihen daire biçimde otururlar. Öğretmen veya öğrencilerden biri, bir veya birkaç cümleyle bir hikâyenin başlangıcını anlatır (Örnek: “Gece saat 3’tü. Her yer kapkaranlık. Apartmanın sokak kapısı sessizce açıldı...”.) Daha sonra öğretmen öğrenciyi teşvik edici ifadeler kullanır: Hikâyeye birlikte devam edelim!
- Öğrenciler, hikâyeye bir veya birden çok (en fazla 5) cümle ekleyerek devam ederler. Sınıfta öğrenciler sırayla veya sıra gözetmeksizin söz alırlar. Önemli olan tüm öğrencilerin katılmasıdır.

Açıklamalar:

- Öğrenciler, hikâye için uygun, heyecanlı giriş cümlelerini önceden toplayabilir ve beraberlerinde getirebilirler, hatta bunu yapmak için teşvik edilirler. Kullanabilecekleri kaynaklar: kendi hayal güçleri, kitaplardan veya gazete haberlerinden topladıkları başlıklar veya heyecanlı bir durumu anlatan resim ve fotoğraflar olabilir.
- Görev tanımının kısa ve net olması kolaylık sağlar: 10 dakika süremiz var. Bu sürenin sonunda hikâyeye ortaya çıkmalı ve hikâyenin bir sonu olmalı.
- Bütün öğrencilerin söz almasını sağlamak için öğretmen her öğrenciyeye 2–3 düğme veya kâğıt parçası verebilir. Hikâyeye cümle ekleyen öğrenci elindeki düğme veya kâğıt parçasını öğretmene verir. Hikâyenin sonunda herkes elindeki düğme veya kâğıt parçalarını öğretmene vermiş olmalıdır.
- Diğer seçenekler: Sırayla bir kız, bir erkek öğrenci veya bir küçük, bir büyük öğrenci söz alır.
- Anlatımdaki heyecanı bölmek için olabildiğince az müdahale ve düzeltme yapılır. Müdahale, söylenin anlaşılmasız veya içeriğin uygunsuz olması durumu ile sınırlı kalmalıdır.
- Alıştırmanın devamı: Öğrenciler, tek başlarına veya ikili olarak ortaya çıkan hikâyeyi yazarlar ve sonra yazılan metinler sınıf ortamında karşılaştırılır.
- Bu alıştırma, dersin sonunda veya konu anlatımı ortasında dinlenme amaçlı da yapılabilir.

Seçenekler:

- Bu alıştırma yapan ve daha önce yapmış olan sınıflarda, alıştırma bütün sınıfın katılımıyla yapmak yerine, bir veya iki seviye ile birlikte yapmak da mümkündür.
- “Kırmızı ipli” alıştırma: Hikâyeye başlayan öğrenci elinde bir ip veya yün yumağı tutar. İpin ucunu elinde tutarak yumağı hikâyeye devam eden öğrenciyeye (veya kendi seçeceği birine) verir. Bu öğrenci de aynı şekilde ipi kendi elinde tutarak hikâyeye devam eder ve yumağı başka bir öğrenciyeye aktarır. Böylece, gelişen hikâyeye paralel olarak sınıfın içinde de giderek karmaşıklaşan bir ağ oluşur. Hikâyeye henüz katılmamış olan öğrenciler rahatlıkla görülür (Kaynakça: Zopfi (1995), 67.).

2

Bütün Sınıfın Katılımıyla “Devamını-Sen-Anlat”, Zincirleme veya Kâğıt Katlamalı Hikâye Yazma Etkinlikleri

Hedef

Oyun yoluyla ana dilde kolay ve eğlenceli hikâye anlatma ve yazma becerisini geliştirmek ve öğrencilerin yaratıcılıklarını harekete geçirmek.

Bütün Sınıfla “Devamını-Sen-Anlat”, Zincirleme veya Kâğıt Katlamalı Hikâye Yazma Tekniği

1.–9. Sınıflar

15–20 dk.

Materyal:

Öğrenci başına bir sayfa; sayfa boş olabilir veya önceden hazırlanmış bir cümle veya paragraftan oluşabilir (Kaynak: öğretmenin hayal gücü, yazılı metin veya sınıfta oluşturulan başlangıç cümleleri). Boş sayfa dağıtılması halinde öğrenciler başlangıç cümlesini kendileri bulurlar.

Süreç:

Temel örüntü şöyledir:

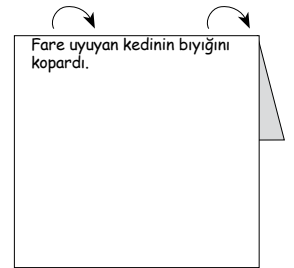
- Her öğrenciye bir hikâyenin başlangıç cümlesi veya kısa bir paragraf verilir ya da öğrenci hikâyenin başlangıcını sayfanın üst kısmına kendi yazar.
- Sonra sayfayı sağındaki öğrenciye verir. Bu öğrenci yazılanları okur, hikâyeye 1 veya 2 cümle yazarak ekler ve sayfayı yine sağındaki öğrenciye verir.
- Çalışma, sınıftaki veya gruptaki tüm öğrencilerin sınıfta dolaştırılan tüm sayfalarındaki hikâyelere 1–2 cümle katkı yaptıktan sonra biter.
- Sonunda hikâyeler sınıf ortamında okunur ve/veya sınıfta duvara asılır.

Açıklamalar:

- Turun tamamlanmasına 2 veya 3 öğrenci kala, hikâyenin sonuna yaklaşıldığına ve birkaç cümleyle tamamlanması gerektiğine dikkat çekmekte yarar vardır. Aksi takdirde hikâye yarım kalmış gibi bitebilir.
- Bu alıştırmaya geçmeden önce, özellikle yaşı küçük öğrencilerle, hikâye anlatma alıştırmalarını yapmak faydalıdır; bkz. Ünite 1: Ön Alıştırma.
- Öğretmen, öğrencilerin yazma motivasyonunu kırmamak için düzeltme yaparken temkinli davranır. Ancak yazılan metinlere dikkatle bakar, çünkü öğrencilerin nerelerde hata yaptıklarını ve hangi alanlarda gelişme ihtiyacı içinde olduklarını metindeki ipuçlarından anlayabilir.

Seçenekler:

- Bu tür alıştırmaları daha önce yapmış olan sınıflarda, alıştırmayı sadece bir veya iki seviyenin katılımıyla yapmak mümkündür.
- Her biri 3–4 öğrenciden oluşan küçük gruplar kurarak, her grubun kendi hikâyesini yazması istenebilir. Bu durumda ortada dolaşan sayfa grup içinde birden çok kez döner.
- Sınıfta tek bir sayfa da dolaştırılabilir. Sınıf ortamındaki ders devam ederken, öğrenciler sırayla hikâyeye 1–2 cümle eklerler. Hikâye tamamlandığında sınıf ortamında okunur.
- Kâğıt Katlamalı Hikâye: Daha önce yazılanların tümünü okumak yerine sayfa, sadece son cümleyi açıkta bırakacak şekilde katlanır. Sıradaki öğrenci, daha önce yazılanları bilmeden, sadece son cümleyi okuyarak 1–2 cümle ekler. Böylece, sınıf ortamında okunan hikâyeye daha heyecanlı ve sürprizli olur.
- Kelime Kelime: Bu seçenek, yaşı daha küçük öğrencilerle ve küçük gruplarla yapılabilir. Öğrenciler, sayfaya 1–2 cümle yazmak yerine 1–2 kelime yazar. Uzun kâğıt şeritler hazırlanır (A3 sayfası uzunlamasına 4–5 şerit olarak kesilir). Şeritte cümlenin ilk kelimesi yazar (veya öğrenciler ilk kelimeyi kendileri yazarlar). Her öğrenci cümleye sadece 1 (en fazla 3) kelime ekler ve şeridi diğer öğrenciye verir. Sonunda, üzerinde cümlelerin yazdığı şeritler oluşur.

3

İki Nokta Üst Üste, Kılavuz Kelime, Gözde Kelime, Kim-Nerede-Ne Yapıyor/Neler Oluyor Hikâyeleri

Hedef

Aşağıdaki 4 kolay ve eğlenceli etkinlik öğrencilerin ana dilde yazma hevesini ve yaratıcılıklarını teşvik eder. Bu etkinlik özellikle farklı yaşlardaki öğrencilerin birlikte çalışmasına uygundur. Küçük öğrenciler büyük öğrencilerin katkılarından öğrenirler.

1. İki Nokta Üst Üste Hikâyeleri

3.-6. Sınıflar

20 dk.

Materyal:
Cümle başlangıçları olan sayfalar
(her öğrenciye bir sayfa).

Kaynakça:
Baumann-Schenker/Ernst 2007,
S. 66.

a) Hikâye, 1 veya 2 cümle ile başlar ve cümlenin sonu iki nokta üst üste ile biter. Öğretmen, öğrencilere ilk cümleleri verir veya öğrenciler hikâyenin ilk cümlelerini kendileri bulurlar.

b) İlk öğrenci hikâyeye 2 cümle ekler, 2. cümle yine iki nokta üst üste ile biter. Sonra sayfayı yanındaki öğrenciye verir. Onun yazdığı 2. cümle de yine iki nokta üst üste ile biter. Bu şekilde sayfa elden ele dolaştırılır.

Örnek:

Küçük bir farecik varmış.
Kendi kendine şöyle düşünmüş:

"Keşke kocaman ve güçlü olsaydım!". Tam o sırada bir kedi gelmiş ve fareyi görmüş. Kedi, sinsi sinsi gülmüş ve fareye dönüp şöyle demiş:

"....."

c) Sayfalar bütün sınıf veya grupta dolaştırıldıktan sonra sınıf ortamında okunur. Öğrenciler, görevin doğru bir şekilde yerine getirilip getirilmediğini değerlendirirler.

2. Kılavuz Kelime Hikâyeleri

3.-6. Sınıflar

20 dk.

a) Her öğrenci sayfanın üst tarafına bir cümle yazar ve sayfayı yanındaki öğrenciye verir.

b) Sıradaki öğrenci, bir önceki cümlede geçen bir kelimeyi (kılavuz kelime) seçip altını çizerek ve o kelimenin geçtiği yeni bir cümle kurar. Sayfayı sıradaki öğrenciye verir. Bu öğrenci de yine aynı şekilde, önceki cümlede geçen bir kelimeyi seçip o kelimenin geçtiği yeni bir cümle kurar.

c) Bütün grubun veya sınıfın katılımıyla, herkes tüm sayfalara katkı yaptıktan sonra hikâye tamamlanır.

Seçenek: Öğrenci, kılavuz kelime hikâyesini tek başına da yazabilir. Önemli olan, yeni cümlenin, bir önceki cümlede geçen bir kelimeyle kurulmasıdır.

3. Gözde Kelime Hikâyeleri

3.-6. Sınıflar

20 dk.

Kaynakça:
Zopfi (1995) S. 47 ("Zettels Traum").

a) Sınıf, daire şeklinde oturur. Öğretmen, öğrencilerin seçtikleri gözde kelimelerden oluşan bir hikâyeyi hep birlikte yazmak istediklerini söyler. Her öğrenci, hikâyede geçmesini istediği bir gözde kelimeyi seçer ve küçük bir kâğıda yazar.

b) Kâğıtlar, tüm öğrencilerin görebilecekleri şekilde, dairenin ortasında yere konulur.

c) Kim ilk kelimeyi seçmek ve hikâyeyi başlatmak ister? Kim başka bir kelimeyi kullanarak hikâyeye devam etmek ister? Hikâye bu şekilde yavaş yavaş oluşurken kelimelerin yazdığı kâğıt parçaları da hikâyedeki sırayı izleyerek yere dizilir veya duvara asılır.

d) Sonunda öğrenciler hikâyeyi ya anlatıldığı gibi ya da olmasını istedikleri gibi, defterlerine yazarlar. Önemli olan tüm gözde kelimelerin kullanılmış olmasıdır.

4. Kim-Nerede-Ne Yapıyor/Neler Oluyor Hikâyeleri

3.–6. Sınıflar

20 dk.

Materyal:

A6 veya A7 boylarında kırmızı, mavi ve sarı küçük kâğıtlar.

a) Öğrenciler ikili gruplar oluştururlar (farklı yaş gruplarının birlikte çalışması tercih edilir). Her gruba 3 ayrı renkte olan 3 küçük kâğıt parçası verilir. Kırmızı kâğıda bir kişinin veya hayvanın ismi yazılır, mavi kâğıda hikâyenin geçtiği yer veya mekân yazılır, sarı kâğıda ise hikâyede neler olacağı yazılır (2–3 anahtar kelime ile).

b) Kâğıtlar toplanır ve karıştırılır.

c) Her gruba 3 farklı renkten kâğıt parçaları verilir. Grup, bunları kullanarak bir hikâyeye oluşturur.

d) Hikâyenin sunumu yapılır.

4

İskelet Yapılar, Gözde Kelime Hikâyeleri, Şablon Hikâyeler

Hedef

Ana dilde oyun yoluyla kolay ve eğlenceli hikâyeye anlatma ve yazma becerisini geliştirmek ve öğrencilerin yaratıcılıklarını harekete geçirmek. Kolay görevlerle karşılaştırmalı metin çalışması ve metin değerlendirmesine geçmek.

İskelet Yapılar, Gözde Kelime Hikâyeleri, Şablon Hikâyeler

3.–6. Sınıflar

20 dk.

Materyal:

Kelimeleri „seçmek” amacıyla sözlük, kitap, dergi veya benzeri materyaller.

Süreç (İskelet Yapıyı Oluşturmak):

a) İlk aşamada 5 kelime seçilir (bkz. Açıklamalar) ve bunlar tahtaya veya bir kâğıda yazılır.

b) Bu 5 kelime, öğrencilerin yazacağı hikâyenin temel yapısını veya iskeletini oluşturur. Seçilen 5 gözde kelime hikâyede geçmelidir (renkli yazılabilir veya altı çizilebilir).

c) Öğrenciler hikâyeyi yazarlar, sonra sınıf ortamında okunur ve üzerinde konuşulur ve/veya duvara asılır. Aynı „iskeletin” etrafında nasıl farklı „gövdelerin” oluştuğunu görmek heyecan vericidir. Öğrencilerin görevi nasıl çözdükleri, seçilen 5 kelimeyi nasıl kullandıkları ele alınabilir ve değerlendirilebilir.

Açıklamalar:

5 gözde kelimeyi seçme yöntemleri:

- Öğretmen eline sözlük, kitap veya bir dergi olarak sınıfta dolaşır. 5 öğrenci kitabı rastgele açar ve kurşun kalemle bakmadan bir kelimeyi seçer. Bu kelimeler hikâyenin temel yapısını veya iskeletini oluşturur.
- Tüm öğrenciler küçük kâğıtların üzerine birkaç kelime not ederler. Bunlar toplanır ve karıştırılır. Bir veya birkaç kişi 5 küçük kâğıt parçasını seçer. Kâğıtların üzerinde yazılan kelimeler hikâyenin temel yapısını veya iskeletini oluşturur.

Seçenekler:

1. Bu alıştırmayı bilen sınıflarda, alıştırmayı tüm öğrencilerle yapmak yerine, bir veya iki seviyenin katılımıyla da yapmak mümkündür.
2. 5 gözde kelime yerine 3 veya 4 kelime de seçmek mümkündür. Ancak 5 kelimedenden daha çok kelime seçmek tavsiye edilmez.
3. Kelime yerine kısa kelime kalıpları veya kısa cümleler de hikâyenin temel yapısını veya iskeletini oluşturabilir.
4. Zopfi'nin (1995 S. 49) güzel bir alternatif önerisi vardır: Her öğrenci hikâyede geçmesini istediği 3 veya 5 kelimeyi veya eşyayı bir kâğıda ya-

zar ve sıra arkadaşına verir. Arkadaşı bu kelimelerle bir hikâye yazar ve ilk öğrenciye hediye eder. (Buna alternatif: Her öğrenci, hikâyede geçmesini arzu ettiği 3 veya 5 kelimeyi veya eşyayı liste halinde bir kâğıda yazar. Bu istek listeleri küçük bir torbada veya kutuda toplanır. Her öğrenci torbadan bir liste alır ve listedeki kelimelerle bir hikâye yazar.). Diğer seçenek: Öğrenci, aile üyelerinden birisine böyle bir liste hazırlamasını rica eder ve o kelimelerle bir hikaye yazar. O hikayeyi sonra listeyi hazırlayan kişiye hediye eder (bkz. Ünite 3: Gözde Kelime Hikâyeleri).

5

Hayal Gücüne Dayanan Hikâye Yazma Etkinlikleri

Hedef

Ana dilde oyun yoluyla kolay ve eğlenceli hikâye anlatma ve yazma becerisini geliştirmek ve öğrencilerin yaratıcılıklarını harekete geçirmek. Kolay görevler aracılığıyla karşılaştırmalı metin çalışması ve metin değerlendirmesine geçmek.

1. İkili Çalışma

2.–6. Sınıflar

30 dk.

Kaynakça:
Büchel/İsler 2006, S. 146.

- İki öğrenci birlikte çalışır (bunlar farklı yaş ve sınıf seviyelerinde olabilirler). 1. öğrenci, hikâyenin başlangıç cümlesini bulur (1 cümle) ve 2. öğrenciden bunu yazmasını ister.
2. öğrenci cümleyi yazar ve hikâyenin nasıl devam edebileceğini düşünür. Bulacağı cümleyi 1. öğrenciye yazdırır.
- Hikâye tamamlandığında ikili öğrenci grupları hazırladıkları hikâyeleri birbirlerine okurlar.
Seçenek (birbirine yakın düzeydeki öğrencilerle): Etkinlik sırasında öğrenciler birbirleriyle konuşmazlar: 1. öğrenci, hikâyenin başlangıcı olan 1–2 cümle yazar. 2. öğrenci hikâyeye 1–2 cümle ekleyerek devam eder vs.

2. Bir Başlık – Birden Çok Metin

3.–6. Sınıflar

30–40 dk.

- Öğretmen, öğrencilerin hayal gücünü harekete geçiren ilgi çekici bir başlık verir: Örnek: “Ben bir sihirbaz olsaydım” / “10 yıl sonra ben...” / “Kral/kraliçe olsaydım (veya: Başbakan olsaydım)” / “Ailemin geldiği ülke için dilediklerim”.
- Her öğrenci başlığa uygun bir hikâye yazar veya bir A3 kâğıda yazıyla birlikte hikâyeye uygun görseller ve/veya resimlerle süsler.
- Sergi, sunum ve değerlendirme gruplarda veya sınıf ortamında yapılır.

3. Birlikte Macera Kitabı Yazma

4.–9. Sınıflar

60–120 dk.

Materyal:
Bir klasör.

- Öğrencilere verilen görev (grup çalışması veya sınıf projesi): Birlikte maceralar yaşayan 2 ana karakter hayal edin. Kahramanlarınız, sizin veya ailenizin geldiği ülkede, şu an yaşadığınız ülkede, dünyanın herhangi bir yerinde veya uzayda yaşıyor olabilirler: karar sizin! İki kahramana (en iyisi bir kız ve bir erkek) isim verin, kaç yaşında olduklarına ve özel güçlere veya yeteneklere sahip olup olmadıklarına karar verin (örneğin: sihir yapma yeteneği, zaman ve mekânda çok hızlı hareket etme yeteneği, vs.). Kahramanlarınızın karakter ve özelliklerini yazın (portrelerini oluşturun): İsim, yaş, hobileri, özel yetenekleri, vs.). Bu portreler, macera kitabının ilk sayfalarını oluşturur.
- Kahramanların başından geçen bir veya birkaç maceralı hikâye yazın.
- Yazdığınız macera hikâyelerini birbirinize okuyun ve bunları bir dosyada veya klasörde toplayın.
- Ara ara macera dolu yeni hikâyeler yazın ve bunları yine dosyanıza ekleyin. Zamanla gerçek bir macera kitabı oluştuğunu göreceksiniz.

4. Birlikte Konulu Metin Dosyaları Oluşturma

3.–9. Sınıflar

30–120 dk.

Materyal:
Bir klasör.

Macera kitabında izlenen yöntemde olduğu gibi (bkz. yukarı), başka konularla ilgili metinler de hazırlanabilir. Genelde şöyle bir yöntem izlenir: Bir konu hakkında karar verilir ve o konuyla ilgili bir dosya veya klasör oluşturulur. Her öğrenci konuyla ilgili bir veya birkaç metin hazırlar ve dosyaya ekler. Belirli bir süre derse paralel olarak tutulan dosya, gönüllü katkılar veya ev ödevleri yoluyla gelişir.

Bu tür dosyalar için bazı konu başlığı önerileri:

- Fıkralar, esprili kısa hikâyeler
- Öğrencilerin veya ailelerinin göç ettikleri ülkede geçen hikâyeler veya maceralar
- Hayvan hikâyeleri
- Yemek tarifleri
- El işi ve iş becerisi gerektiren etkinlikler için kısa tarifler.

6

Kısa, Eğlenceli ve Yaratıcı Yazma Etkinlikleri (bkz. Ünite 23)

Hedef

*Kısa, eğlenceli ve yaratıcı yazma etkinlikleri ile yazma isteğini arttırmak.
Bu çalışma, farklı yaş seviyelerinin birlikte çalışmasına uygun.*

1. İsimle Akrostiş

2.–9. Sınıflar

15 dk.

A kıllı
Yaratıcı
Limonata sever
İnce düşünceli
Neşeli

a) Her öğrenci, A3 veya A4 kâğıdına (dikey, tercihen kalın kâğıt) isim ve soyadının harflerini renkli kalemle güzel bir biçimde alt alta yazar.

b) Her harfle başlayan bir kelime bulur. Kelimeler, olabildiğince, öğrencinin özelliklerini ve/veya sevdiklerini yansıtır.

2. Kelime Merdivenleri

2.–9. Sınıflar

20 dk.

Bu etkinlik bazı dillerde kolay olmayabilir.
Önceden denenmesi önerilir.

a) Her öğrenci veya ikili grup, 4–5 harfli bir kelime bulur ve bunu bir A4 sayfanın sol tarafına dikey olarak yazar. Aynı kelime sayfanın sağ tarafına aşağıdan yukarı doğru olmak üzere bir kez daha yazılır.

b) Arada kalan boşluklara, satır başındaki harf ile başlayan ve satır sonundaki harf ile biten kelimeler bulunup yazılır.

K a l P
İ m z A
T o s T
A İ
P K

3. ALFABE-Hikâyeleri

2.–9. Sınıflar

30 dk.

Seçenek 1:

Büyük bir kâğıda (A3 veya A2) alfabenin harfleri renkli kalemle sırasıyla alt alta yazılır. Sayfaya sığdırmak için iki blok halinde yazmak daha uygun olabilir. Harfler arası yeterince yer kalmalıdır. Her harfe uygun, o harfle başlayan bir kelime veya kısa bir cümle yazılır.

Seçenek 2:

Her gruba 2–3 adet uzun kâğıt şeridi verilir (A3 sayfa 4 ayrı şerit olarak kesilir) ve bunlar, tek bir uzun şerit olacak şekilde birbirine yapıştırılır. Öğrenciler, alfabenin harflerini sırasıyla kullanarak (anlamsız) cümleler kurar ve böylece küçük bir (uydurma) hikâye oluştururlar. (Örnek: Ayşe bugün canlı çekirdek dolmalarını elleriyle fırlattı. Gelişigüzel harmanlanan).

4. Oto Portre veya Kişisel Profil

2.-9. Sınıflar

45 dk.

a) Öğretmen, öğrencilerle birlikte bir oto portrede veya kişisel profilde hangi bilgilerin yer alması gerektiğini konuşur: İsim, soyadı, yaş, hobiler, en sevdiği yemek, en sevdiği müzik, en sevdiği ders, en sevdiği kitap, sınıf öğretmeni, hangi ülkeden geldiği, adres, vs.....

b) Sonra her öğrenci, kendi oto portresini veya kişisel profilini bir A3 veya A4 sayfaya (tercihen kalın kâğıt) hazırlar. Oto portre yazısı görsel açıdan fotoğraf, resim vb. ile zenginleştirilebilir.

c) Sınıf ortamında sunum yapılır ve hangi oto portrenin özellikle başarılı olduğu hep birlikte ele alınır.

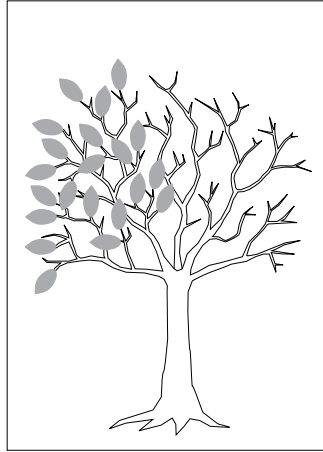
5. Grup veya Sınıf Çalışması: Hikâye Ağacı veya Dilek Ağacı Yapma

2.-9. Sınıflar

70 dk.

Materyal:
A1 büyük boy kâğıt,
A4 yeşil yapraklar.

a) Öğrenciler, büyük bir kâğıda (ambalaj kâğıdı veya 2 adet flipchart kâğıdı) birçok dalları olan kocaman bir ağaç çizerler. Yapraklara da yeterince yer kalmalıdır.

b) Her öğrenciye 1 adet yeşil kâğıt verilir ve bundan 2 adet ağaç yaprağı kesip hazırlaması istenir. Bu yapraklara kısa bir hikâye yazar. Dilek ağacı çalışması yeni yıl öncesi yapılıyorsa, öğrenciler yapraklara, yeni yıldan beklediklerini veya dilediklerini yazabilir.

c) Sonra yapraklar ağaca asılır. Öğrenciler, yapraklarda yazılanları birbirlerine okurlar.

7

Bilmeceler

Hedef

Bilmeceler ve ilgi çekici yazma etkinlikleri ile öğrencilerin yazma motivasyonunu arttırmak.

1. Anahtar Kelime

1.-3. Sınıflar

20 dk.

a) Öğretmen tahtaya içinde anahtar kelimelerin saklı olduğu 1 veya 2 cümle yazar ve öğrencilerle bu örnek bilmecenin çözümü üzerinde konuşur. Örnek: Kadriye okurken şaşırdı. Anahtar Kelime: "koş". Kamil oyuncak vinç aldı. Anahtar Kelime: "kova". Öğrenciler, bilmecenin hangi kurala göre çözüldüğünü anlamaları gerekir. (Aranan kelime cümledeki kelimelerin ilk harflerinin yan yana getirilmesiyle bulunur).

b) Sınıf ortamında 1 veya 2 cümle daha bulunup üzerinde konuşulur. Sonra öğrenciler, tekli veya ikili gruplar halinde çalışırlar. Önceden hazırlanan kâğıt şeritlerinin ön yüzüne bilmece cümleyi yazarlar, şeridin arka yüzüne de bilmece cümlelerin içinde saklı olduğu anahtar kelime yazılır.

c) Daha sonra öğrenciler, hazırladıkları kâğıt şeritlerini başkalarına verirler, kendilerine verilen bilmeceleri de çözmeye çalışırlar.

2. Tarif Ederek Anlatma Bilmeceleri

4.–9. Sınıflar

40 dk.

Materyal:
İçinden resim kesmek için çeşitli dergiler.

a) Öğrenciler evden bir nesne getirirler (örnek: yün çorap), bir nesnenin resmini çizerler veya bir nesneyi gösteren bir fotoğraf getirirler (fotoğrafı kendileri çekmiş olabilirler veya öğretmenin seçtiği bir dergiden de kesilmiş olabilir). Nesne, fotoğraf veya resim bir kâğıda yapıştırılır.

b) Öğrenciler, getirdikleri nesneyi (fotoğraf veya resmi) ne olduğunu söylemeden birkaç cümle ile tarif ederler. Nesnenin adını söylemeden „benim getirdiğim şey” veya “benim resmim” diye tarif ederler (Örnek: “Benim getirdiğim şey yünden yapılmıştır ve sıcak tutar. Kışın üşümem, ayaklarım sıcaktır”. (Çözüm: Yün çorap). “Benim seçtiğim resimde sular bir dağdan aşağıya doğru kayar veya akar” (Çözüm: Şelale).

c) Resimler veya nesnelere sınıfta sol duvara asılır. Bunlarla ilgili metinler sağ duvara asılır. Öğretmen, her resim veya nesneye bir sayı, bunları tarif eden her metne de bir harf verir.

d) Görev: Metinleri okuyun ve bununla ilgili nesnelere veya resimleri bulmaya çalışın. Çözümleri bir kâğıda yazın (örnek: 2 – D, 4 – B).

3. Çengel Bulmaca Oluşturma

5.–9. Sınıflar

60 dk.

Materyal:
Çengel bulmaca.

a) Öğretmen, ana dilde veya okul dilinde hazırlanmış basit çengel bulmacaları öğrencilerle birlikte inceler ve bir çengel bulmacanın nasıl veya hangi yöntemle hazırlanabileceğini ele alır.

b) Bu yöntem uygun olarak öğrenciler kendi çengel bulmacalarını geliştirirler ve sonra çözmesi için bir arkadaşına verirler.

Öneri: Latin harflerinin kullanıldığı çengel bulmacalar için internetteki bazı sitelerden yardım alabilirsiniz. Bkz: <http://www.xwords-generator.de/> veya <http://www.armoredpenguin.com/crossword/>.

4. Tuzaklı Hikâyeler veya Anlatımlar, “Uydurma Hikâyeler”

2.–9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Örnek metin olarak hikâye veya başka bir metin.

Temel örüntü: Bir hikâye veya bilgi içeren örnek metin ilk önce doğru biçimde, daha sonra bazı ufak değişikliklerle anlatılır veya okunur. Dinleyiciler (ya da okuyucular) ikinci hikâyede değiştirilen noktaları bulurlar.

Seçenekler:

- Sözlü alıştırma: Öğretmen aynı hikâyeyi 2 kez anlatır. İkinci anlatımda hikâyenin bazı detaylarını değiştirerek anlatır. Öğrenciler hikâyeyi dikkatle dinleyip ikinci anlatımda farklı veya yanlış anlatılan detayları not ederler.
- Öğrenciler, herkesin bildiği bir hikâyeyi veya köken ülkelerinin tarihi veya özellikleri ile ilgili çok bilinen bir konu hakkında bir metin yazarlar (örneğin, ülkeye mal olmuş bir kişi, tarihi bir olay veya bir şehir hakkında bir yazı). Yazdıkları metne bilinçli olarak 2–3 yanlış bilgi eklerler veya olguyu değiştirirler. Sonra metinler sınıf ortamında yüksek sesle okunur veya öğrenciler arasında değiştirilir; diğer öğrenciler metin içindeki hataları bulmaya çalışırlar.
- Bir olayın veya hikâyenin yeniden anlatılması ile ilgili başka seçenekler için bkz. Ünite 18.3.

Yazma Sürecinin Farklı Aşamaları ile İlgili Teknikler ve Stratejiler

8

Fikir Üretme ve Metnin Bölümlerini Planlama

Hedef

Öğrencilere, yazma becerisi gerektiren yazma aşamasına geçmeden önce, çağrışım yoluyla fikir üretme ve bunları düzenleme aşamalarında destek vermek. Öğretmenin bu yöntemi açık seçik ve anlaşılır biçimde açıklaması ve konuya giriş yapması önemlidir.

Fikir Üretme ve Fikirleri Düzenleme İçin Üç Yöntem:

1. Kümeleme / Salkım Oluşturma

2.-9. Sınıflar

20 dk.

Materyal:
A3 veya A4 sayfalar.

Bu yöntem, çağrışım yoluyla konulu veya hayal gücüne dayanan bir hikâye yazmak için fikir üretmeyi ve geliştirmeyi destekler. Öğretmen, yan-da görülen örneğe benzer bir örnek seçer ve öğrencilere yapılacak çalışmayı anlatır: A4 veya A3 sayfa-yı yatay olarak önüne koy. Sayfanın ortasına hikâyenin ana konusunu

veya başlığını yaz ve bu başlığın etrafında bir daire çiz. Sonra, bu konuyla ilgili aklına gelenleri sayfaya yaz ve bunları da daire içine al. Bazı fikirlerden yola çıkarak başka fikirler aklına gelebilir. Bu kümeleri çizgi çekerek birbirine bağlayabilirsin. Böylece fikir zincirleri veya salkımlar oluşur. Kümeleme çalışmasını ana dilinde yaparken zorlanırsan okul dilini de kullanabilirsin.

5 dakika sonra aklına gelen fikir kümelerine bak ve yazacağın hikâye için bunlardan hangilerini kullanmak istediğine karar ver. Renkli kalemlerle kümeleri işaretleyerek hangi öğeyi hangi sırayla kullanacağını belirle ve sıra numarası ver.

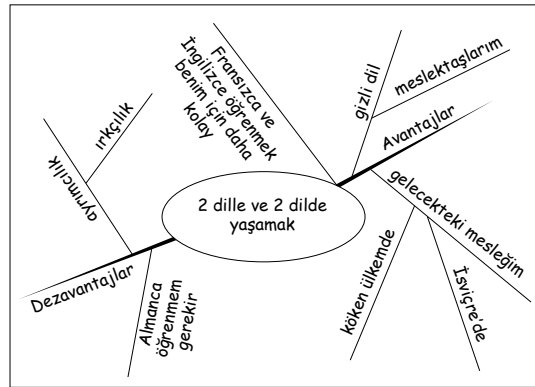
2. Zihin Haritası

4.-9. Sınıflar

20 dk.

Materyal:
A3 veya A4 sayfalar.

Bu yöntem daha ziyade bilgi içerikli metinlerin yapılandırılması için uygundur. Çalışma yöntemi: Ana konuyu sayfanın ortasına yazıp daire içine al ve sonra ortadaki kümeden sağa sola çıkan kalın dallar çiz. Ana konuyla ilgili aklına gelen alt başlıkları ve fikirleri bu dallara yaz. Büyük dallardan küçük dallar veya çatallar çıkabilir. Buralara

yine konuyla ilgili aklına gelen diğer fikirleri yaz. Zihin haritasını ana dilinde yaparken zorlanırsan, okul dilini de kullanabilirsin.

5 dakika sonra zihin haritasına bak ve yazacağın hikâyede hangi öğeleri hangi sırayla kullanacağına karar ver, bunları renkli kalemle işaretle ve sıra numarası ver.

3. Grup Haritası

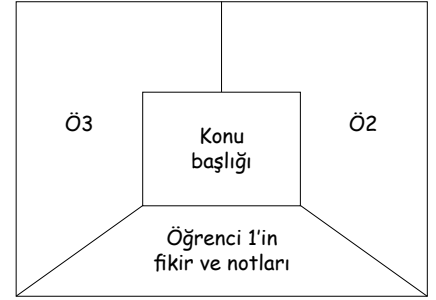
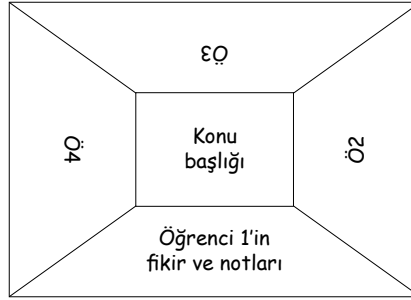
4.–9. Sınıflar

25 dk.

Materyal:
A3 veya A4 sayfalar.

Bu yöntem, bir sunum veya hazırlanacak ortak bir metin için 3'lü veya 4'lü gruplar halinde fikir üretmeye uygundur. Çalışma yöntemi: 3 veya 4 öğrenci bir masa etrafına oturur ve ortalarına bir A3 sayfasını koyarlar. Sayfa, yandaki çizimde görüldüğü gibi alanlara bölünür. Ortadaki alana konu başlığı yazılır.

5 dakika boyunca her öğrenci önündeki alana ortak konuyla ilgili aklına gelen başlıkları ve fikirleri yazar. Sonra, öğrenciler not ettikleri fikirleri birbirlerine anlatırlar. Ortak metinde kullanmak istedikleri öğeleri renkli kalemle numaralandırarak hangi öğeyi hangi sıraya göre kullanacaklarını kararlaştırırlar.

Bir sonraki aşamada, ayrı bir sayfada, sunum veya ortak metin için ön-görülen başlıklar, alt başlıklar ve fikirler sırasıyla alt alta yazılır. Hazırlanacak metnin ana yapısı böylece net bir biçimde ortaya çıkar.

9

Metnin Bölümlerini Planlama – Giriş, Gelişme, Sonuç (Bkz. Ünite 16: Metnin Bölümlerine İlişkin Öneriler)

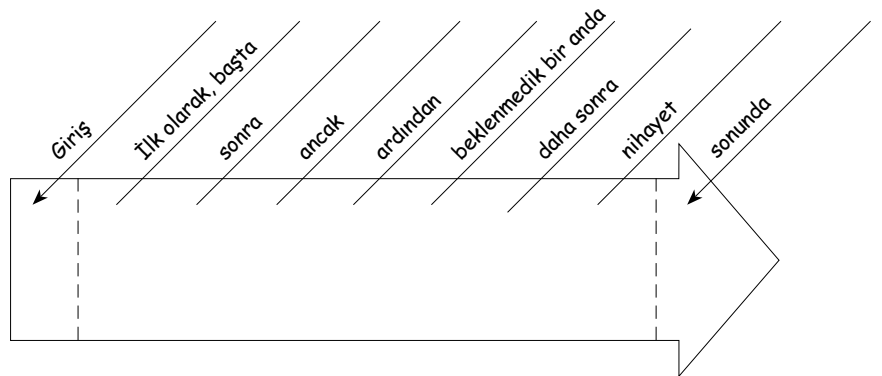
Hedef

Öğrenciler, metnin bölümlerini oluşturmak için iki teknik öğrenirler: Biri, üzerinde "zaman durakları" olan ok şeklindeki zaman çizelgesi, diğeri, giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere üç bölümlü metin yapısı. Bu iki teknik aynı zamanda Ünite 8 "Fikir Üretme ve Metnin Bölümlerini Planlama" (Kümeleme/Salkım Oluşturma, Zihin Haritası ve Grup Haritası) bölümünün devamı niteliğindedir.

1. Ok Şeklindeki Zaman Çizelgesi ile Çalışma

2.–7. Sınıflar

20 dk.

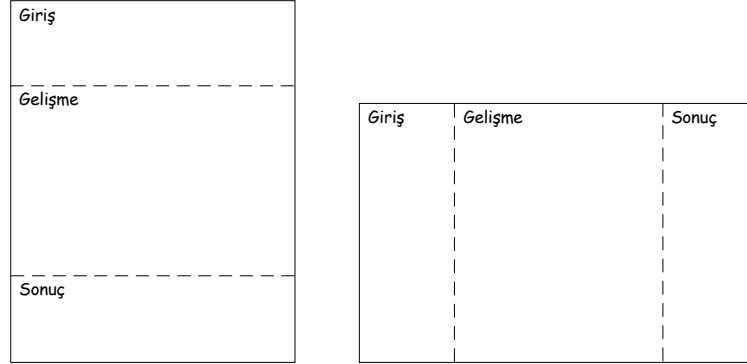

a) Öğretmen ok şeklindeki zaman çizelgesini tahtaya veya ekrana çizer ve öğrencilere bu ok ile metnin bölümlerinin nasıl kolayca planlanacağını anlatır. (Bkz. Görsel: Geçen zamanı temsilen üzerinde duraklar olan uzun ve kalın gövdeli bir ok).

b) Öğretmen örnek eşliğinde açıklama yapar; açık ve net bir kronolojik yapısı olan konular tercih edilir. (Örneğin “Yaz Tatilinde Neler Yaptım”, “Geçtiğimiz Hafta Sonu”, “Rahibe Teresa’nın Hayatı”. Bu çalışma için betimleyici veya analitik düşünmeye dayalı konular pek uygun değil; örneğin: “Daha Barışçıl Bir Dünya İçin Neler Yapabiliriz?”. Bu tür metinler için 2. teknik olarak aşağıda gösterilen üç bölümlü metin yapısı daha uygundur (Bkz. Görsel: Giriş, Gelişme, Sonuç).

c) Öğretmen, öğrencilerle, belirli bir zaman dilimi içinde geçen olayların hangi kelime ve kalıplarla anlatılabileceğini ele alır. Örnek: “İlk başlarda, başlangıçta, sonra, birden bire, beklenmedik bir anda, ardından, ancak daha sonra, ertesi gün, nihayet, en sonunda” vs. gibi kelime veya kalıplarla belirli bir zaman dilimi içinde geçen olayları veya süreçleri anlatmak mümkündür. Bu kelimelerin derlenmesi ile birlikte bunların ana dilde doğru kullanımı da pekiştirilir.

d) Öğrencilere basit, faaliyete dönük bir konu başlığı (Örnek “Bir Günümü Nasıl Geçiririm”) ile 1 adet A-3 sayfa verilir. Öğrenciler, sayfaya boydan boya büyük bir ok çizerler ve tıpkı bir tren hattında olduğu gibi, üzerine gün içindeki “zaman duraklarını”, başka bir deyişle, yaptıkları faaliyetleri sırasıyla kısaca yazarlar. Çalışma bittiğinde sayfalar toplanır ve birlikte değerlendirilir.

e) Çalışmanın son aşamasında öğrenciler, zaman çizelgesi üzerindeki duraklardan hareketle bir metin yazarlar.

2. Üç Bölümlü Metin Yapısına Göre Metni Planlama ve Oluşturma

4.-9. Sınıflar

20 dk.

a) Öğretmen ilk olarak, metinlerin genelde 3 bölümden oluştuğunu anlatır: Giriş (konuya giriş, konu hakkında kısa bilgilendirme), gelişme (ana metin, konunun gelişimi) ve sonuç (özet). Mümkünse, üç bölümlü metin yapısına örnek olan çeşitli metinleri göstererek anlatır (örneğin, bir gazete makalesini, kısa bir edebiyat metnini veya başarılı öğrenci kompozisyonlarını).

b) Öğretmen, üç bölümlü metin yapısını şematik olarak tahtaya veya ekrana çizer (Bkz. Görsel) ve öğrencilerle birlikte uygun bir konuyu ele alarak açıklamalı olarak anlatır. Örnek konular: Ailemin Memleketi; Bir Gezi veya Seyahatle İlgili Anılarım; “İki Kültür ve İki Dille Yaşamak Hakkında Düşündüklerim”.

c) Öğrencilere bir konu verilir veya kendileri bir konu seçerler. Her öğrenciye 1 sayfa verilir ve sayfa (bkz. yukarıdaki resim), dikey veya yatay olarak Giriş, Gelişme ve Sonuç olmak üzere üçe bölünür: Öğrenciler her bölümle ilgili notlar alırlar. Öğrencilerin, bu çalışmaya geçmeden önce, Ünite 8’deki kümeleme/salkım oluşturma, zihin haritası veya grup haritası yöntemlerinden birini uygulayıp çeşitli fikirler üretmeleri çok yararlı olacaktır.

d) Üç bölümlü metin yapısı çalışmasıyla ilgili değerlendirme: Çalışmanın bundan sonra hangi aşamaları olabilir? Öğrenciler yaptıkları çalışmadan yola çıkarak bir metin yazarlar.

10

Metni Başlık, Alt Başlık ve Paragraflara Ayırma

Hedef

Öğrenciler, ilgi çekici ve kolay anlaşılır başlıklar kullanmayı ve metinleri alt başlıklara ve paragraflara ayırmayı öğrenirler. Metni, başlık, alt başlık ve paragraflara ayırarak daha rahat okunur, kolay anlaşılır ve ilgi çekici hale getirirler. Metin, kullanılan görsellerle uyumlu olmalı, aynı amaca hizmet etmelidir. Öğrenciler metni bu açıdan da incelerler.

1. Özgün ve Kolay Anlaşılır Başlık Bulma: Didaktik Fikirler

3.-9. Sınıflar

20 dk.

Materyal:
Resimli hikâyeler,
gazete haberleri vb.
(bkz. sağ taraf).

Seçenekler:

- Öğretmen kısa bir hikâye okur ve buna uygun başlığın nasıl olabileceğini sorar. Her öğrenci bir kâğıda bir veya iki başlık önerisi yazar. Öneriler sınıf ortamında ele alınır: Hangi başlıklar daha uygun veya daha cazip? Neden? Hangi başlıklar daha sıkıcı? Neden?
- Öğretmen, öğrencilerin köken ülkeleriyle, bir şehir veya ülkenin tarihi zenginlikleriyle ilgili turistlere yönelik bir reklam afişi veya broşürü hazırlama projesini konuşur. Böyle bir afiş için özgün bir başlık ne olabilir? (Zaman yeterse ortaya konan fikirden yola çıkarak bir afiş de hazırlanabilir.)
- Öğretmen, başlığı bulunmayan bir gazete haberini, kısa bir hikâyeyi veya resimli bir hikâyeyi sınıfta dağıtır. Öğrenciler, ikili gruplar halinde veya tek başlarına, yazıya uygun, özgün ve kolay anlaşılır başlıklar bulmaya çalışırlar. Başlık önerileri bir kâğıda yazılır ve sınıf ortamında ele alınır.
- Sınıf ortamında veya aynı seviyedeki öğrencilerle birlikte tartışma: Hangi başlıklarla ilgili bir yazı hazırlamak istersiniz? İlgi çekici konu ve konu başlıkları düşünün. Öneriler toplanır, tartışılır ve mümkün olduğu ölçüde uygulanır.
- 4. sınıftan itibaren: Öğretmen, tercihen öğrencilerle birlikte, ilgi çekici ve öğrencilerin merakını uyandıran çeşitli kitap isimleri toplar. Ayrıca, (gerçekte var olmayan) birkaç sıkıcı kitap ismi de „uydurur“: Örnek: „Uslu Kız Ayşe“, „Çiçek Şiirleri“ vb. kitap isimleri sınıf ortamında tartışılır ve öğrenciler, ilgi çekici, cazip bir başlık ile sıkıcı, ilgi çekmeyen bir başlık arasında ne tür farklar olduğunu bulmaya çalışırlar.

2. Metni Alt Başlıklara ve Paragraflara Ayırma

3.-9. Sınıflar

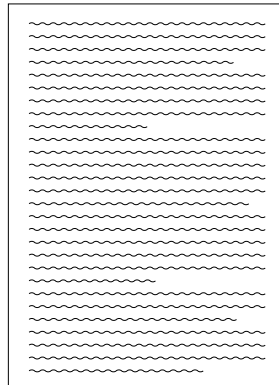
30 dk.

Materyal:
Önceden hazırlanmış
metinler (bkz. sağ taraf).

Seçenekler:

- Öğretmen, A4 sayfası büyüklüğünde iki ayrı metni çoğaltarak önceden hazırlar. İlk metnin başlığı ve alt başlıkları yoktur, paragraflara neredeyse hiç ayrılmamıştır. İkinci metin (bir ülke veya bir hayvan hakkında bilgilendirici bir metin olabilir) ise net ve kolay anlaşılır başlık, alt başlık ve paragraflara bölünmüştür. Sınıf ortamında tartışma: 2. metni niye daha rahat okunuyor ve anlaşılıyor? Alt başlıklar ve paragraflar bize ne sağlıyor? Metni görsellerle daha da ilgi çekici hale getirebilir miyiz?

- Öğretmen, 4–5 resimden oluşan bir resimli hikâye dağıtır. Yönerge: İkili gruplar halinde çalışarak, bütün hikâyeyi kapsayacak ilgi çekici, uygun bir başlık bulun. Her bir resim için uygun bir alt başlık bulun.
- Öğretmen, en fazla 2–3 sayfadan oluşan ve alt başlıkla paragraflara ayrılmamış olan bir metin dağıtır. Yönerge: Metne uygun bir başlık bulun ve metni paragraflara bölüp alt başlıklar hazırlayın.
- Öğretmen, paragrafları veya bölümleri ayrı şeritler halinde kesilmiş bir hikâye dağıtır (her şeritte bir paragraf). Yönerge: Hikâyenin doğru sırasını bulun ve şeritleri ona göre sıraya koyun. Hikâyedeki her bölüme uygun bir alt başlık bulun; şeritleri doğru sıraya göre bir kâğıda yapıştırın ve kâğıda hikâyenin başlığı ile alt başlıklarını yazın.
- Öğretmen bir konu seçer. Örnek: “Başkentimiz Hakkında bir Sunum”, “Tarih ve Kültürümüzde İz Bırakmış Bir Kişi” veya “İki Kültürlü Yaşam”. Yönerge: Bu konuyla ilgili bir metin veya sunum hazırlasanız, nasıl bir başlık ve hangi alt başlıkları seçerdiniz?
- Yukarıdaki öneriye ek yönerge: Konu başlığına uygun bir metin hazırlayın ve uygun alt başlıklarla birlikte en azından 4 ayrı paragraftan oluşan bir metin yazın.

3. Metne Uygun Görsel Bulma

3.–9. Sınıflar

30 dk.

- Yukarıdaki önerilerden hareketle, çalışma şu sorularla zenginleştirilebilir: Görsellerle metni nasıl daha cazip, anlaşılır ve rahat okunabilir hale getirebiliriz? Buna uygun metin tasarımı nasıl olmalı?
- Öğrenciler, bu etkinlikle ilgili kendi denemelerini de yapmalılar (bilgisayarda çalışmak serbest). Burada verilen örneklerin yanı sıra öğrenciler, diğer derslerde kullandıkları çalışma kâğıtları, yazı veya sunumlardan da yararlanabilirler.

11

Metni Gözden Geçirme ve Kendi Kendini Düzeltme Teknikleri

Hedef

Öğrenciler, kendi yazdıkları metinleri gözden geçirmeyi öğrenirler. Bir yandan, metnin içeriği ile ilgili konular (kelimelerin yerinde kullanılması, anlam bütünlüğü, özgün anlatım vb.) gözden geçirilir, diğer yandan metin biçimsel açıdan (yazım kuralları, cümle yapısı, doğru gramer kuralları vb.) incelenir ve düzeltilir. Metnin dikkatle gözden geçirilmesi ve düzeltilmesi, ana dilin standart yazılı kullanımında yetkinlik kazandırır ve yazılı dile ilişkin dil bilincini artırır. Dil bilincinin karşılıklı etkileşimle geliştiği görüşünden hareketle, öğrencinin tek başına çalışması yerine, ikili veya üçlü gruplarda çalışması tercih edilir.

1. Yazı Konferansı: Metni Birlikte Gözden Geçirme

2.–9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Yazım kılavuzu veya
Türkçe sözlük.

Çoğu öğrenci, karşılıklı etkileşime dayalı metni birlikte gözden geçirme yöntemini diğer derslerden biliyor. Ana dil eğitimi dersi için de son derece uygun olan bu yöntem, ana dilin standart kullanımında yetkinlik kazandırır ve ana dildeki dil bilincini geliştirir.

- Öğrencilerin daha önce yaklaşık 1 sayfalık bir metin yazmış olmaları beklenir. Metnini bitiren öğrenci ilk önce onu düzgün biçimde sesli okumayı öğrenir. Sonra bir veya iki arkadaşı ile birlikte, taslak metinleri gözden geçirmeye ve düzeltmeye çalışırlar. (Seçenek: Metin üzerinde çalışacak grupları öğretmen oluşturur).

b) Gruptaki öğrenciler sırayla söz alırlar. İlk öğrenci yazdığı metni baştan sona diğerlerine okur ve sonra 3 soru sorar: (Sorular tahtaya yazılabilir, küçük kâğıt şeritler halinde hazırlanabilir ya da kopyalanarak sınıfta dağıtılır): Metni anladınız mı? Daha anlaşılır biçimde ifade etmem gereken yerler var mı? Hangi bölümler güzel olmuş, nereleri düzeltmem gerekir? Öğrencilerden gelen geri bildirimleri not eder.

c) Sonra metin cümle cümle ele alınır. Sorulacak sorular: Cümle rahat anlaşılıyor mu? Cümlede kullanılan dil doğru mu (cümle yapısı, takılar, çekimler vs.)? Olayı daha iyi anlatacak kelimeler olabilir mi? Yazım hatası var mı? (yazım kılavuzu veya sözlük kullanmak gerekir).

d) Sonra diğer öğrenciye sıra gelir.

e) Gruptaki tüm metinler bu şekilde ele alındıktan sonra öğrenciler, not ettikleri geri bildirimlere bakarak metni gözden geçirirler ve düzeltilmiş halini tekrar yazarlar. Öğretmen son olarak bu metinleri okur ve kendi değerlendirmesiyle öğrenciye geri verir. En sonunda metinler, diğer öğrencilerin de erişebilecekleri şekilde saklanır, bkz. Ünite12 (Okuyucu odaklı yazma).

2. Metni Tek Başına Gözden Geçirme (ve Sonradan Öğretmen ile Görüşme)

2.–9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Yazım kılavuzu.

Öğrenci, hazırladığı metni birlikte gözden geçirecek bir arkadaş bulamıyorsa, bunu tek başına da yapabilir; bu, özellikle evde yazılan metinler için geçerlidir. Ancak bu durumda bile, mümkün olduğunca, diğer okuyuculardan (anne, baba, kardeşler, öğretmenler, vs.) geri bildirim alınabilir.

Metni tek başına gözden geçiren öğrencinin elinde ona yol gösterecek bir soru listesi olması önemlidir. Örnek sorular şunlar olabilir:

- Başlıkla ilgili soru: Metnin içeriği ile ilgili daha fazla bilgi veren, merak uyandıran, daha özgün bir başlık seçebilir miyim?
- Metnin bölümleri ile ilgili soru: Metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümleri var mı? Bunlar rahat anlaşılır mı? Olayları oluş sırasına göre yazdım mı? Verilen konuya sadık kaldım mı?
- Başlangıç cümlesi: Metnin ilk cümlesi, konuyla ilgili ipuçları veren, merak ve okuma isteği uyandıran bir cümle mi? Başlangıç cümlesini daha çarpıcı hale getirebilir miyim?
- Kelime seçimi: Kelimeleri yerinde ve anlamlarına uygun kullandım mı? Birden çok kez kullandığım, tekrar eden kelimeler var mı?
- Düşük cümle: Kullandığım isim tamlamaları, çekim ekleri (çoğul ekleri, hal ekleri, vs.), ve yapım ekleri (isimden isim yapan ekler, isimden fiil yapan ekler, vs.) doğru mudur? Fiil çekimleri ve ekleri doğru mudur? Emin olamadığım yerler var mı? Varsa, bunları işaretlemem ve gerekirse öğretmene sormam gerekiyor.
- Yazım kuralları: Yazım kurallarına dikkat ettim mi? Doğru yazım konusunda emin olamadığım kelimeleri yazım kılavuzundan veya sözlükten kontrol ettim mi? Öğrencilerin ana dilde yazım kılavuzu ve/veya sözlükleri olması ve bunların kullanımı ile ilgili önceden ayrıntılı olarak bilgilendirilmiş olmaları gerekiyor. (Sözlükte kelime arama tekniği, okul dilindeki alfabe ile ana dildeki alfabe sırasındaki olası farklar, vb.).

Hedef

Öğrenciler, yazı yazmanın, ana dil dersinde de iletişim odaklı bir süreç olduğunu deneyimler, hazırladıkları yazıları görsellerle daha güzel ve ilgi çekici hale getirmeyi ve sunmayı öğrenirler. Öğretmen, yönergeleri verirken, okuyucunun kimin olacağını ve etkinliğin sonunda nasıl bir ürün (örneğin, kitap, afiş, video klip vb.) ortaya çıkacağını anlatır. Okuyucu odaklı ve ürün odaklı bu yaklaşım, öğrencilerin yazma motivasyonunu arttırdığı gibi, ürün tasarımı konusunda da motive edecektir. Öğrenciler, sadece öğretmen için değil, gerçek bir okuyucu kitlesi için yazdıklarını bilecekler.

1. Okuyucu Odaklı Yazma: Metnin Olası Okuyucuları Kimler Olabilir

Materyal:
Tercih edilen alternatifte göre
(bkz. sağ taraf).

- Kendi sınıf veya gruptaki diğer öğrenciler: Öğrenciler metinleri (örneğin hikâye, şiir) yazdıktan sonra sırayla birbirlerine okurlar, gerekirse 2–3 okuma turu yapılır.
- Kendi sınıf veya gruptaki diğer öğrenciler için hazırlanan sunum: Belirli bir konu (örneğin köken ülke) hakkında bir power point sunumu ve buna uygun afişler hazırlanabilir.
- Yaşça daha küçük öğrenciler: Büyük öğrenciler, küçük öğrenciler veya evdeki kardeşleri için bir hikâye yazabilir veya kitap hazırlayabilirler.
- Okul dışındaki gerçek okuyucular: Anneler Günü veya Yeni Yıl tebrik kartları hazırlanabilir; köken ülkedeki akraba veya tanıdıklara mektup yazılabilir; ülkenin büyükelçiliğine veya şirketlerine hitaben bilgi edinmek amacıyla yazı yazılabilir.
- Köken ülkedeki bir sınıfla veya yurtdışında ana dil eğitimi gören bir başka sınıfla mektup arkadaşlıkları kurulabilir (mektup veya e-posta yoluyla).
- Okuldaki diğer öğrenciler: Çok dilli duvar gazetesi projesi yapılabilir; ana dilinde yazılan yazılar okul dilinde özet olarak verilir. Seçenek: çok dilli yemek tarifleri veya bir macera kitabı (bkz. Ünite 21'deki öneriler) hazırlanabilir.
- Yetişkinlerle birlikte olunan bir ortam için (okul gösterisi, veli görüşmesi, kültür gecesi vs.): kısa hikâye, skeç, fıkra veya şiirler yazılıp sunulabilir.

2. Yazılı Metinlerin Sunuluş Biçimleri ve Kullanılan Medya

Materyal:
Tercih edilen alternatifte göre
(bkz. sağ taraf).

- Geleneksel yöntem: kompozisyon defterine yazılan yazı (ancak okuyucusu belli olmadığı için pek motive edici değildir).
- Bir konuyla ilgili metinlerin derlenerek kitap haline getirilmesi (tematik derleme): Öğrenciler, tatil maceralarını, fıkraları, yemek tarifleri vb. konularla ilgili yazdıkları yazıları bir araya getirirler. Bir öğrenci kitap kapağını hazırlar, sayfalar birbirine tutturulur veya ciltlenir. Tıpkı kütüphaneden ödünç alınan bir kitap gibi öğrenciler bu kitabı alıp okuyabilirler. (Bkz. Ünite 5.3 ve 5.4.).
- A3 veya daha büyük formatta afiş, poster veya kolajlar hazırlanabilir. Bu, fen veya sosyal derslerinde işlenen konular veya hazırlanan sunumlar için de uygun bir yöntemdir.
- Şiir veya benzer yazıların görsellerle süslenmesi: Yaprak vb. süslemeler veya görseller renkli kâğıda çizilip kesilebilir ve şiirin yazılı olduğu kâğıda yapıştırılır. Tasarım yarışması etkinliği düzenlenebilir.

- Elektronik medya: Ana dilde kısa mesaj (sms) veya e-posta ile yazışmalar yapılabilir.
- Ana dilde elektronik günlükler (blog), sohbet (chat) odaları veya tartışma forumlarına katılım; başka kişi veya sınıfların da katılımıyla ana dilde bir web-sitesinin tasarımı düşünülebilir.

3. Hazırlanan Metinlerin Kullanımına ve Sunumuna İlişkin Başka Öneriler

- Röportaj, podcast veya radyo tiyatrosu gibi ses dosyası olarak hazırlanan sunumlar, video klipleri, power point sunumları ve benzer medya destekli uygulamalar yapılabilir.
- Tiyatro, skeç, dans, rap, şiir veya okuma tiyatrosu gibi sahneye uyarlanan eserler geliştirilebilir.

13 Öğrenci Çalışma Kâğıtlarına (ÇK) İlişkin Ek Bilgiler: ÇK1 ve ÇK2

Hedef

ÇK1 ve ÇK2 Çalışma Kâğıtları, doğrudan öğrenciye verilmek üzere tasarlandı. Yazı yazarken öğrencinin kendi başına çalışması teşvik edilir. Öğrenci, ÇK1 ve ÇK2'ye bakarak yazı yazarken izlemesi gereken adımlarla ilgili somut öneriler bulacaktır. Burada uygulanan yaklaşım, öğrencinin diğer derslerden bildiği çalışma yöntem ve tekniklerle büyük benzerlikler taşımaktadır. Böylece, ana dil dersi ile diğer dersler arasındaki öğrenme yöntem ve stratejileri birbiriyle uyumlu gelişecektir. Çalışma Kâğıtları ÇK1 ve ÇK2, Ünite 8–12 arasında gösterilen didaktik önerileri tamamlayacak niteliktedir, ancak onların yerini tutamaz.

Giriş: Genel Bilgiler

Çalışma Kâğıtlarında kullanılan dil seviyesi 4. sınıf ve üstü öğrencilerin rahat kavrayabilecekleri şekilde hazırlanmıştır. Daha alt sınıflar için sadece belli konuları ele almak ve bunlarla ilgili önceden sözlü açıklamalar yapmak daha doğru olacaktır. Bu yaklaşım, öğrencilerin seviyesine göre, gerekirse daha üst sınıftaki öğrenciler için özellikle ilk dönemde uygulanabilir. Çalışma Kâğıtları ile ilgili bilgi verirken olabildiğince somut, net ve anlaşılır bilgiler vermek önemlidir. Öğrenciler tek başına çalışırken, sadece daha önce anladıkları ve somut olarak zihinlerinde canlandırabildikleri konuları uygulayabilirler. Çalışma Kâğıtları ile ilgili sözlü açıklamalar yapıldıktan sonra öğrencilere birer nüsha verilir, böylece evde de çalışmaya devam edebilirler. Çalışma Kâğıtlarını aynı anda vermek yerine, ÇK1 ve ÇK2'yi 2–3 hafta aryla gündeme getirmek daha doğru olacaktır. Çalışma Kâğıtlarında özet olarak verilen birçok konuyla ilgili somut öneri ve ayrıntılı çalışmalar, bu el kitabının çeşitli bölümlerinde (bkz. Ünite 8–12) bulunabilir. Bu etkinliklerin sınıf ortamında yapılması halinde öğrenciler, Çalışma Kâğıtlarını daha kolay anlayacak ve onlardan daha rahat yararlanabilecekler.

ÇK1 Çalışma Kâğıdı
“Adım Adım:
Yazımı Planlıyorum,
Yazıyorum ve Gözden
Geçiriyorum”

En iyi netice, ÇK1’deki 6 adımın somut bir yazma etkinliği eşliğinde, bir veya birden çok kez uygulamalı olarak işlenmesi halinde elde edilmektedir. İlk örnek, bilgi içerikli bir metin olabilir (örneğin, “Ülkemizin bir şehri veya bölgesi (veya tanınmış bir kişi) hakkında bilgi toplayın; bununla ilgili 1 ½ sayfalık bir yazı hazırlayın; sonra bunu 5–10 dakikalık bir sunum olarak sunun”.

İkinci örnekte, ÇK1’deki 6 adım, uygulamalı olarak edebi bir metin veya hayali bir konu eşliğinde ele alınır (örneğin “Ülkemizle İlgili Bir Şiir Yazıyoruz”, “En Heyecanlı Tatil Maceram”, “Yalancıkıktan Bir Hikâye”). Burada önemli olan, bir örnek eşliğinde her adımın ayrı ayrı ele alınması ve üzerinde konuşulmasıdır. Bu, zaman alabilir, ancak öğrencilerin bundan sonra tek başına hazırlayacakları yazma görevleri için çok şey öğreneceklerinden bu şekilde zaman ayırarak yapılmasında büyük yarar var.

İlk aşamada, sadece kalın puntolarla yazılan başlıkları (6 adımı) ele almak kolaylık sağlayabilir. Çalışma Kâğıdının üzerinden ikinci kez geçildiğinde alt başlıklar da işlenebilir.

ÇK2 Çalışma Kâğıdı
“Yazarken Karşılaştığım
Sorunları Nasıl
Çözerim?”

Bu Çalışma Kâğıdı, ÇK1’e ek olarak tasarlandı. Yine ÇK2’yi dağıtmadan önce öğrencilerle yazı yazarken ne tür sorunlarla karşılaştıklarını ve bunların nasıl üstesinden geldiklerini ele almak yerinde olacaktır. Sonra ÇK2 okunur ve sınıf ortamında tekrar, tercihen somut örnekler eşliğinde, değerlendirilir, olası çözüm örnekleri üzerinde konuşulur. Bu yöntem izlenir ve Çalışma Kâğıdında yazılanlar somut örnekler eşliğinde ayrıntılı biçimde ele alınırsa, öğrenciler daha sonra bunlardan çok daha yetkin bir biçimde yararlanabilirler.

Adım 1

Konuyla İlgili Güzel Fikirler Bul

Bunları yapabilirsin:

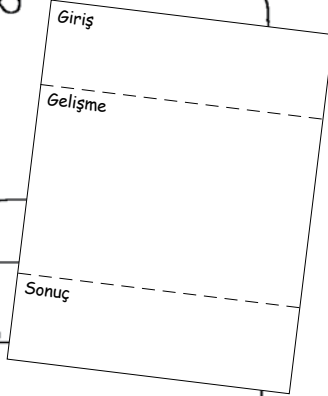
- Boş bir sayfa veya birkaç tane küçük kâğıt al. Konuyla ilgili aklına gelen her şeyi not et. Ana dilinde yazmak zor geliyorsa, okul dilinde (Almanca) not tutabilirsin.
- Zamanın varsa: Farklı kişilerle konuş. Onların söylediklerini not et.
- Bir zihin haritası veya kümeleme oluştur (bu teknikleri biliyorsan ve daha önce kullandıysan).

Adım 2

Adım: Notlarını Düzenle ve Metnin Bölümlerini Planla

- Tuttuğun notlarına bak. Kullanmayacağın notların üstünü çiz.
- Boş bir sayfa al ve sayfayı üçe böl: Giriş – Gelişme (buna geniş yer bırak!) – Sonuç/Özet.
- Yazdığın fikirleri ve notları incele. Bunlar hangi bölüme uyuyorsa oraya yaz. Eksik kalan bir şey var mı? Varsa tamamla.
- Yazacağın yazı gözünün önünde şekillenene kadar buna devam et.
- Yazıyı nasıl tasarlayacağını düşün (kâğıda yazabilirsin, bilgisayarda hazırlayıp görsellerle süsleyebilirsin....)

Adım 3

Yazını Hazırla – Bunun İlk Taslak Olduğunu Unutma

- Metni yaz.
- Yazdığın metni oku. Metinde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri var mı? Düzeltmek istediğin kelime, kelime kalıpları veya cümleler var mı?

Adım 4

Yazına Uygun, İlgil Çekici Bir Başlık ve Başlangıç Cümlesi Bul

- İyi bir başlıkla okuyucunun veya dinleyicinin merakını uyandırabilirsin. Örnek: "İmdat, Boğuluyorum!" başlığı "Yaz Maceram" başlığından daha ilgil çekicidir.
- Yazının ilk 1-2 cümlesi okuyucunun ilgisini çekmelidir. Öyle bir cümleyle başla ki, okuyucu hikâyenin devamını merak edip okumak istesin. Bilgi içerikli bir metin yazıyorsan, ilk cümle konu hakkında açık ve net bilgi vermelidir.
- Uzun bir yazı veya sunum hazırlıyorsan, ilginç ara başlıklar seçmek önemli. Böylece okuyucu yazdıklarını daha rahat anlayacaktır.

Adım 5

İlk Taslağı Gözden Geçir (Ya tek başına, ya da bir arkadaşınla)

- Gözden geçirme adımını, 2'li veya 3'lü gruplar halinde yapabilirsin (buna yazı konferansı da diyoruz). Grup içinde birbirinize daha iyi fikir verebilir ve birbirinize yardımcı olabilirsiniz. Ancak tek başına da yazını gözden geçirebilirsin. Aşağıdaki sorular sana bu aşamada yardımcı olacaktır:
 - Yazım genel olarak rahat anlaşılıyor mu? Yazım ilginç mi? Daha net ifade etmem gereken yerler var mı? Nereleri iyi oldu? Nereleri pekiyi olmadı? Verilen konuya sadık kaldım mı?
 - Yazımın yapısı, yani giriş, gelişme ve sonuç bölümleri, yeterince açık ve anlaşılır mı? Olayları doğru sırasına göre anlattım mı? Konuyla ilgisi olmayan şeyler yazdım mı?
 - Yazımın başlığı yeterince ilginç mi? Yazımın başlığı konu hakkında bilgi veriyor mu?
 - Yazımın ilk cümlesini okuyan hikâyenin devamını merak ediyor mu? Yazımın ilk cümlesi konu hakkında yeterince bilgi veriyor mu? İlk cümlemi daha çarpıcı ifade edebilir miyim?
 - Yazdığım her cümle rahat anlaşılıyor mu? Cümleler dilbilgisi kurallarına uygun mu? Emin olamadığın yerleri işaretlerle ve öğretmene veya konuyla ilgili sana bilgi verebilecek birine sor.
 - Kelimeleri yerinde ve doğru kullandım mı? Tekrarlar var mı? Yazım kurallarına dikkat ettim mi? (Yazım kılavuzu ve/veya sözlüğe başvur).

Adım 6

Metne Son Halini Ver

- Hazırladığın yazıyı görsel açıdan güzel tasarlamaya çalış. Ses kaydı yaptıysan bunu dinleyiciler için heyecanlı hale getirmeye çalış.
- Yeni veya farklı formatları deneyebilirsin: resim veya çizimle görsel tasarımlar, kolajlar, bilgisayar ortamında hazırlanan metinler, ses dosyası olarak hazırlanan metinler vs. kullanabilirsin.

ÇK2 Yazarken Karşılaştığım Sorunları Nasıl Çözerim? Öğrencilere yönelik Çalışma Kâğıdı

Bu Çalışma Kâğıdı Sana Yazı Yazarken Sık Karşılaştığın Sorunları Nasıl Çözeceğini Gösterir.

- Ne yazacağını veya nasıl yazacağını bilemiyorsan, ÇK1'e bakabilirsin. Aynı şekilde, metnin bölümleriyle ilgili (giriş, gelişme, sonuç) zorlanırsan, yine ÇK1'e başvurabilirsin.

Sorun 1

Ana Dilimde Yazarken Zorlanıyorum.

- Fikir bulma ve ilk taslak hazırlama aşamasında istersen okul dilini (örneğin Almanca) de kullanabilirsin.
- Ana dilinde daha çok yerel şiveyle konuşuyorsan veya bazı kelime ve kalıplarda zorlanıyorsan: Yazdığın ilk taslakta nasıl biliyorsan öyle yazabilirsin. Sonra yazdıklarını öğretmene veya ana dilinde yazı dilini iyi bilen birisine göster. Sana neyi nasıl düzeltereğini açıklayabilirler.
- Öğretmeninle konuş: Belki senin kısa, ama doğru olan bir yazı hazırlamanı kabul eder. Diğer seçenek: Hazırladığın yazının sadece ilk beş cümlesini gözden geçirip düzelterebilirsin.
- Doğru yazım kuralları için Türkçe yazım kılavuzunu veya sözlüğünü kullanmalısın.

Sorun 2

İlgi Çekici Bir Başlık veya Başlangıç Cümlesi Bulamıyorum.

- İlk önce ilgi çekici bir başlık bulmaya çalış. Sonra birinci cümleye geçersin. Bir sunum veya uzun bir yazı hazırlıyorsan, alt başlıklar kullanmayı unutma.
- Bilgi içerikli bir metin veya sunum hazırlıyorsan, yazının başında konuyla ilgili 1-2 cümleyle bilgi verebilirsin. Böylece, okuyucu veya dinleyici, konu hakkında genel bir fikir edinir.
- Bir hikâye veya başından geçen bir olayı anlatıyorsan, yine kısa bir özetle başlayabilirsin: "Geçen yaz tatile çıktığımda başıma gelenleri bir bilerseniz. ...", "Size anlatacağım hikayenin kahramanı"
- Hikâyeye tam "ortasından" başlamak da merak uyandırır: "Ölü gibi yerde yatıyordum. Neler olmuştu acaba? Yavaş yavaş hatırlamaya başladım...".
- Hikâyeye bir soru ile başlamak da ilginç olabilir: "Geçen sene yaz tatilinde başımdan geçenleri duydunuz mu?" "Şimdi iyi dinleyin! Pazar günüydü, daha yeni kalkmıştım ...".

Sorun 3

Yazmaya Başladım. Ama Nasıl Devam Edeceğimi Bilmiyorum.

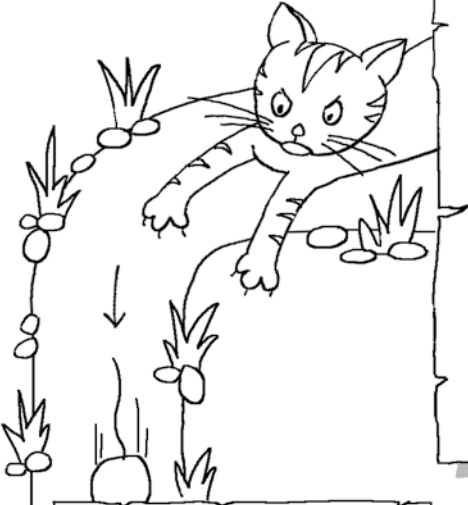
- Şu ana kadar yazdıklarını birisine oku veya anlat. Bu kişiyle yazının nasıl devam edebileceğini konuş.
- Bilgi içerikli bir metin veya sunum hazırlıyorsan: İşlediğin konuyla ilgili henüz ele almadığın bir yönü veya boyutu düşün.
- Bir hikâye yazıyorsan: Okuyucunun daha fazla bilgi sahibi olmak isteyeceği bir konu düşün. Bununla ilgili bir şeyler yazabilirsin. ("Tom yatağa uzandı ve uykuya daldı. → "Tom'un odasını merak ettiniz mi? Size hemen anlatayım: Odanın ortasında kocaman bir....".)
- Yazdığın yazının son cümlesini oku. Bu cümlede geçen bir kelime ile bir sonraki cümleli kurabilirsin: ("Tom yatağa uzandı ve uykuya daldı. Uykusunu bölen tiz bir sesle uyandı ve doğruldu. Birden aklına geldi.".)

Sorun 4

Yazımı Nasıl Bitireceğimi Bilemiyorum.

- Bilgi içerikli bir metnin sonunda kısa bir özet vermek iyi olur: "İncelediğim konuyu(şu, şu ve şu açılardan)... ele aldım".
- Yazının sonunda kendi görüşünü ekleyebilirsin: "Konuyla ilgili/hikayeye ilgili en çok beğendim nokta...olmuştur. " "Bu konuyla ilgili en önemli sorunun olduğunu düşünüyorum. Bence... ..".
- Yazının sonunda okuyucuya da seslenebilirsin: "Siz benim yerimde olsaydınız ne yapardınız?", "Başıma gelenleri öğrendikten sonra bana hak vereceğinize inanıyorum..".

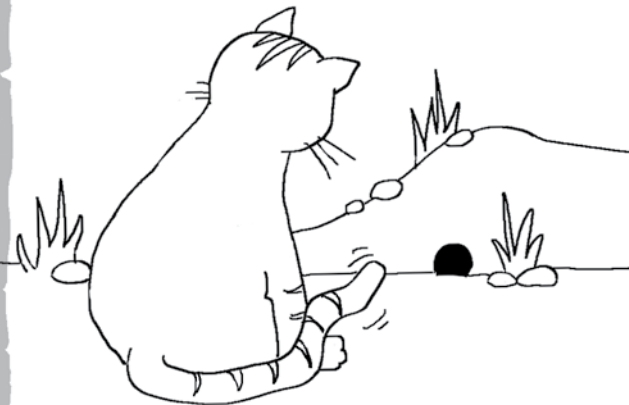

Sorun 5

Eyvah, Yazım Çok Kısa Oldu!

(Bu sayfadaki 3. Soruyu incele)

- Hikâye yazıyorsan: Başka bir kahraman icat et (örneğin, her olaya karışan yaramaz kedi).
- Bazı cümlelerini uzatabilirsin. Örnek: "O zamanlar daha küçüktüm" yerine "5 yıl önce çok küçüktüm, olsa olsa 6 yaşındaydım ve ilkokula daha yeni başlamıştım."
- Yazının sonunu uzatabilirsin. Bilgi içerikli bir metin yazıyorsan, konu başlıklarını özetleyebilirsin. Hikâye yazıyorsan yazının sonunda kendi görüşünü ekleyebilirsin.

Yazma Becerisini Geliştiren Teknikler

14

Kelime Dağarcığını Geliştiren Teknikler I: Kelime Kümeleri, Benzer Dil Öğelerini Bir Araya Getirme Etkinlikleri

Hedef

Göçmen ailelerden gelen öğrencilerin birçoğunda ana dildeki kelime dağarcığı fazla gelişmemiştir. Kullanılan kelimeler daha çok ev ve aile hayatı ile sınırlıdır. Ayrıca, birçok ailede ana dilin yerel bir lehçesi veya ağız konuşulur. Ana dil dersi, öğrencilerin hem kelime dağarcığını zenginleştirerek okul dilini ve farklı konular hakkındaki kelime bilgisini arttırmak, hem de öğrencilere ana dilin standart kullanımını öğretmek amaçındadır. Burada, öğrencilerin, bildikleri ve aktif olarak kullanabildikleri kelime ve kelime grupları (aktif kelime dağarcığı) ile duyduklarında veya okuduklarında sadece anladıkları kelimeler (pasif kelime dağarcığı) arasında bir fark gözlemlenmektedir. Öğrencilerin aktif kelime dağarcığını geliştirmek için bu alana giren kelime ve kelime gruplarını örneklerle sık sık kullanmak ve pekiştirmek gerekir. Pasif kelime dağarcığındaki kelimelerin anlamını bilmek bu aşamada yeterlidir. Aşağıda yer alan öneriler ve etkinlikler, kelime dağarcığını farklı seviyelerde geliştiren tekniklerdir.

1. Bir Konuyla İlgili Kelime Toplama ve Kelime Kümeleri Oluşturma:

1.-9. Sınıflar

20 dk.

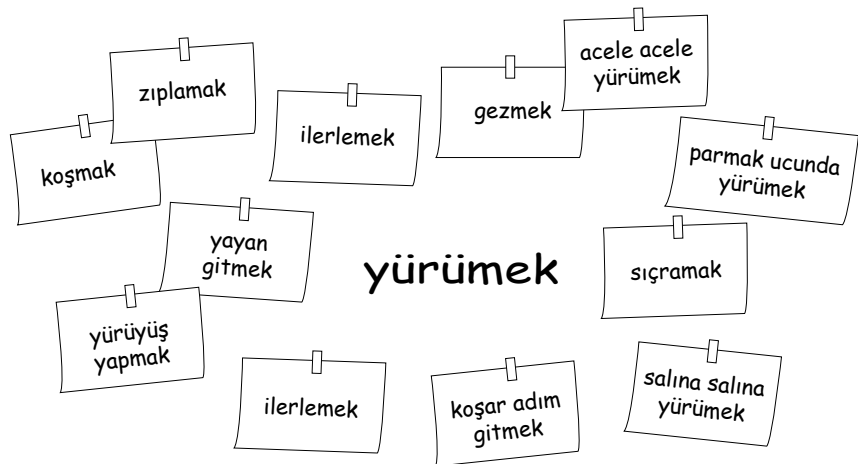

Materyal:
A2 sayfa ve küçük kâğıtlar
(post-it'ler).

Bir konuyla ilgili kelimeleri toplamak ve not etmek, öğrencilerin ve öğretmenin ortak bilgisini bir araya getiren iyi bir yöntemdir. Bu yöntem, tüm yaş gruplarında ve sınıflarda rahatlıkla uygulanabilir. Ayrıca, ana dilin standart kullanımıyla (yazı dili) konuşulan yerel ağız veya lehçe arasındaki farklara dikkat çekerek, ana dilin standart kullanımıyla ilgili farkındalığı arttırabilir. Bir konuyla ilgili sık kullanılan kelime ve kelime grupları, doğru yazım kuralları ile ilgili çalışmalar için de kullanılabilir. Bunun ileri aşaması, benzer dil öğelerinin bir araya getirilmesidir; örneğin, cümle başlangıçları, belirli bir konu bağlamında kullanılan kavramlar veya cümle kalıpları gibi. Bu konuyla ilgili ayrıca Ünite 15'e bkz.

Önemli nokta: Bu çalışma sırasında öğrenci bir kelimeyi okul dilinde biliyor, ancak ana dilinde bilmiyorsa, onu, tabii ki, bildiği dilde söylemekte özgürdür. Böylece, öğretmen kelimenin Türkçe karşılığını diğer öğrencilere sorabilir veya öğrencilerden sözlüğe bakmalarını isteyebilir.

Örnekler:

• Kelimelerin Derlenmesi ("Neler Biliyorum") (ana okuldan itibaren):

Öğrenciler, ana dillerinde, hayvan, bitki, ev veya konut, okul vs. gibi konularla ilgili bildikleri kelimeleri toplamaya başlarlar. Öğretmen, gerekirse, standart dildeki doğru kelimeyi de söyleyerek, konuyla ilgili başlıca kelimeleri tahtaya yazar. Önemli: Toplanan kelimeler arasında sadece isimler değil, fiiller ve sıfatlar da yer almalıdır.

İleri aşama: a) Kelimelerle tümce veya kısa cümleler oluşturmak ve/veya cümleleri yazmak. b) Derlenen kelimeler arasından en az 5 (veya daha fazla) kelimeyi seçerek, bunların geçtiği bir metin yazmak ve o kelimelerin altını kırmızı kalemle çizmek (bu çalışma, Ünite 4’de yer alan iskelet yapılar veya gözde kelime hikâyelerinin başka bir türüdür).

- **Bir Görselle İlgili Kelimelerin Derlenmesi** (ana okul–9.sınıf):

Öğretmen sınıfa birçok ayrıntının görüldüğü bir resim veya fotoğraf gösterir. Resim, güncel bir konu veya olayla, oyun bahçesinde oynayan çocuklarla veya köken ülkeyle ilgili bir poster olabilir. Üst sınıf öğrencileri için daha spesifik (farklı ve ayrıntılı anlatımı öngören) kelime ve kavramların geçtiği görseller kullanılabilir. Resimde görülen nesnelere, yapılan faaliyetler vs. ile ilgili kelimeler sınıf ortamında (veya grup çalışmasında) toplanır ve tahtaya yazılır. Bunun için post-it’ler veya duvar tahtası kullanılır. Seçenek: Her öğrenci resimde gördüklerini kendi başına bir kâğıda yazar, sonra kâğıtlar değiştirilir. Kelimeleri pekiştirmek amacıyla bir yazma görevi verilir. Örnek: Resimde gördüklerini ayrıntılı bir biçimde not et. Resme uygun bir hikâye düşün ve yaz. Resimde görülen bir kişinin yerinde olduğunu düşün ve gördüklerini onun perspektifinden anlat: “Resimde görülen sarı kazaklı kız benim. Meydanda duruyorum. Arkamda.....görülüyor.... ”.

- **Yazma Görevine Uygun Kelime Kümeleri** (1.–9. Sınıflar):

Belirli bir yönerge veya konu başlığına uygun kelime kümeleri oluştururken (“Büyük bir çiftliğim olsaydı”, “Ülkemizin yönetim sistemi” vs.), sınıf ortamında veya grup içinde o konuyla ilgili başlıca kelimeleri (isim, fiil, sıfat), kelime gruplarını ve kalıpları bir araya getirmek ve onları doğru şekilde yazmak önemlidir. Konuyla ilgili kelime ve kelime grupları bu şekilde derlendiğinde, öğrenciler, yazacakları yazı konusunda hem içerik açısından, hem yazım kuralları açısından rahatlarlar. Kelime kümeleri tekli, ikili veya üçlü çalışma ile derlenir, sonra sınıf ortamında karşılaştırılır. Bu çalışma, kümeleme veya zihin haritası tekniğiyle (bkz. Ünite 8) de yapılabilir.

2. Cümle Kalıpları veya Bağlaçlar Gibi Benzer Dil Öğelerini Bir Araya Getirme (Cümle Başlangıçları, Kelime Kümeleri ve Kalıpları, vb.)

2.–9. Sınıflar

20 dk.

Yazma görevleri veya etkinlikleri öncesinde öğrencilerle birlikte sadece kelimeleri değil, cümle başlangıçları ile kelime küme ve kalıplarını ilk önce sözlü, sonra da yazılı olarak bir araya getirmek, öğrencilerin dil ve ifade yetkinliğini önemli ölçüde geliştirir. Öğrenciler, sınıf ortamında sözlü derslerde sıkça uygulanan bu tekniğe yabancı değil; örneğin, bir tartışma veya münazara öncesi yine benzer biçimde kavramlar ve cümle kalıpları bir araya getirilir. Bu tekniği yazma görevi öncesinde de uygulamak öğrencilere yardımcı olacaktır. Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi, yazılacak yazının türüne göre derlenen dil öğeleri değişebilir:

- Bir olay veya hikâye (yaz tatili, gezi, macera vs.) yazmaya başlamadan önce cümle başlangıçları ve bağlaçları bir araya getirmek, öğrenciyi sürekli “ondan sonra” kalıbını kullanmaktan kurtarır:

Yazma görevi öncesi bu bağlaçlarla sözlü olarak örnek cümleler kurmak yararlı olacaktır. Sonra öğrencilere şu görev verilir: Bir araya getirdiğimiz kelimeler arasından en az 3 bağlacı (veya kalıbı) seç ve onları yazacağın yazıda kullan.

- Resim, fotoğraf veya manzara anlatımı öncesinde kullanılabilir kalıplara ilişkin örnekler işlenebilir: “Evin arkasına doğru ...”, “Resmin sol tarafında ... görüyorum”, “Tepenin hemen arkasında ...”. Duygu ve düşüncelerin ifade edilmesine ilişkin örnekler: “Bu resimde ... özellikle hoşuma gitti”, “... çok güzel görünüyor”, “... anlamakta zorluk çekiyorum”, “Sanatçı galiba ifade etmek istedi” vs.
- Başka bir ülkeye göç etmenin olumlu ve olumsuz yönlerini ele alan karşılaştırmalı bir yazı öncesinde yazarın kendi görüşünü ifade eden çeşitli kavram ve cümle kalıpları derlenebilir. Cümleye “Bence...” ile başlamak yerine şu ifade biçimleri kullanılabilir: “Benim görüşüme göre ...”, “Benim tecrübeme göre ...”, “... olduğunu düşünüyorum”, “... olduğunu görüyorum, ancak bence ...”, “... olduğuna eminim”, “Bir taraftan ..., diğer taraftan ...” vs. Yazma görevine başlamadan önce yine sınıf ortamında bu ve benzer kalıpların geçtiği örnek cümleler kurmak öğrencilere yardımcı olacaktır. Sonra öğrencilere şu görev verilir: Listede bulunan en az 3 cümle kalıbını seç ve onları yazacağın yazıda kullan.

15

Kelime Dağarcığını Geliştiren Teknikler II: Boşluk Doldurma, Eş Anımlı ve Zıt Anımlı Kelimeler vb. Etkinlikler

Hedef

Bkz. Ünite 14'deki hedeflere. Ünite 14'de bir konuyla ilgili genel kelime kümeleri oluştururken, aşağıdaki “boşluk doldurma” veya “eş anlamlı, zıt anlamlı kelimeler” etkinlikleri daha spesifik ve konuya odaklı etkinliklerdir.

1. Boşluk Doldurma Etkinlikleri

1.-9. Sınıflar

15 dk.

Materyal:
Önceden hazırlanmış boşluk doldurma metni.

Boşluk doldurma etkinliği, bilginin geleneksel ve pasif biçimde yeniden üretilerek daha ziyade test amaçlı kullanılan bir yöntemdir. Söz konusu kelimeler ancak uygulamalı olarak örnek cümlelerle pekiştirilmesi halinde öğrencilerin aktif kelime dağarcığının gelişmesine katkıda bulunabilirler, ki esas hedef budur.

Etkinlik: Öğretmen, cümle içinde bazı kelimelerin eksik olduğu bir çalışma kâğıdı hazırlar. (“Dilara bahçede _____ topluyor”; “Madrid İspanya'nın _____”). Öğrenciler, boşluklara uygun kelimeleri yazarlar. Cümle içinde kelimenin yerini boş bırakmak yerine oraya uygun bir görsel de kullanılabilir. Öğrenci görselin yanına ilgili kelimeyi yazar.

Dilara bahçede _____ topluyor.
Madrid İspanya'nın _____.
Annem ekmeği _____ alıyor.
Sütü çok severek _____.
_____ heyecanlı bir film oynuyor.
Doktor hastayı _____.
_____ deniz kenarına gideriz.
Ortaçağ şövalyeleri _____ yaşar.
Bayrak direkte _____.

fırından muayene etti başkenti
böğürtlen tatilde dalgalanıyor
içiyorum sinemada şatoda

- Basit seçenek: Boşluklara yazılacak kelimeler kâğıdın altına yazılır. Öğrenci doğru eşleştirmeleri yapar. Bu etkinlik, 1.–2. sınıf öğrenciler için kolay kelime ve cümlelerle yapılabilir veya daha spesifik (ayrıntılı) kelime bilgisi gerektiren ve bilgi içeren metinler için hazırlanabilir. (Örnek: Tarım faaliyetleriyle ilgili bir metin, vücudumuzun bölümleri veya bir harita üzerinde nehirlerin isimlerini yazmak gibi etkinlikler de olabilir). Burada önemli olan, konunun daha önce sınıf ortamında ele alınmış olmasıdır.

Pekiştirme: Öğrenciler, bu kelimelerin geçtiği cümleler bulup yazarlar.

- Daha zor seçenek: Öğrenciler boşluklarda geçecek kelimeleri kendileri bulur. Konunun yine önceden sınıf ortamında ele alınması önerilir (öğretmen gerekirse yerel ağız ve lehçe ile standart dil arasındaki farklara ve kelimenin doğru yazılışına dikkat çeker). Boşluklara hangi kelimelerin doldurulması gerektiği biliniyor ise bu etkinlik, öğrencilerin bilgilerini test etmek amacıyla da kullanılabilir (örneğin, köken ülkeyle ilgili sosyal ağırlıklı konular için). Bazı örneklerde birden çok seçenek doğru olabilir ve bunlar yine sınıf ortamında tartışılır (Örnek: “Hasan çalıların arasından _____ geçti, çok korkmuştu”. Doğru kelimeler: koşarak, sessizce, nefes nefese, vs. ...).
- “Şiir/Kafiyeli kelimeler” Seçenek: Boşluklara kafiyeli kelimeler yazılır. İlkokul öğrencileri için örnek: “Havada bulut / sen bunu _____”; sınıf seviyesine göre zorluk derecesi artar.
- Boşluk doldurma etkinliği, Türkçe dil bilgisini geliştirme amacıyla da kullanılabilir. Boşluklara, örneğin, ismin halleri ve aldığı ekler doldurulabilir: “Turgut kara köpek_____ korkuyor” (Kimden korkuyor?); “Ben Anne_____ ve Baba_____ çok seviyorum” (Kimi çok seviyorum?). “Suzan tatilde İtalya’ _____ gitti (Nereye gitti?). İtalya’ _____ Türkiye’ _____ dönerken havalimanında bavul_____ kayboldu.” (Nereden nereye gitti? Ne kayboldu?). Bu tür etkinlikler, öğrencilerin ana dildeki temel dil bilgisi yetkinliği hakkında çok önemli ipuçları verir.

2. Eş Anlamlı ve Zıt Anlamlı Kelimeler

2.–9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Önceden hazırlanmış görevler
(bkz. sağ taraf).

Eş anlamlı ve zıt anlamlı kelimelerle çalışarak öğrencilerin aktif kelime dağarcığını etkili biçimde geliştirmek mümkündür. Önemli olan tüm öğrencilerin etkinliklere katılmaları ve kelimelerin tekrarlarla veya benzer örneklerle pekiştirilmesidir.

Seçenekler (Etkinlik, kapsam ve zorluk derecesine göre ilkökul sınıflarından itibaren uygulanabilir):

- Öğretmen, öğrencilere örnek cümlelerin yazdığı bir sayfa dağıtır. Örnek cümle bir tabloya yerleştirir ve tabloda cümledeki kelime sayısı kadar sütun vardır. Örnek: “Bugün yoğun kar yağıyor” (4 sütunlu tablo), “Annem etli dolmayı çok güzel yapar” (5 sütunlu tablo, isim tamlaması tek sütun sayılır) “Annem genelde mavi bardaktan su içer” (6 sütunlu tablo). Tablonun 2. satırına öğrenciler, cümlede kullanılan kelimelere benzer kelimeler veya zıt anlamlı kelimeler yazarlar. “Dün hafif yağmur yağdı”, “Tezlem mantıyı çok güzel yapar”, “Ablam hiçbir zaman yeşil termostan çay içmez” vb.
- Öğretmen, ½ sayfalık bir metni (geniş satır aralıklı) dağıtır ve öğrencilere şu görevi verir: “Altı çizili olan kelimelerin (veya tüm fiillerin, isimlerin veya sıfatların) yerine eş anlamlı olanı veya benzerini yaz.”
- Öğretmen, ½ sayfalık bir metni (geniş satır aralıklı) dağıtır ve öğrencilere şu görevi verir: “Altı çizili olan kelimelerin yerine zıt anlamlı olanı yaz.” (Örnek: “Minicik kedi” → “Kocaman köpek”; “Genç adam ormandan koşarak geçti” → “Yaşlı kadın çimenlerden ağır aksak yürüyerek geldi”). İkili çalışmalar için esprili bir etkinlik: Bir haberin (veya hikâyenin) tam tersini yazmak.

- Öğretmen, ½ sayfalık bir metni (geniş satır aralıklı) dağıtır ve öğrencilere şu görevi verir: “Yazıda tekil olan tüm isimleri çoğul çekim ekleri ile değiştir. Gerekirse fiil çekimlerini de ona göre düzelt” veya “Metinde şimdiki zaman olarak kullanılan fiilleri geçmiş zamana çevir.” veya “bütün sıfatları karşılaştırmalı biçimde yeniden düzenle (iyi → daha iyi) vs.”.
- Yazı üslubunu (kelime seçimi, ifade biçimi, cümle kurgusu) geliştirmeye yönelik etkinlik: Öğretmen, kendi hazırladığı bir yazıyı öğrencilere dağıtır. Yazıda, çok sayıda tekrar eden kelime, basit ifade biçimleri ile doğru ve güzel anlatıma uygun olmayan yanlış kullanımlar vardır. (Örnek: Her cümle “Ondan sonra” ile başlar, yazıda çok sık “dedi”, “yaptı” fiilleri veya “iyi”, “güzel” sıfatları geçer. Öğrenciler ikili gruplarda çalışarak bu metni gözden geçirirler. Sonra sınıf ortamında karşılıklı olarak düzeltilmiş metinler ele alınır.
- Bu etkinliğin genişletilmiş biçimi, bir olayın veya hikâyenin yeniden anlatımı şeklinde de uygulanabilir. Öğrenciler, bir hikâyeyi (kısaca bir masalı veya bilgi içeren bir olayı) 1–3 kez dinledikten sonra kendileri yazarlar. Bu çalışma, fazla ilgi çeken bir etkinlik olmamakla birlikte, aktif kelime dağarcığının geliştirilmesine çok uygundur. Öğrenciyi daha çok motive edecek iletişim odaklı alternatifler: Her öğrenciye kısa bir metin (örneğin, bir gazete makalesi) verilir. Öğrenci metni 2 kez okuduktan sonra yazıyı bu sefer kendi kelimelerini kullanarak yazar. Sonra, orijinal metinler numaralandırılır (1, 2, 3 vs.) ve sınıfın sağ tarafına konur. Öğrencilerin yazdıkları metinlere ise a, b, c, vs. harfler verilir ve sınıfın sol tarafına konur. Öğrenciler yazılan metinleri okurlar ve orijinal metinlerle eşleştirmeye çalışırlar. Orijinal metinlere kıyasla eksik olan veya tam olarak aktarılmamış olan noktalara ilişkin not tutarlar. Daha sonra etkinliğin sınıf ortamında değerlendirilmesi yapılır.
- Ayrıca bkz. Ünite 16.3: Paralel Metin Üretme.

3. Diğer Öneriler

- Kelime dağarcığının oyun yoluyla gelişmesine Ünite 6.3’de anlatılan alfabe-hikâyeleri de katkı sağlar. (örnek: Aslı bugün canlı çiçek desenli elbisesiyle farklı göründü.)

Şehir	Meslek	Fiil	Hayvan	Sıfat	Puan
Bern	boyacı	bağırarak	bal arısı	benekli	5
Ankara	ambulans şoförü	almak	antilop	ak	5
Londra	lokomotif sürücüsü	-	leylek	lacivert	4

- Sevilen bir diğer etkinlik ise isim, şehir, hayvan oyunudur Öğrencilere, üzerinde isim, şehir, hayvan, ülke, eşya, nehir yazan bir tablo verilir veya tabloyu boş bir kâğıda kendileri çizerler. Öğrencilerden birisi içinden sessizce A, B, C, Ç, D, ... diye saymaya başlar. Başka bir öğrenci “Dur!” der ve öğrenciler çıkan harfle isim, şehir, hayvan vs. bulmaya çalışırlar. Bu oyun, isim, şehir, hayvan yerine şehir, meslek, fiil, hayvan, sıfat vs. gibi kavramlarla da oynanabilir.

16

Metnin Bölümlerine ve Yapısına İlişkin Öneriler (Bkz. Ünite 9)

Hedef

Ünite 9'daki "Ok Şeklindeki Zaman Çizelgesi" ile "Giriş, Gelişme, Sonuç" tekniklerine ek olarak bu bölümde, metnin yapılandırılması açısından önemli olan başlık ve alt başlıkların oluşturulması ile ilgili teknikler tanıtılmaktadır. Öğrencilerin ilgisini çekecek etkinliklerle tekniklerin pekiştirilmesi sağlanır.

1. Makasla Kesilerek Hazırlanan Metinlerle Çalışma

2.-6. Sınıflar

20 dk.

Öğretmen, her cümlesi ayrı bir şerit olarak kesilmiş, yaşa göre 5–10 cümleden oluşan bir metin dağıtır. Bu etkinlikte kullanılan metinlerde olayların oluş sırası çok net ve anlaşılır olmalıdır. Görev: Şeritlerde yazılı cümleleri oku ve onları doğru sıraya koyarak bir kâğıda yapıştır. Ek görevler: Kendi şeritlerini hazırlayıp metne ekleyebilirsin. Veya: Şeritlerin hangisi giriş bölümü, hangileri gelişme ve sonuç bölümleri? Renkli kalemle işaretle.

2. Resimli Hikâyelerle Çalışma

2.-9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Önceden kesilmiş
resimli hikâyeler

Öğrencilere (tekli veya ikili çalışma), 4–8 resimden oluşan ve resimleri kesilerek birbirinden ayrılmış olan resimli bir hikâye verilir. Görev: Resimleri doğru sıraya göre yerleştir ve bir kâğıda yapıştır. Her resimle ilgili 1–2 cümle yazarak bir hikâye oluştur. Ek görev: Yazdığın hikâyeye uygun bir giriş ve bir sonuç bölümü yaz. Resimli hikâyelerin temin edilebileceği kaynaklar: "20 Minuten" gibi dergiler, çizgi romanlar, internet veya Schubi Lernmedien, Schaffhausen, yayınevinin çıkardığı hikâye kartları (birçok okulda bulunabilir).

3. Paralel Metin Üretme veya Alternatif Metin Yazma

2.-9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Örnek metin
(bkz. sağ taraf).

Öğrencilere bir metin verilir (örneğin, kısa bir hikâye veya şiir). Bu metne bakarak benzer bir metin (paralel metin) üretirler. Hikâyenin kahramanı havlayan bir köpek ise öğrenci bunu miyavlayan bir kediye çevirir. Bir kişiye veya kuruma hitaben yazılan mektuplar, dilekçeler veya benzer resmi yazılar da bu çalışma için uygun metin türleridir. Mevcut metinden paralel metin üretme tekniği, özellikle zayıf öğrencilerin gelişmesine katkı sağlayan bir tekniktir, çünkü öğrenci kendi başına yeni bir metin üretmek zorunda değildir. Bkz. Ünite 15.2. Eş Anımlı ve Zıt Anımlı Kelimeler: Bkz. M.Lüth'ün paralel metin üretme konusunda yazdığı başarılı makale: http://www.kompetenz-zentrum-sprachfoerderung.de/fileadmin/user_upload/didacta-Version.pdf.

4. Metin Yapısını Analiz Etme

4.-9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Metinler (bkz. sağ taraf).

Seçenek 1: Öğrencilere, bir veya birden çok metin (metindeki olayların oluş sırasının net ve rahat anlaşılır olması önemli) ve üzerinde ok şeklinde bir zaman çizelgesinin çizili olduğu bir kâğıt verilir (bkz. Ünite 9). Öğrenciler, okun üzerine duraklar çizerek metindeki olayları 1–2 kelimeyle durakların kenarına yazar.

Seçenek 2: Öğrencilere, farklı metin türlerinden seçilmiş olan daha zor metinler verilir. Metindeki giriş, gelişme ve sonuç kısımlarını renkli kalemlerle işaretlemeleri istenir.

5. Hikâyenin Başlangıcına Uygun Son, Sonuna Uygun Başlangıç Bulma; "Sandviç Hikâyeleri":

2.-9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Metin başlangıcının yazılı olduğu sayfalar.

Öğrencilere bir metnin başlangıcı verilir (bir hikâyenin veya gazete makalesinin başlangıcı olabilir). Tekli, ikili veya üçlü gruplar halinde metnin devamını yazarlar, metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini işaretlerler. Daha uzun metinlerde ara başlık kullanmaları istenir. Sonra metinler sınıf ortamında ele alınır. Bu çok ilginçtir: herkes aynı cümlelerle başlamış olmasına rağmen hikâye farklı farklı devam eder.

Seçenek 1: Öğrencilere metnin sonu verilir ve buna uygun giriş ve gelişme bölümleri yazmaları istenir.

Seçenek 2, "Sandviç Hikâyeleri": Öğrencilere (hikâye, fıkra veya bilgi içeren metinler olabilir) metnin giriş ve sonuç bölümleri verilir. Buna uygun gelişme bölümü yazmaları istenir.

6. Oyun Kuralları, Yemek Tarifleri, El Becerisi Gerektiren İşler İçin Tarifler Yazılır ve Biriktirilir

2.-9. Sınıflar

40 dk.

Oyun kuralları, yemek tarifleri veya el becerisi gerektiren işler için hazırlanacak metinlerin özellikle net ve kolay anlaşılır olmaları gerekiyor. Aksi takdirde tarife göre etkinliği yapmak zor olur. Metnin kalitesi, etkinliğinin kolayca anlaşılır ve uygulanabilir olup olmadığı ile ölçülür. Sınıfça bu tür tarifleri biriktirmek, hem eğlenceli ve hem doğrudan yararı olan öğretici bir projedir. Diğer derslerle birleştirmek suretiyle iki dilde hazırlanan kataloglar da eğlenceli bir etkinlik olabilir (bkz. Ünite 21).

Hedef

Üslup geliştirmeye ilişkin teknikler aslında birçok yazma görevinde bulunur. Aşağıdaki alıştırmalar, cümle ve metin bazında başlayıp farklı metin türlerini de kapsayan çeşitli dil ve üslup geliştirme teknikleridir. Amaç, öğrencilerin ana dilde kullanılan farklı üslup ve ifade biçimlerine ilişkin dil yetkinliklerinin artırılmasıdır.

1. Cümleleri Uzatma ve Kısaltma Alıştırmaları

2.-9. Sınıflar

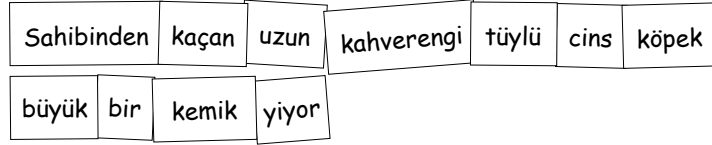
30 dk.

Materyal:

Uzun cümleleri kısaltma etkinliği için önceden hazırlanmış küçük kartlar (8-10 kelimedenden oluşan bir cümle). Öğrencilerin kuracakları cümleler için boş kart veya kâğıt şeritler.

Cümleleri uzatma tekniğinde cümleler, yüklem, sıfat, tümce veya benzer dil öğeleri eklenerek uzatılır. ("Genç kadın şarkı söylüyor." → "Roma'daki ünlü konservatuardan mezun olan genç ve şık kadın, tarihi konser salonunda duygu dolu şarkılar söylüyor."). Cümleleri kısaltma alıştırmasında ise, tam tersine, temel cümle kalana kadar diğer unsurlar cümleden çıkarılır. "Sahibinden kaçan, uzun kahverengi tüylü cins köpek büyük bir kemik yiyor." → "Köpek kemik yiyor".

Öğrenciler, cümleleri uzatma ve kısaltma alıştırmalarını yaparken, eğlenceli bir biçimde cümle düzeyindeki dil yetkinliklerini geliştirirler.

Seçenekler:

- Öğretmen, ilk önce sınıf ortamında bir veya birkaç örneği uygulamalı olarak gösterir. Sonra her öğrenciye (veya ikili gruplara) kısa bir cümle ile birlikte birkaç kâğıt şerit verir. Öğrenci, verilen kısa cümleden yola çıkarak mümkün olduğunca uzun bir cümle kurar ve onu kâğıt şeride yazar (cümleyi uzatma tekniği).
- Öğretmen, sınıfa kısa bir cümle verir. Örnek: "Köpek havlıyor." Her öğrenci cümleye bir öge (sıfat, yüklem, tümlec vs.) ekler. "Hasta köpek havlıyor", "Hasta köpek saatlerce havlıyor", "Hasta köpek aç olduğundan saatlerce havlıyor". Alıştırma ilk önce sözlü, sonra yazılı yapılır.
- Cümleyi kısaltma alıştırmaları için bir hikâyeden uzun bir cümle seçilebilir. Ana cümlelerin bir parçası olmayan tüm dil öğeleri teker teker cümleden çıkarılır.
- Cümleyi uzatma tekniği, birçok kısa cümleden oluşan bir metinle de uygulanabilir. Öğrenciye verilen görev: Cümle uzatma tekniği ile metnin uzunluğunu en az 2 katına çıkar.

2. Cümleleri Birbirleriyle İlişkilendirme ve Ayırma Alıştırması

3.-9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Önceden hazırlanmış kısa cümleli sayfalar (bkz. sağ taraf).

Cümleleri birbiriyle ilişkilendirme ve ayırma alıştırması, öğrencilerin cümle yapısı ve üslup konusundaki dil yetkinliklerini geliştirir. Alıştırma birkaç kez pekiştirme amaçlı yapmak yararlıdır. Önemli: “Bağlaç” veya “yan tümce” gibi dil bilgisi terimlerini ve anlamlarını açıklamak gerekmez; burada önemli olan öğrencilerin bunları uygulamalı olarak cümle içinde kullanmalarınıdır.

Seçenekler:

Öğretmen, sınıfta üzerinde birkaç kısa cümlenin yazdığı bir sayfa dağıtır. Örnek. “Karnım aç. Yemek yemek istiyorum.”; “Uyum var. Uzun zamandır uyumadım”; “Söz verdi. Benimle sinemaya gidecek.”; “Merak ediyorum. Gerçekten anladın mı?”; “Hızlı koşmak gerekiyor. Yarışta kazanırsınız.”; “Geç olmuştu. Memlekete vardık.” İlk olarak sınıf ortamında cümleleri birbirine bağlayacak çeşitli kelimeler ve ekler (bağlaçlar) hakkında konuşulur, bunlar bir liste halinde bir araya getirilir. Örnek: ve, veya, ile, -de/-da, -sek/-sak, ama, ancak, fakat, ayrıca, için, çünkü, bu nedenle, sonra, öncesinde, oysa, ne yazık ki, ...’den/’dan bu yana, ne var ki, vs. Öğrenciler, listeden bir bağlaç seçer ve kısa cümleleri birleştirerek tek bir cümle oluşturur. Pekiştirme: Öğrenciler, listedeki bağlaçlarla kendi cümlelerini kurar ve kırmızı kalemle bağlacın altını çizer. Veya: Öğrenciler, kısa cümleleri bir kâğıda yazar ve bunları birleştirmek üzere bir arkadaşına verir.

Cümleleri birbirinden ayırma alıştırması: Öğrenciler uzun bir cümleyi iki ayrı cümleye böler. “İspanaktan midem bulandığı için tek lokma yiyemedim.” → “İspanak midemi bulandırıyor. Tek lokma yiyemedim.”.

3. Kâğıt Şeritlere Yazılan Cümleleri Birleştiren Üslup Alıştırması

3.-6. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Öğrenci başına 3-4 kâğıt şerit.

Aşağıdaki alıştırma, birçok aşamayı içinde barındıran, uygulama odaklı ve öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlayan etkili bir grup çalışmasıdır.

Süreç:

a) Öğretmen sınıfa bir resim asar. Her öğrenciye 3-4 kâğıt şerit verilir (A3 sayfa önceden uzunlamasına 4 veya 5 şerit halinde kesilir). Öğrenci, her şerit üstüne sınıftaki resimle ilgili bir cümle yazar.

b) Tüm şeritler toplanır ve karıştırılır. Öğrenciler üçlü gruplar oluşturur. Her gruba 9-12 şerit verilir. Şeritlerin üzerindeki cümlelere bakarak resme uyan anlamlı bir metin oluşturmaya çalışırlar. Bu sırada hem metin odaklı, hem üslup odaklı çalışırlar: aynı veya çift olan şeritleri ayırmak, tekrar eden kelimelerin yerine başka kelimeler bulmak, bazı cümleleri birleştirmek, cümle yapısına dikkat etmek vs. gerekir. Öğrenciler, anlamlı ve güzel bir metin oluşturmak için gerekirse boş şeritler kullanarak cümle ekleyebilir.

c) Metin hazır olduğunda şeritler uygun sıraya göre birbirine tutturulur. Gruplar sırayla hazırladıkları metni sınıfta paylaşırlar ve birbirlerinin metinlerini değerlendirirler.

4. Hedef Kitleye ve Metin Türüne Göre Farklı Üsluplar

5.-9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Uygulanan seçeneğe göre, bkz. sağ taraf.

Birbirinden çok farklı metin türlerinde ilgi çekici ve esprili üslup alıştırma-ları yapmak mümkündür. Ancak bu etkinlikler için öğrencilerin ana dilde belirli bir dil yetkinliğine erişmiş olmaları beklenir. Ana dilde farklı metin türlerinde kullanılan farklı ifade biçimlerine ve üsluplara, az da olsa, aşina olmaları gerekir. Bu yetkinliğin gelişmediği öğrencilere bu hususlarla ilgili ek bilgi ve ipuçları verilir. Şiir, bilgi içerikli metin, masal, kısa mesaj (sms), çizgi roman vs. gibi farklı metin türleri için yine aynı yöntem izlenir.

Farklı Hedef Kitlelere Göre Yazılan Yazılar, Seçenekler:

- Kısa bir metin farklı hedef kitlelerine göre yazılabilir: Örnek: Yeni yıl hediyesi olarak köken ülkenizdeki bir arkadaşınız, büyükanne veya büyük-babanız veya ülkenizin büyükelçisi size bir kitap hediye etmiştir. Bu kişilerden her birine bir teşekkür mektubu yazmak istiyorsunuz. Yazdığınız kişiye göre uygun hitap biçimini ve üslubu seçin. (Arkadaşça yazılan bir mektup ile resmi bir mektup arasındaki farklara dikkat edin).

- 5 tane trafik işareti seçin (Örnek: Dur işareti, yol ver, yaya geçidi, girişi olmayan yol, vs.). İşaretlerin ne anlama geldiklerini yazın. (Örnek: “Burada durmak gerekiyor”, “Burada diğer yönden gelene yol vermek gerekiyor.” vs.). Bu ifadeleri resmi biçimde, rica ederek veya sokak dilinde ifade edin: (“Beyefendi, burada durabilir misiniz? Teşekkür ederim!” veya “Size zahmet olacak, bir dakika durabilir misiniz?” veya “Abi ya, dursana!”). Yerel ağız veya sokak dili kullanmak serbest. Bununla ilgili esprili büyük boy bir poster hazırlayın.
- Kısa bir gazete makalesini, bir şiiri veya başka bir kısa metni alın. Üçlü veya dörtlü gruplarda çalışarak metni yeniden yazarken kimin hangi üslupla yazacağını kararlaştırın. (Örnek: nezaket dili, çizgi roman dili, yerel ağız veya lehçeyle, abartılı dil veya sokak dilinde). Farklı üslup veya tarzda yazılmış metinleri birbirinize okuyun ve karşılaştırın.

Farklı Metin Türlerine Göre Yazılan Yazılar, Seçenekler:

- Kısa bir metin (örneğin, gazeteden bir yazı) seçin. Elinizdeki metni başka hangi metin türlerine dönüştürebileceğinizi sınıfta değerlendirin (şiir, bilgi veren metin, masal, telgraf, kısa mesaj (sms), çizgi roman, radyo tiyatrosu, sansasyonel haber vs.). Kimin metni nasıl dönüştüreceğini kararlaştırın. Tek başınıza veya ikili gruplarda çalışabilirsiniz. Hazırladığınızı farklı metin türlerini karşılaştırın ve değerlendirin.
- Köken ülkenizle ilgili bir konuyu yine aynı şekilde başka bir metin türüne dönüştürmeye deneyin. Örneğin, önemli bir kişinin hayatından bir kesiti radyo tiyatrosuna dönüştürebilirsiniz, ülkedeki coğrafi güzelliklerle ilgili bir şiir veya tarihi bir olayla ilgili bir telgraf veya gazete haberi yazabilirsiniz.
- Ana dilinizde yazılmış farklı metin türlerini gösteren örnek metinler toplayıp bir sergi hazırlayabilirsiniz. Her öğrenci bir örnek metin seçer (şiir, gazete makalesi, çizgi roman, bilgi içeren metin, e-posta, kısa mesaj (sms), telgraf vs.) ve diğerlerine o metin türünde kullanılan dilin özelliklerini anlatır.

Üslup Geliştirme Etkinliklerine İlişkin Başka Örnekler:

- Ünite 4’de anlatılan iskelet yapılar, gözde kelime hikâyeleri ve şablon hikâyeler (ve benzer öneriler) aynı şekilde üslup geliştirme alıştırmaları için de kullanılabilir.
- Ünite 15.2’de önerilen eş anlamlı ve zıt anlamlı kelimeler alıştırmaları keza kelime bazında üslup geliştirme etkinliği olarak değerlendirilebilir.
- Ünite 16.3’de ele alınan mevcut metinden paralel metin üretme etkinliği, son derece değerli bir üslup geliştirme tekniğidir. Hazır bir metinden yararlanan öğrenciler, üslup konusuna daha rahat odaklanabilirler.
- Üslup geliştirme etkinliği için “sözlü yazı dersleri” de çok uygundur: Öğrenciler, bir metin yazmazlar. Onun yerine belirli bir konuyla ilgili bir metnin nasıl hazırlanacağını, nelere dikkat edilmesi gerektiğini ayrıntılı bir biçimde sözlü olarak sınıf ortamında ele alırlar. Seçenek: Bu etkinlik, daha önce yazılmış bir metni inceleyerek de yapılabilir (metin, o sınıftaki veya başka sınıftaki bir öğrenci tarafından yazılmış olabilir).

18

Üslup Geliştirme Teknikleri II: Ayrıntılı, Açık Seçik ve İlgi Çekici Yazma Becerisi

Hedef

Öğrenciler, ana dillerinde farklı üslupları tanıma ve kullanabilme becerisini geliştirmeliler. Bir konuyu 'ayrıntılı', 'açık seçik' ve 'ilgi çekici' biçimde anlatmak bu becerinin bir parçasıdır. Ancak uygun alıştırmalar olmadan 'ayrıntılı', 'açık seçik' ve 'ilgi çekici' yazma becerisi soyut bir kavram olarak kalır ve öğrenciler bunu somut olarak nasıl uygulayacaklarını bilemezler. Bu bölümdeki etkinliklerin amacı, öğrencilerin bu becerilerini elle tutulur alıştırmalarla geliştirmelerini sağlamaktır.

1. Ayrıntılı Anlatım Becerisi: Seçenekler

2.-9. Sınıflar

20 dk.

Materyal:

Kasa fişleri, diğer materyaller uygulanan seçeneğe göre (bkz. sağ taraf).

- Her öğrenci sınıfa bir market fişi (Migros, Coop, Aldi vs.) ile gelir ve bunu bir A3 sayfanın ortasına yapıştırır. Fişin etrafına, marketten alınanların hangi amaçla veya ne iş yapmak için kullanıldığını ayrıntılı biçimde yazar. Bu açıklamalar ile kasa fişi üzerindeki ürün ve fiyat bilgisini okla birleştirir. (Fikir için bkz. "Sprachfenster", Themenheft Schreiben, S. 29).

Kıyama, soğuk	5.20	Yumurta'yı çok severim. Babam Pazar sabahları bize yumurtalı omlet hazırlar. Ben en çok kayısı kıvamındaki yumurtayı seviyorum.
badem ezme	5.40	
göbek salata	2.10	
tuz	0.95	
un	1.80	
selpak	5.20	
yumurta, organik	3.60	
tost ekmeği	2.80	
lastik eldiven	3.80	
patates soyacağı	5.60	
deodorant	3.85	
sünger (3'lü paket)	2.45	
kaşar peynir (rende)	3.60	
Toplam	53.95	
Nakit	60.-	
Para üstü	6.05	
Teşekkür ederiz.		

Kardeşimin yakında doğum günü var. Annem unla bize doğum günü pastası yapacak. Akşama da bize pizza hamuru hazırlayacak. Üzerine en sevdiğimiz malzemeleri koyup kendi pizzamızı kendimiz hazırlayacağız.

Patates soyacağı ile patates, havuç ve kabak gibi sebzeleri soymak çok kolay. Ben bile yapabiliyorum.

- Öğretmen, her öğrenciye bir obje veya nesne (örneğin, şal, kavanoz vs.) verir. Öğrenci, yazdığı metinde objenin ismini kullanmadan, onun yerine „benim objem“ diyerek onu olabildiğince ayrıntılı biçimde tarif etmeye çalışır. Sonra objeler sınıfta sol tarafa konular, her objeye bir harf verilir. Metinler ise numaralandırılarak sınıfta sağ tarafa konular. Öğrenciler, objeyle doğru metni eşleştirmeye çalışır (örneğin, F = 3). Bkz. Ünite 7.2b.
- Buna alternatif: Bu etkinlik, değişik resim veya kartpostalları, oyuncak hayvanları, „satılık ilanları“ veya „kayıp ilanları“ tarif ederek de yapılabilir.
- Öğretmen veya bir öğrenci basit bir hareketi veya eylemi sınıfta 2-3 kez tekrarlar (örneğin, raftan bir kitap seçmek gibi). Öğrenciler, gösterilen hareketi en ince ayrıntısına kadar yazarak anlatmaya çalışır. Sonra metinleri karşılaştırıp değerlendirir. Alternatif (daha zor seçenek): İki öğrenci sınıfta küçük bir sahne canlandırır (örneğin yolda giderken karşılaşılan ve birbirini selamlayan iki çocuk vb.); bu sahneyi tüm ayrıntılarıyla yazarlar.
- Varsayalım ki, annemizin anneannesine, cep telefonu ile bir kişiyi nasıl arayacağımızı veya bir bilgisayarı nasıl açıp internete bağlanacağımızı anlatmamız gerekiyor. Öğrenciler, bu tarifleri ayrıntılı bir biçimde yazmaya çalışırlar, sonra ikili gruplarda metinlerin ne kadar ayrıntılı ve doğru olduğunu incelerler.

2. Açık Seçik ve Canlı Anlatım Becerisi: Seçenekler

2.-9. Sınıflar

20 dk.

- Öğretmen, açık seçik ve canlı anlatım becerisini geliştirmek için öğrencilere şu "tarifi" verir: "Kendini hikâyedeki kişinin (veya kişilerin) yerine koy. Gözlerini kapat ve onların hissettiklerini, düşündüklerini, endişelerini, umutlarını, vs. anlamaya çalış. Bütün bunları yazacağın yazıda anlat." Açık seçik ve canlı anlatımın tarifi, ilk önce sınıf ortamında örnekler eşliğinde sözlü olarak ele alınır, sonra öğrenciler bunları dikkate alarak bir metin yazar. Uygun konu örnekleri: "Öğle Yemeği Yerken Masada Neler Konuştuk", "Anne ve Babamın Memleketinde Yaşanmış Bir Olay", "Büyükanem Gençliğinde Başından Geçenleri Anlatıyor".
- Yukarıda anlatılan tekniğe uygun başka bir açık seçik ve canlı anlatım tarifi: "Yazıya başlamadan önce gözlerini kapat. Yazacağın hikâyeyi düşün ve onu bir sinema filmi gibi kafanın içinde seyrettiğini hayal et. Şimdi olayları yazabildiğin kadar ayrıntılı yazmaya çalış."
- Anlatımı canlı kılmak için bir ipucu: "Doğrudan anlatım tekniğini kullanabilirsin, hikâyedeki kişiler doğrudan doğruya birbirleriyle konuşurlar." Bu alıştırma da ilk önce uygun örneklerle sözlü olarak ele almakta yarar var. Sonra öğrenciler bu yöntemi uygulayarak bir yazı yazarlar.
- Yazılı bir metni canlı ve ilgi çekici kılmanın bir diğer yöntemi ise hikâyeyi 3. tekil şahıs yerine 1. tekil şahıs olarak yazmaktır ("o gitti," yerine "ben gittim"). Yukarıdaki öneri ve teknikler de eklendiğinde, sonuç mutlaka canlı, ayrıntılı ve rahat anlaşılır bir anlatım üslubu olacaktır.
- Resimli hikâyeler, canlı ve açık seçik bir anlatım tarzı geliştirmek için son derece elverişlidirler. Öğrenciler, konuyu bulmak ve geliştirmek zorunda kalmazlar, tüm enerjilerini canlı, ayrıntılı ve rahat anlaşılır bir metin yazmaya verebilirler. Yazılar hazırlandıktan sonra bunların okunup karşılaştırılması ve değerlendirilmesi önem taşımaktadır.
- Resimli hikâyeler, bir olayı yeniden anlatmak, canlı ve açık seçik bir anlatım üslubunu geliştirmek için iyi ve değerli yöntemlerdir (bkz. Ünite 18.3 ve Ünite 21).

3. Bir Olayı Yeniden Anlatma ve Özetleme: Seçenekler

3.-9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:

Bir olayın yeniden anlatılmasına uygun bir örnek hikâye (bkz. sağ taraf).

Okulda ve genel olarak hayatta, sık sık, başımıza gelen, karşılaştığımız, duyduğumuz veya okuduğumuz bir olayı başkalarına anlatırız. Bu, televizyonda seyrettiğimiz bir film, gördüğümüz bir rüya veya telefon konuşması sırasında tuttuğumuz bir notun başkasına aktarılması da olabilir. Olayı genel hatlarıyla anlatabilir ya da bir başkasının söylediklerini aynı tarz ve üslupla neredeyse kelime kelime aktarabiliriz. Üslubu geliştirme teknikleri açısından gerçekleştirilmiş bir olayı anlatmak öğrenci için daha kolay, çünkü konu belli olduğundan, yazı sırasında sadece dil ve üslubu etkili biçimde kullanmaya odaklanabilecektir. Örnekler:

- Ön alıştırma: Okulda ve hayatta hangi durumlarda çeşitli olayları başkalarına anlatırız veya özetleriz ve niye anlatırız? Bununla ilgili örnekler sınıf ortamında değerlendirilir. Öğrenciler, bu tür konuşmaların gündelik hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olduğunu farkına varırlar (örneğin, fıkralar ve söylentiler de bunun bir parçası). Sonra, öğrencilerin son birkaç gün içinde başkalarına anlattıkları veya özetledikleri olaylarla ilgili örnekler liste veya katalog halinde toplanır (kim, kime ne anlattı?).
- Öğretmen kısa veya orta uzunlukta bir hikâyeyi 2-3 kez okur. Öğrenciler, hikâyeyi olabildiğince aynı şekilde tekrar kaleme alırlar, ancak yazarken 1-2 konuyu bilerek 'hatalı' aktarırlar. Sonra öğrenciler hikâyeleri birbirlerine okurlar. 'Hatalı' yerleri bulabilecek misiniz? (bkz. Ünite 7.4)
- Hikâye, bir başkasının yerine geçerek (perspektif değişikliği ile) yeniden anlatılır: Bir hikâye, masal, efsane veya ana dilde yazılmış edebi metinden bir bölüm okunur. Öğrenci, hikâyeyi olduğu gibi anlatmak yerine, kendini hikâyedeki bir karakterin yerine koyar ve olayı onun gözünden anlatır (örneğin "Kırmızı Başlıklı Kız" masalında kurt olur).

- Aynı hikâyeyi farklı metin türlerinde aktarmak mümkündür; bkz. Ünite 17.4.
- Evde olmayan birisi için telefon geldiğinde, onunla ilgili kısa not tutmak da bir tür özet anlatım. Bunu sınıf ortamında canlandırarak alıştırmaya şeklinde yapmak mümkündür: Öğretmen, bir öğrenciyle telefonda görüşüyormuş gibi yapar ve öğrenciye yapması gereken bir sürü işi ve onunla ilgili bilgileri sıralar; öğrenci bununla ilgili kısa notlar tutmaya çalışır.
- Bir olayı yeniden anlatmak veya özetlemek konusunun bir alt başlığı olarak öğrencilerin sınav öncesi hazırlık için tuttıkları notlar ve özetler de ele alınabilir. Önemli olan yine konunun ilk önce sınıf ortamında sözlü olarak ele alınması ve sonra örneklerle pekiştirilmesidir. Örnek: Derste işlenen son konuyla ilgili önemli ders notları özetlenir, sonra notlar paylaşarak üzerinde değerlendirme yapılır. Seçenek: Öğretmen bir konu hakkında sunum yapar veya ders konusuyla ilgili bir film gösterir. Öğrenciler sunum veya filmle ilgili başlıca konuları 5–10 maddede özetler.

4. İlgi Çekici Ve Heyecanlı Anlatım Becerisi: Alternatifler

4.–9. Sınıflar

35 dk.

Materyal:
Resimli hikâye veya konulu/temalı sayfalar/kartlar (bkz. sağ taraf).

- Sözlü alıştırmaya: “heyecanlı veya ilgi çekici” ile “sıkıcı” ne anlama geliyor? “Heyecanlı yazı” ile “sıkıcı yazıyı” birbirinden ayıran başlıca öğeler nelerdir? Bunlardan kendi yazdıklarımız için nasıl bir sonuç çıkarabiliriz? Pekiştirme: Öğretmen, sınıfta ilk önce heyecanlı, sonra da sıkıcı birer (kısa) metin okur. Metinlerden biri niye heyecanlı iken, diğeri neden sıkıcı? Deney: Sıkıcı bir yazıyı heyecanlı ve merak uyandıran bir yazıya çevirebilir misiniz? Yazılar sınıfta karşılaştırılır.
 - Öğrencilere, heyecanlı ve ilgi çekici yazı yazmak için aşağıdaki “tarifler” verilir (birer nüsha olarak):
 - Yazını, okuyucunun ilgisini çeken bir cümle ile başla (örneğin: “O gün bütün işlerim ters gitti”, “Korkunç köpek hızla bana doğru yaklaşıyordu” vb.).
 - Hemen her şeyi açıklama. Okuyucuyu meraklandıracak ipuçları ver. (“Bugün başıma gelenleri kolay kolay unutmayacağım. Olaya çok tehlikeli bir hayvan da karıştı”.)
 - Yazıda geçen kişilerin duygularını, korkularını ve ümitlerini anlat. (“Her tarafı tir tir titriyordu. Buradan kurtulabilecek miyim diye düşündü bir an”.)
 - Metin içinde birden okuyucuya dönüp soru sorabilirsin. (Örnek: “Siz benim yerimde olsaydınız ne yapardınız?”)
 - Yazdığın yazıdaki en can alıcı noktayı ya da olayın açıklığa kavuştuğu anı metnin sonuna sakla.
 - Okuyucun merakını uyandıran bir başlık seç. (“Türkiye’de Trajik Olay”, veya “Kaplan Beni Yer Mi?”).
- Öğrencilere birden çok şablon metin veya resimli hikâye verilir ve onlardan ellerindeki “tarife” göre ilgi çekici ve heyecanlı bir yazı yazmaları istenir. Uygun bir resimli hikâyenin konusu şu olabilir: “Ürkütücü bir Karşılaşma” veya “Gerçek Korkunun Ne Olduğunu Şimdi Anladım”. Yazı hazırlandıktan sonra metinler karşılaştırılır; özellikle “tarifte” yer alan önerilerin hangi ölçüde ve nasıl uygulandıkları değerlendirilir.
- Öğrencilerle birlikte, heyecanlı veya ilgi çekici konular, konu başlıkları ve/veya en fazla üç cümleden oluşan yazı başlangıçları liste halinde toplanır. Öğrenciler, bunlardan birini seçip okulda veya ev ödevi olarak bir yazı hazırlar. Bunlar daha sonra toplanarak kitap haline de getirilebilir (Örnek: “Korku Hikâyelerimiz”, “Heyecanlı Hikâyeler” vs.).

19

Cümle Yapısını (Sentaks) ve Kelime Yapısını (Morfoloji) Geliştirmeye İlişkin Öneriler

Hedef

Metin yazma etkinlikleri sırasında dil bilgisi konularını, özellikle cümle yapısını ve kelime yapısını geliştirmeye elverişli çok sayıda öğrenme ve örnek üzerinde düşünme fırsatı çıkacaktır. Aşağıda, bu tür öğrenme fırsatlarının nasıl yaratılabileceği ve nasıl kullanılabileceğine ilişkin öneriler var. Her dilin yazım kuralları farklı olduğundan burada yazım kurallarına değinilmemiştir.

1. Cümle Yapısı (Sentaks)

2.–9. Sınıflar

20 dk.

Materyal:

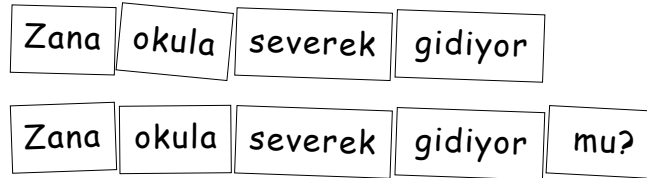
Kesilmiş cümleler halinde hazırlanmış küçük kartlar (bkz. sağ taraf); istenirse boş tuvalet kâğıdı veya kâğıt havlu rulosu; isim, fiil, sıfatların vs. yazdığı kelime listeleri.

Cümle yapısının ve farklı üslup türlerinin öğrenilmesi ve geliştirilmesine ilişkin önemli örnekler Ünite 17'de Üslup Geliştirme Teknikleri başlığı altında verildi. Aşağıdaki etkinlikler, özellikle yaşı küçük öğrencilerin (1.– 2. sınıflar) ana dildeki cümle yapısını daha iyi kavramalarına yardımcı olacak niteliktedir (bu etkinlikle ilgili materyali öğretmen veya yaşı daha büyük öğrenciler hazırlar):

- Öğretmen kâğıt şeritlere basit cümleler yazar ve sonra bunları kelime veya kelime gruplarına göre keser. Bir cümleye ait olan kelime setleri bir ataşla tutturulur, yanına bir de boş kart veya küçük kâğıt eklenir (–mı/-mi/-mu/-mü soru ekleri için; yaşı küçük öğrencilerde öğretmen soru ekini yazıp ekleyebilir). Her öğrenciye veya ikili gruba bir veya birden çok cümle seti verilir. Öğrenciler, cümle setindeki kartları kullanarak anlamlı cümleler kurar ve bunları bir kâğıda yazar. Örnek:

Bazen birden çok seçenek söz konusu olabilir. Bunları yazmak yararlıdır (dil yetkinliğini geliştirir) Örnek:

- Her öğrenciye (tekli veya ikili çalışma) 3 ayrı liste verilir: 1) 10–12 isim (özne), 2) 10–12 fiil, 3) 10–12 dolaysız tümleç (belirtisiz nesne ve/veya yer veya zaman belirten nesne):

Köpek Anne Adam İnsanlar Top Çocuk Palyaço İnekler Öğrenciler Baykuş	uçuyor suluyor geviş getiriyorlar pişiriyor yazıyor havlıyor sürüyor oynuyor çalışıyor atıyor
deftere gece boyunca çayırda tek tekerlekli bisiklet bütün gün makarna çiçek saksıları fabrikada odada kaleye	

Tuvalet kâğıdı rulolarını kullanarak yapılan "cümle bilgisayarı" için (bkz. sonraki sayfa) A4 sayfayı örnekteki gibi kesin.

Öğrenciler, listedeki kelime ve kelime gruplarını eşleştirerek olabilecek tüm anlamlı cümleleri bulmaya çalışırlar ve bunları bir kâğıda yazarlar. Seçenek: Listeler yan yana boş tuvalet kâğıdı veya kâğıt havlu rulosu üzerine sarılır ve şeffaf bantla tutturulur. Listeleri kaydırarak "cümle bilgisayarı" ile anlamlı ve anlamsız cümleler üretmek mümkündür.

- Üst sınıf öğrenciler için yukarıdaki alıştırmayı daha fazla tümleş veya kelime grupları ekleyerek geliştirmek mümkündür (örneğin dolaylı tümleşler).

2. Kelime Yapısı (Morfoloji)

3.-9. Sınıflar

25 dk.

Materyal: Örnek metin (bkz. sağ taraf)

Ünite 15.2'deki eş anlamlı – zıt anlamlı kelimeler etkinliği, 3.– 6. sınıf öğrenciler için uygun etkinlikler çerçevesinde çok iyi bir dil bilgisi çalışması olarak da ele alınabilir.

Örnekler:

- Öğrencilere bir metin verilir (ikili çalışma). Öğrenciler, metinde geçen tüm isimleri çoğul eki alacak şekilde değiştirerek metni yeniden yazarlar. Soru ve tartışma: Dil bilgisi açısından metinde ne tür değişiklikler ortaya çıkıyor? (Cevap: Cümledeki fiilleri ve gerekirse diğer kelime gruplarının çekimini çoğul ekiyle uyumlu hale getirmek gerekir).
- Seçenekler: Çoğul ekleri yerine tekil ekler kullanılır; şimdiki zamanda olan tüm fiiller –di'li geçmiş veya –miş'li geçmiş zamana uygun çekilir veya bunun tam tersi yapılır; tüm düz sıfatların yerine karşılaştırmalı veya üstünlük derecesine uygun sıfatlar yazılır.
- Boşluk doldurma metinlerinin dil bilgisi açısından özel işlevine Ünite 15.1'de de değinildi. Çekim ekleri gibi dil bilgisi açısından önemli olan konularda boşluk doldurma etkinlikleriyle ana dildeki eksiklikleri tespit etmek mümkündür. Çekim eklerinde hata yapıldığını fark eden öğretmen buna uygun pekiştirme etkinlikleri yapabilir.
- Belirli dil bilgisi konularını işlemeye uygun yazma görevleri seçilebilir. Örnekler:
 - Çalışma konusu "geçmiş zaman": Geçmişte yaşanmış bir olayı veya hikâyeyi yazma görevi (Örnek: 3 yaşındayken yaptıklarım; bir masal; tarihte yaşanmış bir olay)
 - Çalışma konusu "sıfatlar": En sevdiğin yemeğin ayrıntılı ve iştah açıcı tarifini yazmak; bir resmi olabildiğince ayrıntılı ve kolay anlaşılır biçimde tarif etmek vs.
 - Çalışma konusu "şartlı (koşullu) tümceler": Konu örnekleri "Sihirbaz olsaydım", "Okula gitmek zorunlu olmasaydı", "Aile büyüklerim başka bir ülkeye göç etmeselerdi".

Bağlama Göre Yazma Önerileri

Hedef

Daha önceki ünitelerde önerilen fikirlerin birçoğu ana dil dersinde de kolaylıkla uygulanabilir. Aşağıda yer alan yazma görevleri benzer bir yaklaşımla seçildi. Bunlar, ana dil eğitimine katılan öğrencilerin yakından tanıdığı iki kültürlü ve iki dilli yaşamla ilgili konular olduğu gibi, köken ülkeyle ilgili konular da olabilir.

1. Bilmeceli Metinler

4.-9. Sınıflar

30 dk.

Öğrencilerin, köken ülkelerinin tarihi, kültürü veya coğrafyasıyla ilgili bir konuyu veya olayı anlatmaları istenir, ancak anlatılan şahsiyetin, şehrin veya olayın ismi söylenmez. Seçilen konular tarih, kültür, coğrafya veya o ülkeyle ilgili önemli şahıslarla sınırlı tutulur. Etkinlik, başta sözlü olarak yapılır, sonra bilmeceler yazılı olarak hazırlanır, toplanır ve öğrenciler arasında değiş tokuş edilir.

2. Röportajlar, Afişler, Sunumlar

3.-9. Sınıflar

Öğrenciler, büyükçe bir ders projesi çerçevesinde, köken ülkede yaşanmış bir olay, yaşamış olan (veya halen yaşayan) bir şahsiyet veya o ülkede bulunan bir yerle ilgili bir röportaj, afiş veya sunum hazırlarlar. Sunum biçimine (örneğin, afiş veya sunumla birlikte hazırlanacak çalışma kâğıdına) öğrencilerle birlikte karar verilir. Projenin hedefleri yaşa uygun biçimde belirlenir. Proje ve sunumlar için 2 veya daha fazla blok ders ayrılmalıdır. Projenin uzun tatillerden önce ilan edilmesi önerilir, böylece öğrenciler tatilde konuyla ilgili malzeme toplayıp hazırlık yapabilirler.

3. Çalışma Kâğıtları, Bilgi İçeren Metinler, Bilgi Yarışması vs.

4.-9. Sınıflar

45 dk.

Ana dil dersinde öğretmenlerin tüm çalışma kâğıtlarını, bilgisayar sunumlarını, bilgi içeren metinleri, görselleri vs. hazırlamalarını beklemek yerine, bazı durumlarda, bunu pekâlâ öğrenciler de yapabilirler. Böyle bir çalışmada öğrenciler, konuyu gözden geçirip tekrar ederken çok şey öğreneceklerdir. Bu çalışma öncesinde nasıl bir ders materyalinin oluşturulacağını ayrıntılı bir biçimde konuşmak gerekir (örneğin, konuyla ilgili bir çalışma kâğıdı hazırlanabilir veya işlenen ünitenin sonunda bir bilgi yarışması düzenlenebilir).

4. Söyleşiler, Fiktif (Kurgusal) Söyleşiler

5.-9. Sınıflar

Öğrencilere, önceden birlikte karar verilmiş bir konu hakkında söyleşi yapmak, bunu yazılı olarak belgeleme ve projeyi sınıf ortamında sunma görevi verilir. Söyleşi yapabilecekleri kişiler ve olası konular şunlar olabilir: Anne babanızın veya büyükanne büyükbabanızın çocukluk yıllarına ilişkin anıları / Köken ülkede yaşayan bir yaşıt çocukla boş zamanlarında neler yaptığını ve gelecekle ilgili neler düşündüğünü konuşmak / Öğrencilerin yaşadıkları ülkedeki kişilerle ırkçılık, yabancılar ve uyum konularını ele alan söyleşiler yapmak. Önemli: Söyleşinin nasıl yapılacağını öğrencilerle önceden ele almak gerekir: Başlıca sorular önceden hazırlanır ve yazılır, açık uçlu sorular sorulur (cevabı evet/hayır olan sorular yerine anlatmayı teşvik eden sorular "...konusunu bana anlatabilir misiniz?", söyleşiyi yapan olabildiğince az konuşur. Söyleşinin hangi yöntemle yazılı olarak kayda geçirileceği önceden belirlenir: Söylenen her şeyi kelime kelimesine yazmak gerekmez, özetlenebilir. Söyleşiyi kaydetmek için kayıt cihazı veya cep telefonu kullanılabilir. İlgili çekici alternatif: Kendi ülke ve kültürünüze ait tanınmış bir şahsiyet (politika veya kültür hayatından olabilir) ile hayali bir söyleşi kurgulamak ve bunu yazmak.

5. Dilekçeler, Çağrılar

5.-9. Sınıflar

45 dk.

Köken ülkede veya öğrencilerin yaşadıkları ülkedeki olumsuz olaylar veya yetersizlikler sınıfta tartışılır. Sonra, durumu iyileştirmek için kime veya hangi kuruma dilekçe yazılabileceği, bununla ilgili, basın dâhil, kime çağrı yapılabileceği ve bu çağrının nasıl olabileceğine ilişkin konular ele alınır. Öğrenciler, dilekçe veya çağrı metnini hazırlar ve kendi aralarında değerlendirir.

dirirler. Yazılan dilekçelerin gönderilip gönderilmeyeceğini, duruma göre ve her bir dilekçe için ayrı ayrı kararlaştırmak gerekir. Örnekler: Köken ülkenin Cumhurbaşkanı'na veya Meclis Başkanı'na güncel bir olumsuzluk hakkında yazılan dilekçeler veya çağrılar / Öğrencilerin yaşadıkları ülkede yabancı düşmanlığı yapan bir parti veya kuruma yazılan bir mektup veya yapılan bir çağrı.

6. Mektuplar, E-Postalar, Kısa Mesajlar (SMS), Sınıfça Yapılan Yazışmalar, Elektronik Günlükler (Blog), Sohbetler (Chat)

2.–9. Sınıflar

Ünite 12'de Okuyucu Odaklı Yazma ünitesinde, aynı dili konuşanlar arasında değişik ilgi çekici ve gerçek iletişim kurma seçeneklerine yer verilmişti: Geleneksel mektup yazmanın yanı sıra, günümüzde, okul ve ders ortamında e-posta ve kısa mesaj (sms) gibi yeni yazılı iletişim biçimlerini kullanmak veya değişik dillerde yazılan elektronik günlüklere (blog) ve sohbetlere (chat) katılmak mümkündür. Ancak bu forumlara katılan öğrencilerin kendi özel verilerini mutlaka gizli tutmalarına ve uygunsuz forumlara kesinlikle katılmalarına dikkat etmek gerekir.

Gerçek okuyuculara yazı yazmanın ilgi çekici bir diğer alternatifi ise öğrencilerin (kurgusal) mektup, e-posta veya kısa mesajlarla (sms), tarihi veya günümüzde yaşayan kişilere, politikacılara veya sanatçılara yazmaları ve yazılanları daha sonra birbirlerine okumalarıdır.

Yine gerçek yazma vesileleri için anneler günü, yeni yıl veya bir ulusal bayram için güzel süslemelerle hazırlanan tebrik kartları düşünülebilir. Veli toplantıları veya kültür geceleri için dağıtılan davetiyeler de yine ana dil dersinde öğrenciler tarafından hazırlanabilir.

7. Konu veya Sorun Odaklı Metinler

5.–9. Sınıflar

45 dk.

İki kültür ve iki dile yetişmenin iyi tarafları olduğu gibi, zor tarafları da var. Kişi, çift yönlü kaynaklardan beslenebileceği gibi, hem köken ülkede, hem yaşadığı ülkede çeşitli önyargılar veya zorluklarla da karşılaşabilir. Bu konuları ele alarak öğrencilerin kimliklerini bulmalarına ve yaşadıkları ülkede kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmak, ana dil eğitiminin önemli amaçlarından biridir. Bu konuların, sözlü olarak münazara gruplarında ya da düşünmeyi teşvik edecek makaleler çerçevesinde yazılı olarak ele alınması öğrencilere önemli katkılar sağlayacaktır. Yazma görevleri için örnek konu başlıkları şunlar olabilir: İki dile ve iki kültürle yetişmenin avantajları ve dezavantajları konusunda düşündüklerim ve hissettiklerim / Yaşasın, iki dilliyim. / Burada ve köken ülkemde hissettiklerim / vs.

8. Hayal Gücüne Dayanan Metinler, Dilekler ve Vizyonlar

3.–9. Sınıflar

45 dk.

Olası konu başlıkları:

Aile büyüklerimin ülkesinde (veya yaşadığım ülkenin) Başkanı olsaydım / 20 yıl sonra hayatımın nasıl olmasını isterim / Herkesin mutlu ve huzurlu yaşayacağı bir dünya / 50 yıl sonra çözmüş olacağımızı ümit ettiğim sorunlar (veya 50 yıl sonra hala devam edeceğini düşündüğüm sorunlar / vs.)

9. Karşılaştırmalı Dil Etkinlikleri

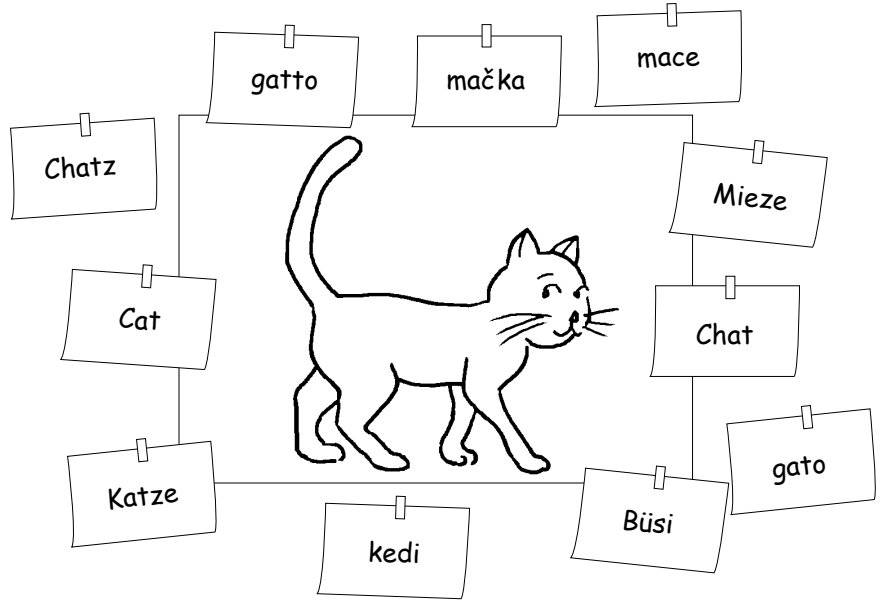
3.–9. Sınıflar

45 dk.

Ana dile okul dili veya standart dil ile yerel ağız arasında çeşitli zorluk düzeylerine göre karşılaştırmalı etkinlikler yapmak mümkündür. İlgi çekici öğrenme süreçleri olan bu tür etkinlikler, öğrencilerin iki dildeki yetkinliklerini geliştirmelerine katkı sağlar. Öğrencilerin, okulda öğrendikleri veya bildikleri başka dilleri olması halinde, bu diller de sürece dâhil edilir. Karşılaştırmalı dil etkinlikleri için çeşitli örnekler:

- Farklı dillerde aynı anlama gelen kelimeleri toplamak ve karşılaştırmak (Örnek: 'Kedi' kelimesinin diğer dillerdeki karşılığı; belirli nesnelere için okul dilinde ve ana dilde kullanılan kelimelerin yerel ağız veya lehçedeki karşılığı vs.).

- Her iki dilde kulağa aynı veya benzer gelen, ancak farklı anlamlara sahip olan kelimeleri bulmak, (örnek: Almanca ‚Hund‘ (köpek demek) – Arnavutça ‚hundë‘ (burun demek); Türkçe ‚armut‘ – Almanca ‚Armut‘ (yoksulluk demek).
- Deyim ve kelime kalıplarını bir araya getirmek ve karşılaştırmak, (‘iyi günler‘in farklı dillerdeki karşılığı nedir; ‘saat kaç?’ veya ‘ismin ne?’ vb. kalıpların kelime kelimesine tercümesi ve diğer dillerde karşılığı).
- Deyim ve atasözlerin karşılıklarını bulmak: Bir Alman atasözünün ana dildeki en yakın karşılığı olan deyim veya atasözü hangisidir?
- Kelimeler nasıl oluşturuluyor? Almandadaki birleşik kelimeler ana dilde nasıl oluşturulur? (Örnek: ‚Haustür‘ (Evin kapısı), ‚Wandtafel‘ (duvar panosu), ‚grasgrün‘ (çimen yeşili), ‚Auto fahren‘ (araba kullanmak), vs.).
- Birkaç örnek cümle ile ana dilinin ve okul dilin cümle yapılarını karşılaştırmak: (Tahtaya üste ana dilde, altına aynı cümle okul dilinde yazılır. Eşleşen öğeler okla birleştirilir; alıştırma birkaç cümle örneğinde tekrar edilir, karşılaştırma yapıp sonuçlar çıkarılır).
- Kısa metinleri çevirmek: Ne tür zorluklar çıkıyor? Neleri daha farklı ifade etmek veya çevirmek gerekiyor? (Bu etkinlikte iki öğrenci birer kısa ve kolay şiir çevirebilir ve sonra deneyimlerini paylaşabilirler.)
- Ana dilde (ve/veya okul dilinde) standart dilin kullanımı ile yerel lehçeyi karşılaştırmak, bunun için aile büyükleri ile görüşmek, internet ve kitaplardan yararlanmak.

Hedef

Kültürler arası konular birçok okulda öğretmenler tarafından ders konusu olarak gündeme alınır. Sınıflardaki çok dillilik de, aynı şekilde, konu edilir. Tam bu noktada, ana dil dersi ile diğer dersler arasında ortak projelerin geliştirilmesine uygun çok sayıda fırsat ortaya çıkmaktadır. Burada önemli olan, ana dil eğitimi veren öğretmenlerin de diğer derslerle ortak proje geliştirme konusunda girişimde bulunmalarıdır. Aşağıdaki öneriler, branş dersleri veren öğretmenlerin de ilgisini çekecektir.

1. Çok Dilli Şiir Koleksiyonları (Elfchen*-Şiirleri vs.)

2. Sınıftan itibaren

[*Ç.N.: Elf:
Almanca 11 rakamı; Elfchen:
küçük 11'li]

Konuyla ilgili ek bilgi: Elfchen-şiirleri ve Haiku'yla ilgili internet sayfalarına bkz. Bu proje birçok okulda hayata geçirildi: Öğrenciler şiirleri inceler, kendileri basit şiirler yazar, güzel süslemeler eşliğinde bunları bir sergi veya kitap şeklinde sunarlar. Sergi veya kitapta farklı dillerde veya lehçelerde yazılmış olan şiirlere (tercihen okul diline çevirisiyle birlikte) yer verilmesi daha güzel olur. Şiir yazmak için „Elfchen“-şiirlerin sevilen şemasından yararlanmak mümkündür. Elfchen-Şiirleri 11 kelime ve beş satırdan oluşurlar:

deniz
masmavi parlıyor
benim için tatil
yazları mavi sularda yüzmek
Yaşasın

1. Satır:
1 kelime (sıfat, isim),
örnek: konu, renk, duygu
2. Satır:
2 kelime (sıfat, tamlama)
(konuyla ilgili ne, nerede, nasıl ...)
3. Satır:
3 kelime (kısa cümle veya tümce)
(neler oluyor?)
4. Satır:
4 kelime (kısa cümle veya tümce)
(neler yapıyorum?)
5. Satır:
1 kelime (ünlem veya fiil)
(en önemli mesaj)

2. Çok Dilli Resimli Hikâye Kitapları

İlkokul

veya Macera Kitapları

Ortaokul

Kaynakça: Schader (2012):
Sprachenvielfalt als Chance,
S. 188ff.

İlkokulda resimli hikâye kitapları sıklıkla aşağıdaki yöntemle hazırlanır:

- a) Öğrenciler bir hikâye okurlar veya kendileri oluştururlar.
- b) Hikâyeyi bölümlere, bölümleri de resimlere veya sahnelere ayırırlar.
- c) Her öğrenci veya iki öğrenci birlikte, hikâyede geçen bir sahnenin veya olayın resmini çizer ve altına resimdeki olaylarla ilgili hikâyenin bölümünü yazar.
- d) Sayfalar duvara asılır veya bir dosyada bir araya getirilir ve böylece resimli hikâye kitabı oluşturulur.

Bu yöntemle çok dilli ve resimli bir hikâye kitabı hazırlamak çok kolay: Resimler etrafında yeterince yer bırakılırsa, her resimde anlatılan sahneyle ilgili 4 ayrı dilde, örneğin, bölümler veya alt başlıklar yazılabilir. Böylece çok dilli resimli bir hikâye kitabı ortaya çıkar. Bu proje, ana dil dersinin diğer derslere çok güzel katkı sağlayacağı bir proje olarak yapılabilir.

Ortaokul düzeyinde “çok dilli” macera kitapları şu yöntemle yazılabilir: Öğrenciler, çeşitli maceralar yaşayan iki ana karakter yaratırlar. Öğrenciler, tekli veya ikili çalışarak maceranın veya hikâyenin bir bölümünü tasarlayıp yazar, tüm bölümler birleştirildiğinde ortaya çeşitli serüvenlerle dolu bir macera kitabı çıkar. Macera kitabının çok dilli olması için, önceden yapılan anlaşmaya göre, serüvenler, öğrencilerin veya aile büyüklerinin geldikleri ülkede geçer ve her bir bölümde o ülkenin dilinde söylenen birkaç kelime ve cümleye yer verilir (örneğin: “merhaba”, “selam” veya “teşekkür ederim” gibi).

3. Çok Dilli Duvar Gazeteleri veya Öğrenci Gazeteleri

3./4. Sınıftan itibaren

Öğrencilerin hazırladıkları gazeteler (duvar gazeteleri ve günümüzde elektronik ortamda hazırlanan gazeteler de dâhil) uzun zamandır sevilen projeler arasında yer alırlar. Bu gazeteleri çok dilli hazırlamak hiç de zor değil (bazı şehir gazeteleri günümüzde yaygın göçmen dillerinde köşe veya sayfa/ lar hazırlıyorlar).

1. Seçenek: Gazetenin ele aldığı konularla ilgili ana dil eğitimi dillerinde hazırlanan katkılar da kabul edilir. Bu yazıların okul dilindeki özetine yer vermek iyi olur, böylece, tüm öğrenciler ana dilde yazılan katkılardan yararlanabilirler.

2. Seçenek: Farklı dillerdeki haberlere yer vermek için ayrı köşeler öngörülür (bu köşelerde, örneğin, köken ülkedeki olaylara da yer verilebilir). Bu köşelerde yazılanları yine okul dilinde özetlemek yerinde olacaktır.

4. "Kültürümüz", "Geldiğimiz Ülke", "Güzel Tatil Yöreleri", "Konuştuğumuz Diller" vb. Konularla İlgili Hazırlanan Sergiler veya Proje Haftalarına Yönelik Katkılar

4. Sınıftan itibaren

Öğrencilerin çok kültürlü ve çok dilli kaynaklarını yansıtan tüm sınıfın katıldığı veya okul içindeki farklı sınıfların katıldıkları proje haftası çalışmaları birçok okulda destek bulmaktadır. Ana dil dersi ile diğer dersler arasında yapılacak çeşitli işbirliği ve proje çalışmaları çerçevesinde, farklı ülkelerle ilgili afiş, broşür veya turizm konusunda tanıtıcı reklamların tasarlanması veya sunumların hazırlanması sırasında öğrenciler birbirlerini destekleyebilirler. Bununla ilgili bkz. Ünite 10.1 ve Ünite 12.

5. Çok Dilli Yemek Tarifleri

2./3. Sınıftan itibaren

Farklı köken ülkelerin geleneklerini yansıtan yemek tariflerin derlenmesi de yine branş dersleri, özellikle ev ekonomisi dersi bağlamında, yapılabilecek başka bir ortak çalışma önerisidir. Yemek tarifleri ana dil dersi ile ortaklaşa, iki veya daha çok dilde hazırlanabilir. Ana dil eğitiminin olmadığı okullarda ise velilerin katkılarıyla yemek tarifleri hazırlanabilir. Tüm yemek tarifleri, tabii ki, okul diline de çevrilir. Bir veli toplantısı veya okul bayramı vesilesiyle bu tariflere göre birlikte pişirilen yemeklerle proje tamamlanır. Bu etkinlik, ayrıca, kültürlerarası proje haftasına da uygun bir etkinliktir.

22

Yaratıcı Sanat Projelerinde Dilin Kullanımı

Hedef

Aşağıdaki öneriler, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştiren, sanat ve dilin bir arada kullanıldığı etkinliklerdir. Bu ilgi çekici projelerle öğrencilerin motivasyonunu desteklemek mümkündür.

1. Konuşma Balonları ile Yapılan Etkinlikler

2.–9. Sınıflar

15–20 dk.

Materyal:
Gazete ve dergilerden kesilen üzerinde insanların olduğu fotoğraflar.

Öğrenciler, bir fotoğraf seçer ve resimdeki kişinin ne düşündüğünü veya söylediğini hayal eder. Bu sözleri bir konuşma balonu olarak hazırlarlar ve fotoğrafın yanına yapıştırırlar. Konuşma balonları komik ve esprili de olabilir.

Seçenekler: İki veya daha fazla kişinin olduğu fotoğraflarla konuşma balonu hazırlanabilir. / Fotoğraf yerine sanat resimleri kullanılabilir (Mona Lisa örneğinin) / Fotoğraf yerine gülen yüzler (emoticon'lar, örnek 😊 veya 😞) kullanılabilir. / Öğretmen, bir çizgi romanından bir sayfa çoğaltır, konuşma balonlarını tipeksle siler; öğrenciler boşluklara metinler yazar, sonra orijinalle karşılaştırırlar.

2. Çizgi Roman Hazırlama

2.–7. Sınıflar

30–60 dk.

Materyal:
Parmak baskı için 2–4 öğrenci başına bir ıstampa; kâğıt.

Öğretmen yapılacakları anlatır: İki öğrenci birlikte çalışarak, 4–6 resimden oluşan bir çizgi roman (veya resimli hikâye) olarak hazırlanabilecek kısa bir hikâye düşünür. Hikâyede, birbiriyle konuşan 2 kişi yer almalı, yanlarında bir hayvan da olabilir. Kişilerin resimlerini çizmek yerine beden ve kafalar ıstampa kullanarak parmak baskı yöntemiyle yapılır. Kollar ve bacaklar sonra kalemle çizilir. Böylece, esprili figürler hızlı biçimde yapılabilir. Hikâyede yer alacak yazılar konuşma balonlarına yerleştirilir. Öğrencilerin çizgi roman türünü ve sunduğu olanakları daha yakından tanımaları için etkinlik öncesinde birkaç çizgi romanı incelemek yerinde olacaktır. İleri aşama: Sınıfın ortak çalışması olarak hazırlanan bir çizgi roman. Öğrenciler, çizgi roman için aynı karakterleri seçerlerse daha eğlenceli olur (konu olarak da köken ülkede geçen hikâyeler seçilebilir).

3. Fotoromanlar

6.-9. Sınıflar

2-3 saat.

Materyal:
Kâğıt, fotoğraf makinesi veya
fotoğraf makinesi özelliği
olan cep telefonu.

Gençlik dergilerinde “fotoromanlara” sıklıkla rastlanır. Hikâye, konuşma balonları olan fotoğraflarla anlatılır. (Başka metin öğeleri de kullanılabilir, örneğin, fotoğrafın altında yer alan bir şeritte konuyla ilgili anlatım: “Bir hafta sonra ...”.) Çizgi romanda olduğu gibi, fotoromanda da öğrenciler, ilk önce bir konu ve hikâye düşünürler ve bunu bir senaryodaki gibi sahnelere ayırırlar. Fotoğrafları cep telefonu veya dijital bir kamera ile çekip sonra çıktılarını alabilirler. Öğrenciler, çalışmanın bu bölümünü ev ödevi olarak boş zamanlarında yapabilir. Bilgisayar okuryazarlığı iyi olan öğrenciler tüm fotoromanı elektronik ortamda hazırlayabilir.

4. Mini Kitaplar

2.-5. Sınıflar

30-60 dk.

Materyal:
Örnek kitapçık
(bkz. sağ taraf).

Mini kitaplar, öğrencilerin kendi yaptıkları, bir kapak sayfası ve 6-7 sayfa metinden oluşan küçük kitapçıklardır. Gerekli malzeme: bir hikâye için fikir, bir sayfa (A4 veya A3) ve bu sayfanın nasıl katlanıp kesileceğine ilişkin kullanma kılavuzu veya talimatı. Bu bilgileri <http://www.minibooks.ch/> web sitesinde, örneğin, bulmak mümkündür. Öğretmen kâğıdın katlama talimatının çıktısını alıp öğrencilere dağıtır veya öğrenciler kitapçığı doğrudan bilgisayarda hazırlayabilir (okulda buna uygun bilgisayarların olması halinde). İlgi çekici bir görünüme sahip olan bu kitapçıklar ayrıca süslenebilir.

5. Yolları Devam Ettirme

3.-9. Sınıflar

Materyal:
Manzara resimleri
(kart postallar veya dergilerden
kesilen resimler).

Öğrencilere, bir manzara resmi (köken ülkeden bir manzara olabilir) verilir ve bu resim bir sayfaya yatay olarak (A4 veya A3) yapıştırılır. Öğrenciler, kâğıt üzerine resmin sağına ve soluna manzaranın devamını çizerler (gerekirse ev ödevi olarak devam ederler). Resmin altına, resimde görülen manzarada nasıl yürüyüş yaptıklarını, neler gördüklerini, hissettiklerini, kokladıklarını ve neler yaşadıklarını yazarak anlatırlar.

Kaynakça

- AutorInnenteam (2000): Beurteilen und Fördern im Deutschunterricht. Praktische Modelle für individualisierende und fördernde Beurteilungsformen. Zürich: sabe (3 Bände)
- Autorenteam (2013): Hoppla 4. Deutsch für mehrsprachige Kindergruppen. Zürich/Bern: Schulverlag plus AG/Lehrmittelverlag des Kantons Zürich.
- Bartnitzky, Horst (2006): Sprachunterricht heute. Berlin: Cornelsen Scriptor.
- Baumann Schenker, Sandra; Karl Ernst (2007): 10 x 10 Spiele für den Sprachunterricht. Zofingen: Erle.
- Bertschinger, Margaretha; Sabine Nötzli-Fellmann (o.J. [1995]): Ich schreibe gerne. Eine Schreibwerkstatt. Zürich: Pestalozzianum
- Böttcher, Ingrid; Michael Becker-Mrotzek (2012): Schreibkompetenz entwickeln und beurteilen. Praxishandbuch für die Sekundarstufe I und II.
- Böttcher, Ingrid; Michael Becker-Mrotzek (2007): Texte bearbeiten, bewerten und benoten. Berlin: Cornelsen Scriptor.
- Bredel, Ursula; Hartmut Günther u.a. (2006): Didaktik der deutschen Sprache. Paderborn etc.: Schöningh.
- Büchel, Elsbeth; Dieter Isler (2006): Das Sprachfenster. Lehrmittel für den Sprachunterricht auf der Unterstufe. Zürich: ILZ/Lehrmittelverlag des Kantons Zürich.
- Büchel, Elsbeth; Ursina Gloor (2009): Sprachland. Sprachlehrmittel für die Mittelstufe. Zürich/Bern: ILZ/Lehrmittelverlag des Kantons Zürich/Schulverlag blmv AG.
- Diebold, Markus u.a. (1985): Lernkontrollen im Deutschunterricht. Zürich: sabe.
- Ernst, Karl (1999): 10 x 10 Textzugänge. Zofingen: Erle.
- Fachbereich Deutsch/Deutsch als Zweitsprache an der PH Zürich/Michael Graf (2007): Schreibdidaktik. Zürich (Typoskript).
- Fachgruppe Deutschdidaktik Primarstufe/Basil Schader (o.J. [2003]): Didaktik des Schreibens. Zürich (Typoskript).
- Fritzsche, Joachim (1993): Schreibwerkstatt. Stuttgart: Klett.
- Glinz, Elly (1997): Wie Kinder Sprache lernen und wie Erwachsene dabei helfen können. Zürich: sabe.
- Glinz, Elly; Hans Glinz (1997): Sprachunterricht. Theorie und Praxis. Zürich: sabe.
- Good, Bruno (1997): Treffpunkt Sprache 4–6. Interkantonales Sprachbuch für die Mittelstufe. Zürich: ILZ/Lehrmittelverlag des Kantons Zürich.
- Griesshaber, Wilhelm (2008): Schreiben in der Zweitsprache Deutsch. In: Bernt Ahrenholz, Ingelore Oomen-Welke (Hg.): Deutsch als Zweitsprache. Baltmannsweiler: Schneider Hohengehren; S. 228–238
- Keller, Gustav (2011): Lerntechniken von A–Z. Bern: Hans Huber.
- Künzler, Fritz u.a. (überarbeitete Ausgabe 2012): Sprachwelt Deutsch. Werkbuch. Zürich: ILZ/Lehrmittelverlag des Kantons Zürich. Zürich/Bern: ILZ/Lehrmittelverlag des Kantons Zürich/Schulverlag blmv AG.
- Mayer, Kathrin (2010/2011): Aufsatz- und Schreibformen. Diagnose – Übung – Test. 5. Klasse/6. Klasse. Augsburg: Brigg Pädagogik.
- Neugebauer, Claudia (2008): Bessere Texte durch gute Schreibaufträge. Link: http://www.netzwerk-sims.ch/wp-content/uploads/2013/08/grundlagen_schreibfoerderung.pdf.
- Neugebauer, Claudia; Nodari, Claudio (2012): Förderung der Schulsprache in allen Fächern. Praxisvorschläge für Schulen in einem mehrsprachigen Umfeld. Kindergarten bis Sekundarstufe I. Bern: schulverlag plus
- Nodari, Claudio (2002): Kontakt. Deutsch für Jugendliche. Zürich: ILZ/Lehrmittelverlag des Kantons Zürich.
- Nodari, Claudio (2011): Pipapo. Deutsch für mehrsprachige Klassen und Lerngruppen. Aarau/Buchs: Lehrmittelverlag des Kantons Aargau/Lehrmittelverlag des Kantons Zürich/Schulverlag blmv.
- Nodari, Claudio; Claudia Neugebauer (1999): Aspekte der Sprachförderung. In: Gyger M., Heckendorn-Heiniman B.: Erfolgreich integriert? Bern: Bernischer Lehrmittel- und Medienverlag. (Download unter: http://www.iik.ch/wordpress/downloads/downloadDZ/Aspekte_Sprachfoerd.pdf)
- Portmann-Tselikas, Paul R. (1998): Sprachförderung im Unterricht. Handbuch für den Sach- und Sprachunterricht in mehrsprachigen Klassen. Zürich: Orell Füssli.
- Reinartz-Essers, Dietlind (1980): Zur Didaktik des Schreibens. Frankfurt/M: Diesterweg.
- Rico, Gabriele (2004): Garantiert schreiben lernen. Sprachliche Kreativität methodisch entwickeln - ein Intensivkurs. Berlin: rororo.
- Schader, Basil (2012a): Sprachenvielfalt als Chance. Das Handbuch. Hintergründe und 101 praktische Vorschläge für den Unterricht in mehrsprachigen Klassen. Zürich: Orell Füssli.
- Schader, Basil; Barbara Müller (Illu.) (2012b): Mein schlaues Lernheft. Zürich: Orell Füssli.
- Scherrer, Robert D. (1989): Bilder und Bildergeschichten. Winterthur: Schubi.
- Schweizerisches Gesamtsprachenkonzept (EDK, 1998). Download: http://sprachenkonzept.franz.unibas.ch/Konzept_kurz.html
- Selimi, Naxhi (2010): Wortschatzarbeit konkret. Eine didaktische Ideenbörse für alle Schulstufen. Baltmannsweiler: Schneider Hohengehren.
- Sturm, Afra; Hansjakob Schneider; Maik Philipp (2013): Schreibförderung an QUIMS-Schulen. Grundlagen und Empfehlungen zur Weiterentwicklung des Programms. Erstellt von der Pädagogischen Hochschule FHNW, Zentrum Lesen, im Auftrag des Volksschulamts der Bildungsdirektion Zürich. Link: <https://wiki.edu-ict.zh.ch/quims/fokusa/hwissen>.
- Zopfi, Christa und Emil (1995): Wörter mit Flügeln. Kreatives Schreiben. Bern: Zytglogge.

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” serisi, ana dil eğitiminin niteliğini yükseltmeyi, diğer derslerle daha iyi bir uyum ve yakınlaşma sağlamayı amaçlayan bir dizi kitaptan oluşmaktadır. Bu seri, ana dil eğitimi veren öğretmenler ile ileride bu dersi verecek öğretmen adayları için hazırlanmış olduğu gibi, hem köken ülkeler hem de göç edilen ülke yetkili kurum görevlileri de bu kitaplardan yararlanabilirler.

Temel İlkeler Kitabı (El ve Çalışma Kitabı – Temel İlkeler ve Yaklaşımlar), Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinde uygulanan güncel pedagojik, didaktik ve metodolojik ilke ve yaklaşımlar doğrultusunda hazırlanmıştır.

Didaktik Öneriler başlıklı kitaplarda, ana dil dersinin farklı bileşenleri (ana dilde yazılı anlatım becerisinin geliştirilmesi vs. gibi) konusunda somut öneri ve etkinliklere yer verilmiştir. Bu serinin tüm kitapları ana dil eğitimi veren öğretmenlerle yakın işbirliği içinde hazırlanmış olup etkinliklerin somut ve uygulama odaklı olmalarına en başından itibaren özel önem atfedilmiştir.

Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri serisi şu kitaplardan oluşmaktadır:

„Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” serisi Almanca, İngilizce, Arnavutça, Boşnakça/Hırvatça/Sırpça, Portekizce ve Türkçe dillerinde Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi (PH Zürih) Uluslararası Eğitim Projeleri Merkezi (IPE) tarafından yayınlanmaktadır.